פולע טאבעלע פון דער מלוכה=לאטעריע—זעה 14-טע זייט

הײנט 16 זײטען

Opłąta poczowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 88	לאדז, פרייטאג, ל׳ ניסן תרצ״א	נײנטער יאהרגאנג	Łódź, Piątek 17 kwietnia 1931 r.	№ 88

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71 — Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

זונטאג, דעם 11-טען אפריל ד. י., 11 א זייגער פארמיטאג וועט אין לאקאל פון פיש=סוחרים=פעראיין, פאמארסקא 18, אפגעריכט ווערען א הזכרה נאך אונזער פערשטארבענעם גרינדער און מיטגליד

ר׳ משה ב״ר יעקב אהרן הראוויץ ז״ל

צו וועלכער עס ווערען איינגעלאדען די פאמיליע, פריינד, בעקאנטע און מיטגלידער

די פערוואלטונג פון פיש-סוחרים=פעראיין אין לאדז, פאמארסקא 18.

צו אלע פיעטריקאווער און סילעווער אין לאדז!

די פיעטריקאווער און סילעווער חברה „גמילת חסדים“
אין לאדז, נאוואמיעסקא 22

ווערט איין מארגען, שבת, ראש חודש אייר אלע צו קומען צום דאווענען 9 א זייגער פריה. גלייכצייטיג וועט ה׳ ניעכטשיצקי רעפערירען וועגען

די יעצטיגע לאקאל=אקציע,

וואס איז אנגענומען געווארען צו זאמלען געלד דורך די ארויסגעשיקטע קאסיטעס. עס איז א חוב אויף יעדען איינציגען מיטצוהעלפען מיט ראט און טאט, אז עס זאל געשאפען ווערען אן אייגען לאקאל.

מיט אכטונג די ארגאניזיר=קאמיסיע.

פרעזעס: ארי׳ פלאטשא.
וויצע-פרעזעס: דוד היימאן.
עהרען-סעקרעטאר: אברהם גיעכטשיצקי.
קאסירער: יהושע ראזענצווייג.

2384

דאנקזאגונג.

די פערוואלטונג פון „בית=לחם“ דריקט אויס א הערצליכען דאנק די פערוואלטונג פון גרויס-פליישער-פעראיין, פאדזשעטשנא 10 מיט דעם געעהרטען פרעזעס ה׳ יהודה יוסף אדלער, ווי אויך דעם ג׳ סעקרעטאר ה׳ סאמועל פינעס און אויך די פערוואלטונג פון גייערס ראיאן מיט די פאלגענדע ה״ה בראש הענעך פריד, מנחם סולמיערסקי, שמחה גראנעק און געעהרטען סעקרעטאר ה׳ איזאק פינעס, ווי אויך דעם באלוטער פליישער-פעראיין מיט דעם פרעזעס בראש, פאר די גיטווילליגע שפענדען אין פלייש, ווי אויך געלד פאר די פסח-קיך און אויך די פערטיילונג וואס מיר האבען אדורכגעפיהרט לטובת די נויטבעדערפטיגע יודען אין לאדז.

די פערוואלטונג פון „בית=לחם“, ווסכאדניא 68/70

זאל „קולטור=ליגע“, בזשעזשינער 23

פרייטאג, דעם 17-טען אפריל, 8.30 א זייגער אין אווענד קומט פאר אן

אוונט פון קלאסישען הומאר און סאטירע

אויסגעפיהרט דורכ׳ן בעריהמטען ארטיסט און מייסטער פון יודישען הומאר

לייב שריפטזעצער

אין פראגראם: מאנאלאגען, הומאריסטישע סצענעס, דערצעהלונגען, פאראדיעס, סאטירע פון מענדעלי מוכר-ספרים, שלום-עליכם, דער 1-ער טייל פון׳ם אווענד דער טונקעלער, משה נאדיר א. אנד. — איז גרים —

בילעטען צום פרייז פון 75 גר. שוין צו בעקומען יעדען אווענד אין „קולטור-ליגע“ בזשעזשינער 23 און אין „ארבייטער-ווינקעל“ פאלודניאווא 20

צוליב דעם פלוצלינגען טויט פון אונזער לאנגיעהריגען מיטגליד

אברהם אייזנער ב״ע

בעטען מיר אלע אונזערע מיטגלידער אפצוגעבען דעם פערשטארבענעם דעם לעצטען כבוד.

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, 12 א זייגער בייטאג פון טהרה-הויז.

די פערוואלטונג
פון מעטאל=צעך אין לאדז
פאלודניאווא 4

6982

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבען ברודער
ה׳ לייביש ווייסבערג
מיט פרל׳ פעלא לאנדסמאן
ווינשען א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט
מענדל ווייסבערג
און סאלא לאגושיצקא

מזל-טוב ווינש איך מיין ליבען ברודער
לייביש ווייסבערג
צו זיינע תנאים מיט פרל׳
פעלא לאנדסמאן
זאל אייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.
סאלא ווייסבערג און אברהם קאץ

צו די תנאים פון אונזער ווערטען פריינד און קאלעגע
ה׳ לייביש ווייסבערג
מיט פרל׳ פעלא לאנדסמאן
ווינשען מיר פיל גליק און צופרידענהייט
ברידער יעקב און מאטעק
לאגושיצקי

צו דער פערלאבונג פון פרל׳
פעלא לאנדסמאן
מיט ה׳ לייביש ווייסבערג
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט
משה לאנדסמאן און פרוי

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינדין
פרל׳ פעלא לאנדסמאן
מיט ה׳ לייביש ווייסבערג
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט
די פארמירער פון דער פירמע
„SABIL“
קליינמאן, נאפארסטעק און פרענקל

צו דער פערלאבונג פון פרל׳
פעלא לאנדסמאן
מיט ה׳ לייביש ווייסבערג
ווינשען מיר אייך א גליקליכע צוקונפט
פאמיליע גאלדשטיין

מיין ליבען קוזין
חיים פאוויגאן
צו זיין אפפאהרען צום מיליטער-דינסט—א הארציגען פאהר-געזונד!
לייב גאלדבערג.

פון דער ליגע פאר׳ן ארבייטענדען ארץ-ישראל.

אכטונג!

אין צוזאמענהאנג מיט דער רעארגאניזירונג פון דער ארבייט פון דער ליגע — קומען פאר פערזאמלונגען.

פרייטאג,	8 אווענד	פריהייט, פיעטריקאווער 83	
שבת,	4 נאכמ.	גורדוניה	שענקיעוויטשא 3/5
שבת,	5 „	התאחדות	שענקיעוויטשא 3/5
שבת,	7 אווענד	החלוץ	שענקיעוויטשא 3/5
שבת,	7 „	החלוץ הצעיר	שענקיעוויטשא 3/5
שבת,	8 „	השומר הצעיר, פיעטריקאווער 116.	

אכטונג, ג׳ קונדשאפט!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז איך בעזיץ שטענדיג א גרויסען אויסוואהל פון

דאמען- און הערן=שטרימפ

פון דער בעקאנטער שטרימפ=פאבריק

„SETAM“

צו פאבריקס-פרייזען. רעעלע בעהאנדלונג!

מיט אכטונג SZ. ALTMAN

4 אגראדאווא 4, פראנט-געשעפט.

2339

א
מעבלירט צימער

מיט א בעזונדערען איינגאנג פאר צוויי יונגעלייט איז פון זאפארט אפצוגעבען. צו ערפאהרען פיעטריקאווער 88 וואלינונג 47.

א שדוך

א פרוי פון 45 יאהר, קינדערלאז, אינטעליגענט געשעפטס-פרוי מיט עטוואס פערמעגען, זוכט די בעקאנטשאפט מיט אן עלטערן הער פון 50 ביז 60 יאהר מיט אן עקזיסטענץ. אפערטן אונטער „עקזיסטענץ“ אין אדמיניסטראציע.

קוואליפיצירטע
2 קעטלערינס

ווערען זאפארט געברויכט. ביי כאינאצקי, פאמארסקא 35

עס ווערט געזוכט
א קוואליפיצירטע שפולער (ין)

צו ערפאהרען ביים פארטיער נאווא ציגעלניאנא 5/8.

Z intencji zaręczyn naszej ukochanej siostry
Feli Landsmanówny
z p. **Leonem Wajsbergiem**
życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości
Bracia Landsman

Z intencji zaręczyn
p. **Feli Landsmanówny**
z p. **Leonem Wajsbergiem**
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości.
Narzeczenstwo
Pola Erlichmanówna
Paweł Rozencwajg

צו דער פערלאבונג פון אונזער ג׳ מיטגליד
ה׳ לייביש ווייסבערג
מיט פרל. פעלא לאנדסמאן
גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק.
חברה „אהבת בחורים“
אין לאדז, בזשעזשינער 5

מזל-טוב
א הערצליכען מז״ט ווינשען מיר אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין פרל.
חנה סטופניצקא
צו איהרע תנאים מיט ה׳
פנחס ווירזשביצקי
זאל אייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.
מאיר סטופניצקי און פרוי.

אויסערגעוועהנליכע סעסיע פון סיים
איז שוין בעשטימט אויף דעם 2 מאַי

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין די קרייזען פון דער רעגירונג קומען פּסדר פאָר בעראַטונגען אויף וועלכע עס ווערען בעטראַכט פראַגען, וואָס שטעהען אין צו-זאַמענהאַנג מיט'ן צוזאַמענרופען די אויסערגעוועהנ-ליכע סעסיעס פון סיים און סענאַט.

דער וויצע-פינאַנץ-מיניסטער קאָץ איז גע-פאָהרען קיין פּאַריז מיט גענויע אינסטרוקציעס און מיט א דעפינִיטיווע דעציזיע פון דער רעגירונג.

פאַר דער אוידיענץ פון פּרעמיער סלאַוועק אין שלאָס, איז אין מיניסטאָרען-ראַט פאָרגעקומען

א קאָנפערענץ מיט די מאַרשאַלקעס

פון סיים און סענאַט. ד"ר שוויטאַלסקי און ראַטש קעוויטש.

דעם רעזולטאַט פון דער קאָנפערענץ, האָט דער פּרעמיער איבערגעגעבען דעם פּרעזידענט.

אין די פּאָליטישע קרייזען גיט מען איבער, אַז אויף דער אוידיענץ אין שלאָס, האָט דער פּרע-מיער פאָרגעשטעלט דעם פּרעזידענט א גפהעריגען

רעקרעט וועגען צוזאַמענרופען דעם סיים און סענאַט

דעם 2 מאַי.

דער דאָזיגער דעקרעט זאָל שוין פּערענט-ליכט ווערען די טעג.

קודם כל וועט אויף דער סעסיע בעטראַכט ווערען

די ראַטיפיקאַציע פון דער אויסלענדי-שער הלוואה

אינ'ם דעקרעט זענען נישט אָנגעוויזען קיין אַנדערע פראַגען, וואָס זאָלען בעטראַכט ווערען אויף דער סעסיע.

נאָכ'ן ראַטיפיצירען די הלוואה, וועט די סעסיע געשלאָסען ווערען.

גלייכצייטיג דערוויסען מיר זיך, אַז די רע-גירונג האָט בדעה נאָך פאַר די זומער-פעריען צום צווייטען מאָל צו רופען אַן אויסערגעוועהנליכע סעסיע פון סיים און סענאַט.

צו בעטראַכטען א רייה דרינגענדע געזעץ-פּראָיעקטען. די דאָזיגע סעסיע זאָל צוזאַמענגערו-פען ווערען אין סוף מאַי.

די אַרבייט איבער דער

ענדערונג פון דער קאָנסטיטוציע

געהט כסדר ווייטער, מען רעכענט, אַז אויף דער צווייטער סיים סעסיע וועט מען שוין בעטראַכטען די קאָנסטיטוציע-ענדערונג.

1-טער קלאַנג-קינא-טעאַטער אין לאָדז

„SPLENDID"

20 נאַרוטאָוויטשאַ 20

הייגט און פאָלג. טעג!

דאָס פּרעכטיגסטע קלאַנג-מייסטערווערק!

גרעסטע סענסאַציע פון טאָג!

ערשטער פילם, וואָס מאָלט אין אמת'ע פאַרבען דעם גיהנום פון גרויסען רוסישען זעלנער, וועלכער ווערט אומשולדיג פער'משפּט צום טויט.

טראַגישע געשיכטען פון א געפאַנגענעם רוסישען זעלנער אין דייטשען לאַגער פאַר קריגס-געפאַנגענע

דער סכסוך וועגען סערזשאַנט גרישאַ

פילם געשאַפען אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג פון Arnold Zweig

אונטער דעם זעלבען נאָמען, וואָס האָט אויפגעטרייסעלט די גאַנצע קולטורעלע וועלט.

אין די הויפּט ראָלען: CHESTER MORRIS i BETTY COMPSON

אנהויב 4.15 נאַכמ. :—: פערקלענערטע פּרייזען פון די פּלעצער: 1, 1.50, 2, 2.50

שבת און זונטאָג אָנהויב 12 בייטאָג. פון 12 ביז 3 נאַכמ. זענען די פּרייזען 75 גר. און 1 זל.

וויכטיג נייעס!

פּערקויף

פון פערשידענע בוימוואָלענע רעשטלעך

פּאַפּעלין, באַטיסט, לייוונט, מושלין, נאַנסוג א. אַז. וו.

אויף מעטער און אויף וואָג

צו קאָנקורענץ-פּרייזען

מ. לאַנדסבערג

צעגעלניאַנאַ 23 (פריהער 59)

פּראָנט, 1. שט. געדענקט דעם אדרעס!

„POLMEB" פּיעטריקאָווער 81. קלינג 105-39

אין ביוראָ-מעבעל, וואוינונגס-מעבעל א. אַז. וו. נישט נוצליך, וועלען זאָפאָרט ווערען געגנצליך רעפּע-רירט און אויפגעפרישט. 2366

דאַנקזאַגונג.

די פערוואַלטונג פון „בית-לחם" דריקט אויס א הערצליכען דאַנק די פערוואַלטונג פון די גרויס-פיש-הענדלער-פעראיין, פּאָמאָרסקא 18, און בע-זונדערס די ה"ה: **געברידער קרויזע, געברידער קאַטשמאַרעס, געברידער לובאַטשינסקי** און ה' **יואל לובאַטשינסקי** און **פּרוי** פאַר די גוטוויליגע שפּענדען, ווי פיש און געלד פאַר די פּסח-קוך און אויך די פערטיילונג, וואָס מיר האָבען אדורכגעפיהרט לטובת די נויטבעדערפ-טיגע יודען אין לאָדז.

מיר פערהאָפען, דאָס די אויבענדערמאָהנטע הערען וועלען אונז ווייטער אונטערשטיצען לטובת די שבת קוך פון „בית לחם".

די פערוואַלטונג פון „בית-לחם", וואָלבאָרסקאַ 68/70 2359

ס'ווערט געברויכט א קוואַ-ליפיצירטע

ניי-העריך

צו מאַגאַזין-קליידער ביי בעקערמאַן

דרעווניאַנאָווסקאַ 4. 2319

HALLO! HALLO!

ZŁOTY LEKCJA

Konwersacja i nauka polskiego, historji, literatury, poprawianie wymowy gruntowna niezawodna metoda specjalisty doskonałe rezultaty. Piotrkowska 17, lewa of. 1 wejście, 2 piętro m. 17.

זאָל יעדער וויסען!

אַז אין מיין

מעבעל-געשעפט

בעקומט מען מעבעל ענצעל און קאָמפּלעט צו קאָנקורענץ-פּרייזען ביליגער ווי איבעראַל און מיר טוישען אויס אַלטע מעבעל אויף נייע צו ציגענגליכע פּרייזען.

וואָלטשאַנסקאַ 11

ווינקעלער און ווינבלום.

געדענקט דעם אַדרעס! קומט איבערציינט אייך!

ערשטקלאַסיגער פאַכמאַן

פון דער קולינאַר-קונסט!

גוט. לאַנגיעהריגער פּענסיאָנאַט-אינהאַבער איינזאַם, וועלכער איז גוט בעקאַנט מיט דער פראַנצויזישער, וואַרשאַווער, ענגלישער און יודישער קוך, וואָס בעזיצט קוואַליפיקאַציעס צו פיהרען א גרויס געשעפט נעהמט איבער די לייטונג פון א פּענסיאָנאַט עווענ-טועל צוזוטרעטען אַלס שותף צו א גרויס לאָקאַל, געאייגנעט אויף א רעסטאָראַן לויט אייראָפּעאישער איינריכטונג. אָפּערטען אונטער „Energiczny"

לאָדזער יודישער הילפס-פעראיין „נותן לחם", סאַלנאַ 14

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט האָבען מיר דעם כבוד איינצולאַדענען אַלע מיטגלידער צו דער

גענעראַל-פערזאַמלונג

פון דער יודישער געזעלשאַפט, געגען אויסערגעוועהנליכער נויט „נותן לחם" אין לאָדז, וועלכע וועט פאָרקומען אין פעראיינס-לאָקאַל (סאַלנאַ 14) מיטוואָך: דעם 22. אַפּריל 1931, 6 אַ זייגער אָוועגר מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג,

1) וואַהלען פון א פּרעזידיום, 2) וואַהלען פון א פערוואַלטונג און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, 3) פערשידענעס.

צו דער גענעראַל-פערזאַמלונג ווערען ספּעציעל אַרויסגעגעבען איינטריטס-קאַרטען, אָהן וועלכער קיינער וועט נישט קענען אַריינקומען אָדער וועהלען. די איינטריטס-קאַרטען קענען ווערען אָפּגענומען אין פעראיינס-לאָקאַל (סאַלנאַ 14) זונטאָג, דעם 19/4, מאָנטאָג, ד. 20/4 און דינסטאָג, 21/4 פון 8 ביז 9 א זייגער אָוענד. אין טאָג פון דער גענעראַל-פערזאַמלונג — מיטוואָך, דעם 22. ד. ח. פון 4 ביז 8 אוינער אָוענד. די איינטריטס-קאַרטע מוז יעדער פערזענליך זיך אָבנעהמען און צו דער גענעראַל-פערזאַמ-לונג מיטברענגען.

די פערוואַלטונג.

בעמערקונג: 1) ווען עס וועט נישט קומען די געהעריגע צאָהל מיטגלידער קומט די פערזאַמלונג פאָר דעמזעלבען טאָג 8 אַ זייגער אָוענד צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאָהל מיטגלידער (§ 28), 2) פאָרשלאָגען פון די מיטגלידער, וועלכע זאָלען פאָרגעשטעלט ווערען אויף דער גענעראַל-פערזאַמלונג דאַרפען צוגעשיקט ווערען שריפטליך צו דער פערוואַלטונג 3 טאָג פריהער (§ 31), 3) עס ווערט געבעטען צו לייענען §§ 6—14 איינצושטעלען פאַר די גענעראַל-פערזאַמלונג דעם פערלעסענעם בּיפרוג.

עס ווערט געברויכט

א האַנד-נייערין

און א געזעלען צו מאַ-גאַזין וועסט-הויזען ביי זינדל הערשקאָ-וויטש, פּאָמאָרסקאַ 53.

קוואַליפיצירטע

האַנד-נייהערס (ריגס)

צו מענער-מאַגאַזין, ווי אויך אַן אונטערמאַשינער און א יונגעל קענען זיך מעלדען ביי ראַפּפּאָרט זאַוואַדזקאַ 38.

אַנ'אָרט צו שלאָפען

פאַר 2 אָנשטענדיגע יונ-געלייט אין א שעהן מעב-לירט צימער מיט בעקוועמ-ליכקייטען ביליג זאָפאָרט אָפּצוגעבען ביי א בעסע-רע פאַמיליע צו ערפאַהרען ביי: **אויערבאַך**, קילינסקיעגאָ 41.

שניידער-געזעלען

צו קינדער-אָנציגלעך ווי אויך א האַנט-נייערין און לערן-יונגליך בעלד גע-צאָהלט קענען זיך מעלדען ביי **קראַסנאָהאָרן** זאַוואַדזקאַ 6 קווער-אָפיצינע 3-טער שט.

2 צימערן מיט מעבעל

אין צענטרום שטאָט מיט א בעזונדערן איינגאַנג אָהן אָטרעט-געלד ווערט געזוכט צו דינגען. כ'וויל צאָהלען א גוטען פּרייז. אָפערטען אונטער „גוטער פּרייז" אין אַדמיניסטר.

קראַוואַטען

ספּאָרט-בינדעס אַלערליי זעהר ביליג נעהמט אָן צו נייען די בעקאַנטע קראַוואַטען-פאַבריק **ל. אייזען** זגערזשער 15

לערן-יונגלעך

צו לייכטע גאַלאַנטעריע-אַרבייט ווערען געזוכט, געגען באַלדיגע צאָהלונג ביי **ש. שפּילקאַ**, אַלטער-מאַרק 13, פראָנט 1-טער שטאָק.

אכטונג, שטעפּער!

ס'ווערט געזוכט א ריכטשטעפּער און א נעהיריי-נייהער. צו ערפאַהרען ביי מילשטיין וואָלבאָרסקאַ 27, פּאַרטער

א קוואַליפיצירטע האַנד-נייהערין

צו א שטקלאַסיגע דאַמען-מאַגאַזין-אַרבייט קען זיך זאָפאָרט מעלדען ביי **גערשענאָוויטש** זשעלאָנאַ 17

איבערצוגעבען

א גרויס געוועלב מיט א וויסטאַווע פענסטער, וואָס איז פּאַסענד פאַר יעדען אָרט געשעפט צו ער-פאַהרען גדאַנסקאַ 11 פּאָזנאַנסקי.

עס ווערען געזוכט מיידלעך

מיטגייערינס צו איבער-העמדער אויף גוטע בע-דינגונגען זיך צו ווענדען ביי **ראַטמאַן** דרעוונאָווסקאַ 16

א קוואַליפיצירטער מאַשינער

צו 1-טער סאָרט מאַרי-נאַרקעס מאַגאַזין ווי אויך 2 האַנד-נייהערס קענען זיך מעלדען צו **גרילאַך** פּולנאָצנאַ 13. 2358

לאַבאָראַטאָריום פון ערצטליכע אַנאַליזען

Dr. med. J. FAJOLEWICZA

Śródmiejska 16

(פריהער צעגעלניאַנאַ 19) טעל. 117-61

DR. **FELIKS BORNSTEIN**

(אַקושעראין פרויען-קראַנקהייטען)

נעהמט אָן יעדען טאָג פון 3—7 נאָכמיטאָג.

צוליב דער ענדערונג פון די נעמען פון די גאַסען איז יעצט די אַדרעס Śródmiejska 29 (נעבען גדאַנסקאַ, פריהער צעגעלניאַנאַ 4), טעל. 134-90.

Dr. Med. **A. S. Tenenbaum**

אינערליכע קראַנקהייטען

האָט זיך איבערגעטראָגען אויף פּיעטריקאָווער 109

טעלעפאָן 220-25

נעהמט אָן פון 6 ביז 7 ½ נאָכמיטאָג.

Dr. med.

Gustawa ZAND-TENENBAUMOWA

פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע

האָט זיך איבערגעטראָגען

אויף פּעטריקאָווער 109

טעלעפאָן 220-25 נעמט אָן פון 12—1 3—5

DR. MED.

Grzegorz Rosenberg

ספּעציאַל-אַרצט פאַר מאָגען, קישקע, לעבער און אינערליכע קראַנקהייטען

גדאַנסקאַ 44, טעל. 224-44

נעמט אָן פון 5.30—7 אָוו. זונטאָג און י"ט פון 10—12

Dr. med. Ignacy MARGOLIS

okulista

האָט זיך איבערגעצויגען אויף

אַל. קאָשטשושקי 9, טעל: 165-17

נעמט אָן פון 1—2 און פון 5—7 אָוענד

Dr. med. Józef Szmerłowski

אַקושער-גינעקאָלאָג

Piotrkowska 17, telef. 107-13

נעהמט אָן פון 3—5 און פון 7—8 אין אָוענד.

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה

אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך

אז תשכן בטח ושאנן כי הלך בתום

ילך בטח ומעקש דרכיו יודע

איבער דעם זאָלסט נאָר קומען און בּיוראָ

פון ד. מאַנעלאַ

וואָס איז איבערגעטראָגען געוואָרען פון צווייטען הויף אויפ'ן ערשטען הויף פּיעטריקאָווער 17, לינקע אָפיצינע פּאַרטער, טעל. 124-95

וואו ס'ווערט ווייטער ערלעדיגט פּינק-טליך און געוויסענהאַפט געשריבען אַ-לערליי ביטעס: ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדוואָקאַטיעס, סלוזשבעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אויסלאַנד ראַזיעמטשע, ווי אויך איבער-זעצונגען אין אַלע שפּראַכען.

בעמ.: קלווזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס ווע-רען בּיי מיר ערלעדיגט במשך פון 24 שעה

מיט אכטונג ד. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17, 1-טער הויף

[illegible]

שניידערינס

און מיטנייערינס, (פּאָדרענסשנעס), וועלכע ווילען ווערען גוטע קוואַליפיצירטע

האַנטנייערינס ביי דאַמענמאַגאַזין

[illegible] 16 [illegible] גראַנדמאַן.

ODCISKI

usuwa

RADYKALNIE

płyn wyrobu

Laboratorjum Chem. Farm.

ST. HAMBURGA

ŁÓDŹ, GŁÓWNA 50

פייערליך אויפגענומען די דעלעגאַציע פון די פוילישע אינדוסטריעלער אין מאָסקווא

מאָסקווע, 16 (ספּ. טעל.) די דעלעגאַציע פון די פוילישע טעקסטיל - אינדוסטריעלער איז אָנגעקומען אין מאָסקווע.

ביים וואָקזאַל האָט מען דער דעלעגאַציע געמאַכט אַ פייערליכע אויפנאַהמע.

א מאָרד אין א וואַרשאַווער רעסטאָראַן

וואַרשא, 16 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין אַרבייטער-רעסטאָראַן אויף טלאָמאַצקי 13, איז שפּעט אין אָוונד אויסגעבראָכען אַ קאָנפליקט צווישען עטליכע געסט.

פלוצים האָט איינער פון די געסט אַ געווייסער אבגאַניקאַוו געוואָרפען אַ בענקעל אויפ'ן 34-יעהריגען לייב עקשטיין (טוואַרדא 11), ביי וועלכען עס איז צובראָכען געוואָרען דער שאַרבען.

עקשטיין איז געשטאָרבען אין שפּיטאָל, אבגאַניקאָוו איז אַנטלאָפען.

יודישע ליטעראַטור וואַקסט אין רוסלאַנד

ערקלערט רוסישער שרייבער באָריס פּילניאַק

ניו-יאָרק, יודישע שרייבער אין סאָוויעטען-רוסלאַנד וועלכע האָבען פריהער געשריבען אין רוסיש פאַנגען איצט אָן צו שרייבען אין יודיש. ספּעציעל איז די דאָזיגע בעוועגונג „צוריק צו יודיש", שטאַרק צווישען דער יודישער יוגענד, אַזוי האָט דאָ איצט ערקלערט דער בעריהמטער סאָוויעטישער שריפטשטעלער באָריס פּילניאַק, אין אַן אינטערוויאו מיט אַ פאָרשטעהער פון דער „יודישער טעלעגראַפען אַגענטור".

„די יודישע ליטעראַטור און די יודישע פּרעסע וואַקסט איצט שטאַרק אין סאָוויעטען-פערבאַנד — האָט ערקלערט פּילניאַק, וועלכער געפינט זיך איצט אויף אַ בעזוך אין אַמעריקא. פּילניאַק אַליין איז געגען דער דאָזיגער בעוועגונג „צוריק צו יודיש". ער ערקלערט דאָס דערמיט, וואָס ער איז געגען יעדער פאָרם פון שאָוויניזם, אָבער ער האָט באַלד צוגעגעבען אַז „נישט שטענדיג קען נאַציאָנאַליזם בעטראַכט ווערען אַלס שאָוויניזם, פאַקטיש ערמוטיגט די סאָוויעט-רעגירונג אַליין די אויפלעבונג פון די פערשידענע שפּראַכען פון סאָוויעט-רוסלאַנד די סאָוויעט-רעגירונג העלפט די נאַציאָנאַליטעטען צו ענטוויקלען זייערע קולטורען און זייערע אייגענע שפּראַכען. די יודען, וועלכע קעהרען זיך צוריק צו יודיש, טוען דאָס זעלבע, וואָס די אוקראַאינער, וועלכע האָבען אויפגעלעבט די אוקראַאינישע שפּראַך.

זיצונג פון אראַבישע עקזעקוטיווע ווענען שיקען א דעלעגאַציע קיין לאָנדאָן

ירושלים, 16 (יט"א טעלעגראַפיש) נעכטען איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער אַראַבישער עקזעקוטיווע, אויף וועלכער ס'איז בעהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע ווענען שיקען אַ דעלעגאַציע קיין לאָנדאָן. ווי יט"א ווערט געוואויר, פון אַ פערטרויערליכער קוועלע, האָט די עקזעקוטיווע בעשלאָסען נישט צו דעלעגירען קיין פערטרעטער אין לאָנדאָן, וואָס אָנבעלאַנגט דער פערוואַנדלונג פונ'ם לאַנד-ענטוויקלונגס-פאָנד האַלט די עקזעקוטיווע, אַז די געשפּרעכען אַרום דעם קענען געפיהרט ווערען אין ירושלים.

נישט קוקענדיג דערויף בעציהען זיך אַ טייל מיטגלידער פון דער אַראַבישער עקזעקוטיווע פאָזיטיוו צו דער פראַגע פון אַ דעלעגאַציע קיין לאָנדאָן, זיי האַלטען אָבער, אַז די אונטערהאַנדלונגען דאַרפען פאָרקומען דירעקט און מיט'ן אויסמיידען די ציוניסטישע פערטרעטער.

דער בעשלוס איז נישט קיין ענטגילטיגער.

פּראָצעס געגען געוו. בריסקער ארעסטאַנטען אין לעמבערג

צווייטער טאָג

לעמבערג, 16 (טעלעפאָניש) נעכטען איז פאָרגעקומען דער המשך פון פּראָצעס געגען געוו. אוקראַאינישען דעפּוטאַט איוואַן לישטשינסקי, וועלכער איז געזעסען אין דער בריסקער תפיסה.

אויף דער פראַגע פון פאָרזיצער דערצעהלט דער אָנגעקלאָגטער פּרטים פון בריסק און אויף דער פראַגע פון אדוואָקאַט דערצעהלט ער וועגען זיין אַרעסט.

מען האָט איהם אַרעסטירט ביינאַכט, ווען מען האָט איהם אַרויסגעפיהרט פון שטאָט, האָט ער געפרעגט וואוהין מען פיהרט איהם, דערויף האָט איהם דער פּאָליציי-קאָמיסאַר געענטפערט, אַז ער ווייס נישט און אַזוי איז מען מיט איהם אָפּגעפאָהרען ביז בריסק און איהם אריינגעזעצט אין תפיסה.

ביינאַכט האָט מען איהם געפיהרט צו דער אויספאָרשונג.

צווישען פערטיידיגער און פאָרזיצער קומען עטליכע מאָל צו אינצידענטען. דער פאָרזיצער לאָזט נישט שטעלען קיין סך פראַגען.

היינט פרייטאָג וועלען די פערטיידיגער פאָדערען אַרויסצורופען אַלס עדות קאָסטעק-בערנאַצקין און עטליכע געוו. אַרעסטאַנטען פון בריסק.

161 מיליאָן איינוואוינער אין סאָוויעטען-פערבאַנד

ריגא, 16 (אַטע) לויט אָפיציעלער סטאַטיסטיק צעהלט די בעפעלקערונג אין סאָוויעט-רוסלאַנד אַ צאָהל פון העכער 161 מיליאָן איינוואוינער.

וואַלדעמאַראַס בעשולדיגט אין פערשווענדען מלוכה-געלד

ווילנע 16 (טעלעפאָניש) פון קאָוונאָ איז מען מודע, אַז וואַלדעמאַראַס ווערט צוגעצויגען צו פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר פערשווענדען מלוכה-געלדער אויף אַ סומע פון 55,000 דענישע קראָן.

פערמשפּט צום טויט פאַר ברויט-שפּעקולאַציע

מאָסקווע, 16 (יט"א טעלעגראַפיש).

נאָך 10 טאָגיגע פערהאַנדלונגען איז פערענדיגט געוואָרען דער פּראָצעס געגען 68 אָנטיילנעהמער פונ'ם ברויט-טרוסט אין אוקראַאינע, פאַר שפּעקולאַציע - אַפערעס מיט ברויט.

10 פון די גע'משפּט'ע זענען פער'משפּט געוואָרען צום טויט. צווישען זיי 3 יודען — רובינשטיין, דזבראָווסקי און שטערנזאָן. די איבריגע 58 זענען פער'משפּט געוואָרען צו פערשידענע טערמינען תפיסה.

מען רעדט שוין ווידער וועגען דערהעכערען דאָס דירה-געלד

וואַרשא, 16 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין די סיים-קרייזען האָט מען נעכטען איבערגעגעבען, אַז די רעגירונג טראָגט זיך ווידער אַרום מיט'ן פּראָיעקט צו העכערען דירה-געלד, אַזוי, אַז דער ענין איז ווידער אַקטועל.

ווי מען איז מודיע זאָל די רעגירונג בקרוב שוין אַריינטראָגען אַ געזעץ-פּראָיעקט אין סיים, לויט וועלכען עס זאָל געהעכערט ווערען דירה-געלד. פאַר 1 צימערדיגע וואוינונגען מיט 30 פּראָצענט און מעהרערע וואוינונגען — ביז 100 פּראָצענט.

אויפגעריסען אַ גראַנאַט

לעמבערג, 16 (טעלעפאָניש) אויפ'ן פעלד נעבען בושעוואַני האָבען זיך קינדער געשפּילט מיט אַ גראַנאַט. פלוצים האָט דער גראַנאַט אויפגעריסען און 4 קינדער זענען דער'הרג'עט געוואָרען. 1 קינד איז שווער-פערוואונדעט געוואָרען.

איבונגען פאַר רעזערוו-אָפיצירען

די נאָהענטסטע טעג וועלען זיך אָנהייבען די איבונגען פאַר רעזערוו-אָפיצירען. גערופען וועלען ווערען:

1) אויף 6 וואָכען אַלע רעזערוו-אָפיצירען, וועלכע זענען גערופען געוואָרען אין פאָריגען יאָר און האָבען נישט דורכגעמאַכט די איבונגען. אַ חוץ דעם אַלע אָפיצירען פון די יאָהרגענג 1895, 1902, 1903 און 1905. אויך פון די יאָהרגענג 1894, 1896, 1897, 1899 און 1900, וועלכע האָבען אין פאָריגען יאָהר געהאַט די ערשטע איבונגען אַלס פריש צוגענומענע פון די געוועזענע אָקופּאַציע-אַרמעען, און אויך פון די יאָהרגענג 1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, וועלכע זענען פון דעם ערשטען יאַנואַר 1930 פריש בעשטימט געוואָרען אַלס רעזערוו-אָפיצירען אָדער זיי זענען צוגענומען געוואָרען אין דער פוילישער אַרמעע פון די אַמאָליגע אָקופּאַציע-אַרמעען;

2) אויף 8 וואָכען ווערען גערופען: רעזערוו-אָפיצירען און פאָדכאָראָנזשעס פון געגען-לופט-אַנגריף, אַרטילעריע פון אַלע קאַטעגאָריעס אַזוי ווי זיי זענען אויסגערעכנט אין ערשטען פונקט און אויך די קאַנדידאַטען אויף אונטער-אָפיצירען פון צווישען די פריווויליגע, וועלכע האָבען אָנגעגעבען ביטעס וועגען אָננעהמען זיי אַלס רעזערוו-אָפיצירן.

עס וועלען אויך נערופען פאָדכאָראָנזשעס פון רעזערוו. א) אַלע, וועלכע האָבען געדינט די שולען פון פאָדכאָראָנזשעס פון רעזערוו אין יאָהר 1929; ב) אַ העלפט אין לופט-דינסט און באַלאָנען און די וועלכע האָבען געענדיגט אין יאָהר 1930 די שולען פון פאָדכאָראָגזשעס פון רעזערוו; ג) די, וועלכע זענען אין פאָריגען יאָהר גערופען געוואָרען און נישט אָדורכגעמאַכט די איבונגען; ד) אַלע אַבסאָלווענטען פון פאָדכאָראָנזשע-שולען פון רעזערוו, וועלכע האָבען דורכגעמאַכט איינמאָליגע איבונגען אין רעזערוו און זענען נישט עקוויוואַליפיצירט געוואָרען אויף פאָדפאָרוטשניקעס.

קאָנצערט-דירעקציע
ALFRED STRAUCH
טעלעפאָן 213-84

ERICA MORINI
די פעבאַמענאַלע פידעל-שפּילערין, וואָס האָט זיך ערוואָרבען אַ וועלט-רוהם
Erica Morini
טרעט אויף נאָר איין איינציג מאָל אין
פילהאַרמאָניע-זאַל
דאָנערשטאָג, דעם 23. ד. ח.
ERICA MORINI
איהרע פידלען זינגען, די מוזיק רייצט און זי אַליין איז רייצענד
ERICA MORINI
וועט אויספיהרען אַ שעהנעם פּראָגראַם, וואָס בעשטעהט פון די שאַפונגען: פּאַגאַניני, קופּרין, בראַהמס, וויעניאַווסקי, פּאַגאַניני, סאַראַסאַטי א.א.
ERICA MORINI
די געניאַלע פידעל-שפּילערין וועמענס שפּילען ס'האָבען בעוואונדערט כמעט אַלע קולטורעלע פעלקער פון דער וועלט.
בילעטען פערקויפט די קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

קלאַנג-פילם-טעאַטער
„CASINO"
היינט מעכטיגע פּרעמיערע!
גרויסער סענסאַצ. פילם אויפ'ן גרונד פון בעריהמטען שטיק „געהיימנישפולער דזשעמס" א.נ.:
„דער געהיימנישפולער דזשעמס"
(ALIAS JIMMY VALENTINE)
קאַפּיטאַלע סיטואַציעס פול מיט הומאָר. קאָנצערט-שפּיל פון דער העלדישער עקראַן-טראָיקע:
William HAINES, Karol Dane-Slim, Lienel Barrymore
אין דער ראָלע פון באַנקיר'ס טאָכטער, די רייצענדע LEILA HYEMS
דער מענש פון טויזענדער „אויסדרעהענישען" פערברעכער, וועמען ס'האָט נישט געקענט פאַקען קיין שום דעטעקטיוו—דאָס איז William Haines אַלס „געהיימנישפולער דזשעמס"
אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבען.
אָנהויב פון די סעאַנסען 4.30 נאָכמ. לעצטער סעאַנס 10.15. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג
פריהמאָרגען-פאָרשטעלונגען — פּרייזען פון די פּלעצער 75 גר. און 1 זל.

אַ רעוואָלוציע אין דער קאָסמעטיק!
אונגעוועהנליכע רעדוקציע פון אַלע פּרייזען קאָנקורענץ-פּערפומעריע פון דער פירמע
אין דער איינציגער און איבעראַל-בעקאַנטער
י. דרוקער, 5 זאַוואַדזקא 5
טעלעפאָן 175-92
וואָס בעזיצט דעם רייכסטען אויסוואַהל פון די נייעסטע פּאַריזער פּערפומען, ווי אויך די פיינסטע ערשטקלאַסיגע פּודערן, טואַלעט-זייפען או"וו
בעמערקונג: ענגראָסיסטען בעקומען ספּעציעלען ראַבאַט.
מיט אכטונג
קיין פיליעס בעזיצען מיר נישט.
Perfumerja J. DRUKIER, Zawadzka 5, tel. 175-92

פעדעראַציע פון שפּאַניען און פּאָרטוגאַל

די פּלענער פון די שפּאַנישע רעוואָלוציאָנערען

פּאַריז, 16 (ספּ. טעל.) אין די היגע פּאָליטישע קרייזען, וועלכע שטעהען אין קאָנטאַקט מיט די געוו. שפּאַנישע עמיגראַנטען אין פּאַריז, וועלכע זענען איצט די הערשער פון דער לאַגע אין שפּאַניען — רעדט מען וועגען גרויסע פּאָליטישע פּלענער פון די שפּאַנישע עמיגראַנטען. אַזוי למשל, זאָלען זיי האָבען בדעה צו שאַפען אויפ'ן פּירענעאישען האַלב־אינזעל אַ פעדעראַציע, אין וועלכע עס זאָלען אַריין שפּאַניען און פּאָרטוגאַל. ביידע לענדער זאָלען צוטיילט ווערען אין שטאַטען, לויט'ן מוסטער פון אַמעריקאַ.

אין פּאָרטוגאַל איז פאַרהאַן אַן ערנסטע פּאָליטישע גרופּע, וועלכע שטיצט די קאָנצעפּציע פון אַ פעדעראַציע.

די הויפּט־שטאָט פון דער פעדעראַציע זאָל זיין באַרצעלאָנאַ.

פראַנקרייך שטיצט די שפּאַנישע רעפּובליק

פּאַריז, 16 (ספּ. טעל.) די פראַנצויזישע דיפּלאָמאַטיע האָט אונטערגענומען אַ לעבהאַפטע טעטיגקייט אין שפּאַניען.

די פראַנצויזישע רעגירונג האַלט נישט, אַז קעניג אַלפאָנס וועט צוריקקומען צום טראָן און האָט בעשלאָסען פולשטענדיג צו שטיצען די שפּאַנישע רעפּובליק.

עס איז נישט אויסגעשלאָסען, אַז פראַנצויזישע קאַפּיטאַלען וועלען בענוצט ווערען צום סאַנירען דאָס ווירטשאַפטליכע לעבען אויפ'ן פּירענעאישען האַלב־אינזעל.

די אַקציע פון פראַנצויזישען קאַפּיטאַל וועט אָבער בעגעגענען אַן ערנסטע קאָנקורענץ מצד די דייטשען, ווייל די מעהרהייט פון דער רעוואָלוציאָנערער רעגירונג האָט סימפּאַטיעס פאַר דייטשלאַנד.

בלוטיגע אונרוהען אין סעוויל

פּאַריז, 16 (ספּ. טעל.) אין משך פון נעכטיגען טאָג זענען אין ס'רוב פּראָווינץ־שטעט אין שפּאַניען פאָרגעקומען בלוטיגע אונרוהען.

אין סעווילאַ איז געקומען צו אַ גרויסען בלוטיגען צוזאַמענשטויס צווישען מיליטער און ציווילע־קאַליסטען, וועלכע האָבען געוואָלט מיטט־געוואַלד אַרויסנעהמען געוועהר פון די אַרטילעריע - קאַזאַרמעס.

אמעריקאנער הלואה וועט נישט בעשטעטיגט ווערען

מאַדריד, 16 (ספּ. טעל.) דער פינאַנץ־מיניסטער אין דער רעפּובליקאַנער רעגירונג האָט ערקלערט, אַז די רעגירונג וועט נישט אַקצעפּטירען די אַמעריקאַנער הלואה פון 60 מיליאָן דאָלאַר, וואָס די אַלטע רעגירונג האָט געמאַכט.

ים - אפמאך צווישען שפּאניען און איטאַליען

ווייטער האָט דער פינאַנץ־מיניסטער געזאָגט, אַז שפּאַניען וועט שליסען אַ ים־אָפּמאַך מיט איטאַליען און וועט שטרעבען צו דערהאַלטען פריינדליכע בעציהונגען מיט די שכנים, בעזונדערס מיט פראַנקרייך.

וואס זאגט די ארויסגעטריבענע שפּאנישע קעניגין

פּאַריז, 16 (ספּ. טעל.) „מאַטען" האָט אָפּגעדרוקט אַ געשפּרעך מיט דער אַרויסגעטריבענער שפּאַנישער קעניגין, וועלכע האָט זיך געפונען אויף דער פראַנצויזישער טעריטאָריע.

די קעניגין האָט געזאָגט, אַז די איבערקערהער־נישׁ בעטראַכט זי פאַר אַ שרעקליכע זאַך. די קעניגליכע פאַמיליע האָט זיך געפונען, אין די לעצטע טעג, אין אַ לעבענס־סכנה. ווען דער קעניג וואָלט געשטעלט אַ ווידערשטאַנד, וואָלט די גאַנצע פאַמיליע געוואָרען דערמאָרדעט.

דער קעניג האָט קיינעם נישט איבערגעגעבען דעם טראָן, און אויך זיך נישט אָפּגעזאָגט פון טראָן. ער איז נאָר גאַנץ פּשוט אַרויסגעפאָהרען פון לאַנד.

קעניג אלפאנס אין פּאריז

פּאַריז, 16 (ספּ. טעל.) קעניג אַלפאָנס איז היינט געקומען קיין מאַרסיליע פון וואַנען ער פאָהרט קיין פּאַריז און דאָרט וועט ער זיך צוזאַמענטרעפען מיט דער קעניגין.

מען ווייסט נישט, ווי לאַנג דער קעניג וועט פערברענגען אין פּאַריז און ווען ער וועט פאָהרען קיין לאָנדאָן.

קינדער אין די שולען חלש'ען פון הונגער

דער קריזיס אין אמעריקע איז ערנסטער ווי מען שטעלט זיך פאר

אין אַ פּריוואַטען בריף וואָס איז אָנגעקומען פון אַמעריקאַ, שרייבט דער מחבר:

...דער איצטיגער אַמעריקאַנער קריזיס איז אַן אמת'ער, נישט קיין אויסגעבלאָזענער, און איז אַ סך ערנסטער, ווי איהר, אייראָפּער, קענט זיך עס פאָרשטעלען.

אָנגעהויבען האָט זיך דער קריזיס מיט'ן ערשטען קראַך אויף דער בערזע, דאָס גאַנצע אַמעריקאַנער פאָלק האָט געשפּילט לעצטענס אויף דער בערזע, ווייל אַלע האָבען געוואונען, דערפאַר ווען די גרויסע קאַטאַסטראָפע איז געקומען האָט מען געשאַצט דעם היזק אין 55 ביליאָן. נו, וואָלט דער אומגליק נישט געווען אַזוי גרויס, האָט מען נישט מיט וואָס צו שפּילען אויף דער בערזע, יאָבי מען קען נאָך אָנפיהרען האַנדעל, פּראָדוקציע, און דער עולם האָט ביי וואָס צו פערדינען. איז עס אָבער נישט אַזוי.

פונקט אַזוי ווי איינ'ם מענשליכען אָרגאַניזם האָט איין גליד אַ שייכות מיט'ן צווייטען, אַזוי איז עס אויך אינ'ם מאַרק פון האַנדעל און פינאַנסען. גלייך נאָכ'ן וואָלסטריט קראַך האָבען זיך אָנגעהויבען פערמאַכען בענק, אַזוי אַז אינ'ם לעצטען יאָהר האָבען זיך צוגעמאַכט צוועלף הונדערט בענק דעמאָלט איז שוין אַלץ געגאַנגען באַרג־אַראָפּ. אַלע זענען געבליבען הויל און באַקעט ווי פון אַ שרפה באַנקראָטען; אין די הונדערטער זעלבסטמאָרדען, אין די צעהנדליגער. גבירים זענען פעראָרימט און אָרימעלייט זענען בעטלערס.

איהר וועט פּשוט נישט גלויבען. וואָס איך האָב געזעהען מיט די אויגען.

אין אַ קאַלטען ווינטערדיגען טאָג, אַ שווערער רעגען איז געפאַלען עמערסוויז, זענען הונדערטע מענשען געווען צושטעלט אין 4 רייהעס אין האָבען געוואַרט אויף ברויט מיט טיי, וואָס מען האָט אויסגעטיילט פון שטאָטישע לאָקאַלען, אַרויסגעהן פון רייה וואָלט בעדייט הונגערען. זענען די הונדערטער געשטאַנען און האָבען געלאָזט דעם גרויסען רעגען גיסען אויף זיך.

קליינע קינדערלעך אין די שולען פלעגען חלש'ן פון הונגער, האָבען די לעהרערינס אַרויסגעגעבען אַ בעפעהל, אַז די מעהר פערמעגליכערע קינדער זאָלען ברענגען פון הויז, וואָס נאָר מען קען. שיקען אַלע עסענוואַרג און קליידער אין די שולען און דאָרטען ווערט עס פערטיילט.

עס איז קוים צו גלויבען אַז דאָס אַלץ זאָל פאָרקומען אין דעם רייכסטען לאַנד אויף דער וועלט ווייל נאָך אַלעמען איז דאָך דער פאָלקס־רייכטום נישט איינגעזונקען געוואָרען אין דער ערד, עס ליגט בלויז ביי אַ טוץ מיליאָנערען אין די הענד און זיי שפּילען זיך עס מיט די לעבענס פון מיליאָנען מענשען.

דורכ'ן איצטיגען קריזיס האָט דאָס יודענטום נישט בלויז פון אַמעריקאַ נאָר פון דער גאַנצער וועלט געקראָגען אַ געוואַלדיגען קלאַפּ.

Luna

היינט און פאָלגענדע טעג!

דער אינטערעסאַנטסטער פּוילישער קלאַנג פילם פון איצטיגען סעזאָן, איננאַנצען רעדענדיג!

די פערפיהרטע

(ווייסע שקלאַפינס)

לויט אינסצעניזאַציע פון

Anatol Stern i Leo Belmont

אין די הויפּטראָלען:

Marja Malicka, K. Junosza Stępowski, Zbyszko Sawan Czesław Skonieczny, Tadeusz Olsza, Stan. Sielański

אויסער'ן פּראָגראַם:

1) „פריהלינגס־רייץ"

2) „פּוילישער מאַנטשעסטער"

רעזשי.: A. Ford אינסצ.: S. Grodzieński

אָנהויב 4 נ.מ. שבת און זונטאָג 12 בייט.

פּרייזען אויפ'ן 1-טען סעאַנס פון 1 זל.

שבת און זונטאָג פון 12–3 75 גר. און 1 זל.

פרעמיערע־קאַרטען גילטיג אונבעגרענצט.

ווי אזוי איז ארעסטירט געוואָרען דער דיסעלדאָרפער מערדער

א דאנק דעם בריף פון א מיידעל, וועלכע איז דורכ'ן אויסוואורף פערגוואַלדיגט געוואָרען, איז מען געקומען אויף זיינע שפּורען

וואס עס דערצעהלט דער פּאָליציי־שעף מאמבערג

אין פּראָצעס פון דיסעלדאָרפער פרויען־מערדער זענען העכסט סענסאַציאָנעל געווען, ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען, די ערקלערונגען פון פּאָליציי שעף מאמבערג, וועגען דעם, ווי אַזוי מ'האָט דעם מערדער געכאַפּט, מיר ברענגען דאָ פּרטים פון די ערקלערונגען.

אויף די שפּורען פון מערדער איז מען נאָך לאַנגע און אונפרוכטבאַרע זוכענישען געקומען גאַנץ צופעליג. אויפ'ן אַדרעס פון אַ געוויסער פרוי קריגער איז צוליב אַ טעות אַריינגעפאַלען אַ בריף פון אַן אומבעקאַנטען מיידעל צו איהרער אַ פריינדין. דאָס מיידעל האָט אין בריף דערצעהלט אַ שוידערליכע געשיכטע. זי איז געגאַנגען אויסער דער שטאָט אין דער ריכטונג צו אַ פרויען־היים, אויפ'ן וועג האָט זיך צו איהר צוגעשפּעט אַ פערשוין מיט אונאַנשטענדיגע פאָרשלאָגען, איהר צוהילף איז געקומען אַן אַנדער מאַנספּערשוין, וועלכער האָט איהר בעפרייט פונ'ם ערשטען און איהר פאָרגעלעגט זי זאָל מיט איהם מיטגעהען. זי האָט מסכים געווען. אין ער האָט איהר אַוועקגעפיהרט צו זיך אַהיים. דאָ האָט ער זיך גענומען אויפפיהרען לגבי דעם מיידעל זעהר פערדעכטיג, זי האָט דעריבער פערלאַנגט פון איהר, ער זאָל איהר אַפּפיהרען אין דער דערמאַנטער פרויען־היים. ער איז מיט איהר אַוועק פון דער היים און האָט איהר געפיהרט אויסער דער שטאָט איבער אַ וועלדעל, זאָגענדיג איהר, אַז דאָס איז דער קירצסטער וועג, ווען זיי זענען געקומען אין וועלדעל אין אַן איינזאַם אָרט, האָט ער זיך פּלוצים אויף איהר אַרויפגעוואָרפען, האָט איהר צוגעדריקט מיט דער האַנד דעם האַלז און האָט איהר פערגוואַלדיגט און איז אַנטלאָפען.

דאָס מיידעל האָט געשריבען ווייטער, אַז דער אָנפאַלער איז מסתם דער געזוכטער דיסעלדאָרפער מערדער. די פרוי קריגער, צו וועלכער דער בריף איז, ווי געזאָגט, צופעליג אַריינגעפאַלען, האָט וועגען דעם מיטגעטיילט דער פּאָליציי, וועלכע האָט שנעל פעסטגעשטעלט, אַז געשריבען דעם בריף האָט די 19־יעהריגע בוטליגער.

מ'האָט דאָס מיידעל געבראַכט אין פּאָליציי און פערלאַנגט פון איהר זי זאָל אָנווייזען דאָס הויז, וואוהין דער אומבעקאַנטער האָט איהר פערפיהרט. דאָס מיידעל האָט אוועקגעפיהרט די פּאָליציי אויף דער מעטמאַנערשטראַסע, וואו עס האָט געוואוינט דער מערדער, אָבער זי האָט נישט געקאָנט אָנווייזען דאָס הויז.

אין משך פון עטליכע שעה האָט מען אַרומגעזוכט דאָס הויז און נישט געקאָנט געפינען דאָס ריכטיגע, פּאָליציי האָט דאַן בעשלאָסען אויף מאָרגען נאָכאַמאָל זיך נעמען צום זוכען.

דעם צווייטען טאָג איז פּאָליציי מיט'ן מיידעל אוועק ווידער אויף דערזעלבער גאַס, ווען זיי זענען צוגעקומען צום הויז, וואו קירטען האָט געוואוינט, איז זיי אַקעגען געקומען אַ געוויסע פרוי ווימער, און הערענדיג אין וואָס עס האַנדעלט זיך, האָט זי געזאָגט, אַז דאָס מוז זיין פּעטער קירטען, אויף וועלכען עס פרעגען זיך נאָך פיל מיידלעך. אין דעם מאָמענט איז פונ'ן הויז אַרויס קירטען און דערזעהענדיג דאָס מיידעל, האָט ער זיך צוריקגעצויגען, אויף דער פראַגע, צי דאָס איז דער, וועלכען מען זוכט, האָט דאָס מיידעל געענטפערט, אַז נישט.

פּאָליציי האָט נאָך בעשלאָסען דעם צווייטען טאָג קירטען'ען צו אַרעסטירען, ווייל מ'האָט פעסטגעשטעלט, אַז ער איז שוין עטליכע מאָל געווען בעשטראָפט פאַר פערשידענע פערברעכענס, ווען מ'איז גאַנץ פריה געקומען צו איהם אַהיים, האָט מען איהם שוין נישט געטראָפען, אויך זיין פרוי איז נישט געווען אינדערהיים. מ'האָט אָפּגעוואַרט די פרוי, וועלכע האָט ערקלערט, אַז איהר מאַן איז געגאַנגען אין אַרבייטסלאָזען־אַמט, אָבער אויך דאָרט האָט מען קירטען'ען נישט געפונען.

ווען קירטען איז געקומען אַהיים, האָט איהם די פרוי געפרעגט, פאַרוואָס עס זוכט איהם אַרום פּאָליציי. ער האָט איהר דערויף געענטפערט:

— איך האָב דאָס געטאָן.

— וואָס?

— אַלעס.

— אויך קינדער?

— יאָ.

קירטען איז דאַן אוועק מיט דער פרוי פון דער היים, האָט אָפּגענומען אין באַנק 140 מאַרק און אין אוועגד האָט ער פאַר דער פרוי געמאַכט זיינע שוידערליכע ערקלערונגען.

דעם צווייטען טאָג איז די פרוי קירטע זאַרויס־גערופען געוואָרען אין פּאָליציי, וואו זי האָט אַלץ דערצעהלט. פּאָליציי האָט געפאָדערט פון דער פרוי זי זאָל זיך בעשטימען מיט איהר מאַן צו טרעפען דריי אַ זייגער ביי אַ קירכע, אין דער בעשטימטער שעה איז אין אַלע הייזער אין די אַרומיגע גאַסען געווען בעהאַלטען פּאָליציי, ווען קירטען איז אָנגעקומען, זענען די פּאָליציאַנטען אַרויס פון זייער בעהעלטעניש און האָבען איהם אַרעסטירט.

דער פּראָצעס ווערט פערענדיגט אין דער קומענדיגער וואָך

דיסעלדאָרף, 16 (אטע) דער קירטען־פּראָצעס זאָל שוין פערענדיגט ווערען אין מיטען פון דער קומענדיגער וואָך.

די בעכטיגע פערהאַנדלונגען זענען פאָרגעקומען ביי די פולער עפענטליכקייט.

עס זענען אויסגעהערט געוואָרען אַ רייה עדות פון וועלכע מען הערט שוידערליכע זאַכען וועגען די בלוטיגע מעשים פון דעם בעשולדיגטען.

יודיש פאלקס־טעאטר „ארטס" זאַכאַדניאַ 43

איז זאָל פון געוועזענעם

מיט'ן אַנטייל פון דער סובריעטין **רעגינא בוימאַן.**

ביי עס! איבעראַשונג פאַר'ן לאָדזשער פּובליקום! ביי עס!

פרייטאָג, דעם 17-טען, שבת, ד. 18-טען, זונטאָג, ד. 19-טען, 9 אָוועגד

נייע אויפפיהרונג! העררליכע אויסשטאַטונג! שיינע עפעקטען!

דער שלאַגער פון היינטיגען סעזאָן! אָוועגד־פּרייזען פון 1 ביז 3.50

20 נומערן געזאַנג | די יודישע חתונה | 20 נומערן געזאַנג

אין 3 אַקטען מיט עפּילאָג פון ליליען, מוזיק פון אָלשאַנעצקי.

אין 3. אַקט קומט פאָר אַ נאַכט־קאַבאַרעט אין ניו־יאָרק, אויסגעפיהרט דורכ'ן אַרטיסטען אַנסאַמבל. נייע טענץ אויסגעפ. דורכ'ן נעגער־טענצער דזשאָן דזשאָנסאָן.

שבת, 4 נאָכמיטאָג און מאָנטאָג, דעם 20-טען אַפּריל, 9 אָוועגד

פּאָפּולערע פּרייזען פון 80 ביז 2.50 – דער שלאַגער פון די וואַרשאַווער טעאַטערן

אויפ'ן וועג — **קיין בוענאָס־איירעס** — אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ

דינסטאָג. ד. 21 טען, 9 אָוועגד – פּרייזען פון 80 גר. ביז 2.50 די אין לאָדז בעליבטע פּיעסע, וועלכע האָט געהאַט אַ גרויסען ערפאָלג

די גאַסען־קינדער

אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון סיבעל.

מיטוואָך, ד. 22-טען, 9 אָוו. פּאָפּולערע פּרייזען פון 80 גר. ביז 2.50

די גלאָקען פון סיביר

אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון רייזעלמאַן.

אין 3. אַקט קאַבאַרעט מיט אַ שיינעם פּראָגראַם.

אין 4. אַקט די קאַטאָרזשניקעס אין ווייטען סיביר.

ס'נעמט אַנטייל פרויען: בעזמאַן, בוימאַן, ל.גאָלדשטיין, ח.מאַכאַראָווסקאַ, פּאָדערמאַן, ראָזענצווייג. מענער: אַריעל, באַלבירסקי, גאָלדבערג, דראַנאָוו, טופּמאַן, נייהויז, מאַכאַראָווסקי, פּאָלאַנסקי. פּאָסטעל. לייטער: ח. אַריעל. סופלער: וו. נייהויז. אַדמיניסטר.: נ. גאָלדשטיין.

בעמ.: פּאָרשטעל. לטובת אינסטיטוציעס און פערייגען ווערען פערקויפט צו צוגענגליכע פּרייזען

אַנאָנס! די נאָהענטסטע פּרעמיערע „פּאַריזער אונטערוועלט"

בילעטען יעדען טאָג צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער. — דער זאַל איז גוט בעהייצט.

גרויסער סקאנדאל ווערט אויפגעדעקט

ארום דעם פסח-אטענטאט אין דער בודאפעשטער סינאגאגע

געהיימע אנטיסעמיטישע קאנפערענץ. — דער אטענטאטאר איבערגעשיקט אין שפיטאל פון תפיסה.—געהיימנישען פון אנטיסעמיטישען זשורנאליסט

בודאַפעשט (יט"א) די אויספאָרשונג אַרום דער שיסעריי אין דער בודאַפעשטער גרויסער סינאַגאָגע פון היינטיגען פסח האָט אנגענומען אַ נייע סענסאַציאָנעלע ווענדונג. עס איז נעמליך וואהר-שיינליך, אַז אין דעם אַטענטאַט זענען געווען אַריינ-געמישט די אונגאַרישע האַקענקרייצלער. אין רעזול-טאַט פון דער קריטיק אין דער פרעסע האָט די פּאָליציי בעגייט די אויספאָרשונג און עס זענען פעסטגעשטעלט געוואָרען פאָלגענדע סענסאַציאָנע-לע איינצעלהייטען.

ערב דעם יודישען פסח איז אין אַ פּריוואַטער וואוינונג אין בוקאַרעשט פאָרגעקומען אַ געהיימע פערזאַמלונג, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט חוץ אונגאַרישע נאַציאָנאַליסטען („אויפוואַכענדע מאַדיאַרען") אויך ספּעציעלע דעלעגאַטען פון די דייטשע היטלעריסטען און רומענישע קוזיסטען. די פּאָליציי גלויבט, אַז די דאָזיגע קאָנפערענץ האָט געהאַט אַ שייכות מיט דעם אַטענטאַט אין דער סי-נאַגאָגע. די אַנטיילנעמער פון דער קאָנפערענץ ווע-רען איצט אויסגעפאָרשט דורך דער פּאָליציי.

די דאָזיגע רעוועלאַציעס פון דער בודאַפּעש-טער פרעסע ווערען פערבונדען מיט אַ צווייטער סענ-סאַציאָנעלער מיטטיילונג, נעמליך, אַז דער אַטענ-טעטער אינזש. זאַטלאָקאַ איז איצט אַריבערגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל פאַר גייסטיג קראַנקע אין תפיסה און איז איבערגעגעבען געוואָרען אין רשות פון דעם פּראָקוראַטור פאַר אַ צווייטען אויספיהרלי-כען פערהער.

בודאַפעשט (יט"א) דער היגער יודישער רעסטאָראַן איינענטימער אברהם באָל האָט איבערגע-געבען דער פּאָליציי פאָלגענדע מיטטיילונג:

דער אַנטיסעמיטישער זשורנאַליסט יאָזעף פאַר-טאַג איז באָל'ס רעסטאָראַן, איבערגעגעבען זיינעם אַ ליך האָט אַ געווויסען פאַר פּסח-טאָג, עסענדיג מי-שכן ביים מיטאָג-טיש, אַז עס ווערט צוגעגרייט אַן אַנטי-יודישער אַטענטאַט, וואָס וועט פאָרקומען אין משך פון דער פּסח-וואָך.

די פּאָליציי האָט גענומען אויף אַ פערהער דעם זשורנאַליסט פאַליך. ער האָט זיך מודה געווען, אַז ער האָט געהערט וועגען אַטענטאַט, וואָס ווערט צו-געגרייט געגען יודען, ער לייקענט אָבער, אַז ער זאָל האָבען עפּעס געוואוסט וועגען דעם אַטענטאַט אין שול.

בודאַפעשט (יט"א) די שטאַאַטס-פּראָקוראַ-טור האָט אָנגענומען רעכטליכע שריט געגען די פערשפּרייטער פון אַלאַרם-ידיעות אַרום דעם סינאַ-גאָגע-אַטענטאַט. דער ענין צוואַקסט זיך אין גאָר אַ גרויסען סקאַנדאַל. פערשפּרייטער פון „אַלאַרם-ידיעות" זאָלען, ווי עס ווערט איבערגעגעבען, צוגע-צויגען צו שטראָף-פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר פּאַטער-לאַנדס-פעראַט און קאָנפעסיאָנעלע אויפרייצונג, אין צוזאַמענהאַנג דערמיט זאָלען צוגעצויגען ווערען צו געריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט פיל יודען אונטער דער בעשולדיגונג פון שעדיגען דעם פּרעס-טיזש פון אונגאַרן.

לויט געוויסע קלאַנגען זאָל זאַטלאָקאַ האָבען בעלוינט געוואָרען פאַר אויספיהרען דעם אַטענטאַט. עס ווערט זאָגאַר אָנגערופען דער נאָמען פון אַ גע-וויסען איוואַן העזשאַס, וואָס זאָל האָבען בעזוכט זאַטלאָקאַ'ן אין משוגעים-הויז און איהם דאָרט האָבען איבערגעגעבען 10 טויזענד פּענגע. אַרום דעם גאַנצען זאַטלאָקאַ-ענין ווערען כסדר דערמאָנט אַלץ נייע נעמען.

אין דער לויה פון פערשטאָרבענעם אויגען ראָט האָבען זיך בעטייליגט צעהנדליגער טויזענדער מענשען, דערונטער טויזענדער נישט יודען. אין לויה-צוג זענען אָנוועזענד געווען די 4 בישאָפען פון אַלע קריסטליכע קירכען, דער קולטוס-מיניס-טער גראַף קלעבעלסבערג און אַנדערע רעגירונגס-פאָרשטעהער.

די רעגירונג מאַכט אַלע אָנשטרענגונגען, כדי צו בערוהיגען די אונגעהייער אויפגערעגטע יודישע בעפעלקערונג אין אונגאַרן און מילדערען איהר עמפּערונג. דאָס ווערט אויך געטון, כדי אָפּצושוואַ-כען אין אויסלאַנד דעם שלעכטען איינדרוק איבער דעם בלוטיגען אַטענטאַט אין אַ סינאַגאָגע אויף דאַוונענדע יודען.

מענער פון פוילען וואס האבען חתונה מיט אמעריקאנער מיידלער

הענען נישט בעקומען קיין וויזעס

ערקלערונג פון אַמעריקאַנער גענעראל-קאנסול

ניו-יאָרק (יט"א) די אַמעריקאַנער פּרעסע פערעפענטליכט אַן ערקלערונג פון אַמעריקאַנער גע-נעראַל-קאָנסול אין וואַרשאַ און אַן אינטערוויו מיט דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור. די ערקלערונג איז לכתחילה געווען בעשטימט אויסשליסליך פאַר דער אַמעריקאַנער פּרעסע. היות די פראַגע אינטע-רעסירט אויך פיל פוילישע בירגער, פערעפענטלי-כען מיר איצט די דאָזיגע ערקלערונג. דער אַמערי-קאַנער גענעראַל-קאָנסול מ. האָדל האָט אין דער ערקלערונג געזאָגט:

אַמעריקאַנער מיידלעך, וועלכע קומען קיין פּוי-לען, כדי דאָ חתונה האָבען מיט פוילישע בירגער. האָבען נישט קיין אויסזיכטען צו בעקומען וויזעס פאַר זייערע מענער. לויט די אינסטרוקציעס, וואָס דער קאָנסולאַט האָט פון דער וואַשינגטאָנער רע-גירונג, קען ער בלויז אַרויסגעבען וויזעס פוילישע פרויען, וועלכע האָבען חתונה מיט אַמעריקאַנער בירגער, אָבער נישט פאַר פוילישע מענער פון אַמע-ריקאַנער פרויען, סיידען די לעצטע קענען בעווייזען, אַז זיי פערמאָגען גענוג מיטלען אויף אויסצוהאַלטען זייערע אויסלענדישע מענער, כדי זיי זאָלען נישט פאַלען צו לאַסט דער געזעלשאַפט אָדער זיין גע-צוואונגען צו זוכען אַרבייט און דערמיט פערגרעס-רען די אַרבייטסלאָזיגקייט אין אַמעריקאַ.

דער קאָנסול האָט אָנגעוויזען, אַז אין אַמערי-קאַנער קאָנסולאַט זענען איצט דאָ אַנערך 400 פאָדערונגען (אַפּליקיישאָנס) אויף וויזעס פאַר פּוי-לישע מענער פאַר אַמעריקאַנער מיידלעך, וואָס דער דורכשניטליכער חודש-פערדינסט פון די מיידלעך בעטרעפט 120 דאָלאַר, וואָס עס איז נאַטירליך נישט גענוג אויף אויסצוהאַלטען 2 פּערזאָן אין די פּריוואַטיגע שטאַטען. די דאָזיגע אַלע מענער וואָלטען געמוזט זוכען בעשעפטיגונג אין אַמעריקאַ — און דאָס איז געגען די אימיגראַציע-געזעצען. דער קאָנסולאַט מוז דעריבער זיין זעהר פאָרזיכטיג ביים אַרויסגעבען וויזעס. דאַגעגען זענען נישטאָ קיין שוועריגקייטען פאַר פרויען פון פוילען, וואָס האָבען חתונה מיט אַמעריקאַנער בירגער. מחמת עס ווערט בדרך-כלל אָנגענומען, אַז די אַמעריקאַ-נער מענער וועלען זיין ביכולת אויסצוהאַלטען זייע-רע פרויען, וואָס זיי ברענגען פון אויסלאַנד, און די לעצטע וועלען נישט זיין געצוואונגען צו זוכען אַרבייט.

די גרעסטע יודישע הילפס-ארגאניזאציע

וואס איז טעטיג אין 40 לענדער

די טעטיגקייט פון „דזשאינט" פאר 16 יאהר

אויף דער לעצטער קאָנפערענץ פון „דזשאָינט" אין ניו-יאָרק איז די דעלעגאַטען פאָרגעשטעלט גע-וואָרען אַ גענויער בעריכט איבער דער ביז-איצ-טיגער טעטיגקייט פון „דזשאָינט" אין פערשידענע לענדער.

אין משך פון 16 יאָהר פון זיין עקזיסטענץ, ווערט געזאָגט אין בעריכט, האָט זיך דער דזשאָינט אין זיין טעטיגקייט ענטוויקעלט צו דער גרעסטער יודישער הילפס-אָרגאַניזאַציע, וואָס איז טעטיג אין פערציג לענדער. אין די יאָהרען 1914—1921 האָט דער „דזשאָינט" דאָס רוב פאַר צוועקען פון דירעקטער אונטערשטיצונג אויסגעגעבען אַנ'ערך 37 מיליאָן דאָלאַר. פון 1921 ביז 1930 איז די דזשאָינט טעטיגקייט אין ערשטער רייהע געווען קאָנצענטרירט אויף דעם סאָציאַלען און ווירטשאַפטליכען אויפבוי ווערק, פאַר וועלכען עס זענען בסך-הכל אויסגעגע-בען געוואָרען אַנ'ערך 41 מיליאָן דאָלאַר.

פאַר דער אָנפיהרונג מיט די בעזונדערע אַר-בייטס-געביטען זענען נאָמינירט געוואָרען פינף קאָמיסיעס: פאַר ווירטשאַפטליכען אויפבוי (אונ-טער פאָרזיץ פון הערבערט לעהמאַן), פאַר יתומים און קינדער-שוץ (דר. סאַלאָמאָן לעווענשטיין), פאַר מעדיצינישער הילף (בערנאַרד פלעקסנער), פאַר קול-טור-ענינים (דר. סירוס אַדלער), און קאָמיסיע פאַר פּליטים-שוץ (דוד בּרעסלער). דער פערשטאָרבענער לואי מאַרשאַל איז געווען פאָרזיצער פון אַ ספּע-ציעלער קאָמיסיע פאַר רוסלאַנד.

די פּליטים-הילף

האָט אַרומגענומען גאַנץ אייראָפּאַ פון באַלטישען ביזן שוואַרצען ים, פון לעטלאַנד ביז רומעניען, און קאָנסטאַנטינאָפּאָל. דער קאָמיטעט פאַר פּליטים האָט געאַרבייט אין ענגען קאָנטאַקט מיט „יקא" און „עמיגדירעקט". אין משך פון די לעצטע יאָהרען האָט דער „דזשאָינט" אויף דעם צוועק אויסגעגעבען אַנ'ערך צוויי מיליאָן דאָלאַר.

די רעליגיעז-קולטורעלע הילפס-אַרבייט

האָט אַרומגענומען העכער 2000 רעליגיעזע און וועלטליכע לעהר-אַנשטאַלטען אין מזרח-אייראָפּאַ מיט אַ צאָהל פון 250 טויזענד שילער. די דאָזיגע אַלע אַנשטאַלטען זענען סובסידירט געוואָרען דורך דעם „דזשאָינט" אין 1930 האָט דער „דזשאָינט" אויף קולטורעל-רעליגיעזע צוועקען אויסגעגעבען 173.000 דאָלאַר. זייט 1921 האָבען די הוצאות פון דער קולטור-קאָמיסיע בעטראָפען 2.950.000 דאָלאַר.

די מעדיציניש-סאַניטאַרע אָפּטיילונג

האָט בלויז אין פוילען פון 1921 ביז 1923 ווידער-אויפגעבויט, סובווענציאָנירט אָדער פערזעהען מיט מכשירים 216 באָד-אַנשטאַלטען, 66 שפּיטאָלען, 67 אַמבולאַטאָריעס, און 9 סאַנאַטאָריעס. מיט דער הילף פון „דזשאָינט" איז אָרגאַניזירט געוואָרען דער „טאָז" אין פוילען, און די איבעריגע לענדער אַרבייט מיט דער „דזשאָינט" מיטן „אָזע". אין 1930 האָט דער „דזשאָינט" פערטיילט דעם „טאָז" אונטערשטיצונגען אויף אַ סומע פון 62.650 דאָ-לאַר, דעם „אָזע" און אַנדערע לענדער — 31.500

קאָרעספּאָנדענץ פון ניו-יאָרק צום „נייעם פאָלקסבלאַט"

דאָלאַר. אין די לעצטע צעהן יאָהר, האָט דער „דזשאָינט" אויף מעדיציניש-סאַניטאַרע צוועקען אין מזרח-אייראָפּאַ אויסגעגעבען 2,672,000 דאָ-לאַר. אין א"י, וואו דער „דזשאָינט" אַרבייט צוזאַ-מען מיט דער רעגירונג מיט דער ציוניסטישער אָרגאַ-ניזאַציע און מיט „הדסה" איז זייט 1921 אויף מעדיצינישע צוועקען אויסגעגעבען געוואָרען — 536.000 דאָלאַר, עס איז סובווענציאָנירט געוואָ-רען די היגיענע-אָפּטיילונג אויף דער העברעאישער אוניווערזיטעט. אין רוסלאַנד זענען מיט דער הילף פון „דזשאָינט" געשאַפען געוואָרען: 63 מעדיצי-נישע הילפס-געזעלשאַפטען. עס זענען געשאַפען געוואָרען 42 פּאָלי-קליניקעס, 22 אַמבולאַ-טאָריעס, 5 שפּיטאָלען, 10 קינדערפּעכטאָרינס-אַנשטאַלטען, 1 טובערקולאָז - סאַנאַטאָריע און 51 חדר - היגיעניש - אַנשטאַלטען פאַר קינדער, זייט 1924 איז אין רוסלאַנד אויסגעגעבען געוואָרען 56.000 דאָלאַר.

די אָפּטיילונג פאַר יתומים-און קינדער-שוץ

פון „דזשאָינט" האָט מחוץ רוסלאַנד אַרומגענומען אַנ'ערך 60 פּראָצענט פון די רעגיסטרירטע יודישע יתומים-קינדער. די קינדער - שוץ - אַרבייט פון „דזשאָינט" איז בהודגה פּערטרעטען געוואָרען דורך סובווענצען פאַר די אָרטיגע יתומים-קאָמיטעטען, וועלכע שטעהען אין ענגען קאָנטאַקט מיט'ן דזשאָינט זייט 1921 איז אויף קינדער- און יתומים-שוץ אין מזרח - אייראָפּאַ אויסגעגעבען געוואָרען העכער 3 מיליאָן 900.000 דאָלאַר. אין א"י איז די יתומים-פערזאָרגונג איינע פון די הויפּט- אויפגאַבען פון „דזשאָינט" אַנ'ערך 4000 יתומים האָבען בעקומען שוץ און אויסשולונג אין פערשידענע בערופען. דערויף האָט מען אויסגעגעבען העכער אַ מיליאָן דאָלאַר. אין אוקראַינע און ווייסרוסלאַנד זענען אין משך פון דער הונגער-צייט געווען אַנ'ערך 300 טויזענד יודישע יתומים, וואָס בלויז אַ דריטעל פון זיי איז געווען בעזאָרגט דורך די לאָקאַלע אָרגאַ-ניזאַציעס, אין משך פון דער הונגער-צייט אין רוס-לאַנד האָט דער "דזשאָינט" אויסגעגעבען 2 מיליאָן 630.000 דאָלאַר אויף קינדער-בעשפּייזונג און איינגעאָרדנעט 30 טויזענד קינדער אין פערשידענע אַנשטאַלטען. אין אַ קלענערען אומפאַנג ווערט די אַרבייט איצט ווייטער געפיהרט דורכ'ן אַגראָ - דזשאָינט.

אין מאַי 1930 איז געגרינדעט געוואָרען דער ווידעראויפבוי-קאָמיטעט פון „דזשאָינט". עס זענען צוריקגעבויט געוואָרען העכער 12.000 הייזער, וואָס זענען חרוב געוואָרען בעת דער מלחמה אין פוילען ליטע, בוקאָווינע, לעטלאַנד, טשעכאָסלאָוואַקיי און סאַלאָניקי. צו דעם צוועק איז אין דער פאָרם פון הלוואות אויסגעגעבען געוואָרען העכער אַ מי ליאָן דאָלאַר. אין פוילען זוכט איצט דער דזשאָינט צו לעזען דאָס דירות-פּראָבלעם מיט דער הילף פון די באַנק-קאָאָפּעראַטיוען.

די אַקציע פון פּראָפעסיאָנעלער בילדונג איז געפיהרט געוואָרען טיילווייז געמיינזאַם מיט יק"א און „אָרט", — חוץ די פאַך-שולען פון „אָרט" און יק"א עקזיסטירען איצט אין פערשידענע לענדער 52 פּראָפעסיאָנעלע בילדונגס-אַנשטאַלטען, וואָס ווע-רען אויסגעהאַלטען דורכ'ן „דזשאָינט", עס בעזוכען זיי 8000 שילער, חוץ די סובווענצען פאַר'ן „אָרט" האָט דער „דזשאָינט" אין 1930 אויסגעגעבען 91 טויזענד 165 דאָלאַר אויף פּראָפעסיאָנעלע אויס-בילדונג.

די בעדייטענדסטע

אַרבייט פון רעקאָנסטרוקציע-קאָמיטעט

(און שפּעטער פון דער „פונדיישאָן") איז די ווידער-אויפלעבונג און שטאַרקונג פון דער יודישער קרע-דיט-קאָאָפּעראַטיווען-בעוועגונג אין אייראָפּאַ, אין 13 לענדער עקזיסטירען איצט 760 קרעדיט-קאָאָפּע-ראַטיוען. זייט 1924 האָבען זיי געוואונען נייע 170.000 מיטגלידער. זיי בעהמען אַרום 225.000 מיטגלידער און זיכערען די עקזיסטענץ פון אַנדער-האַלבען מיליאָן מענשען. אַנ'ערגענצונג צו די קרע-דיט-קאָאָפּעראַטיוען בילדען די גמילות-חסדים-קאַ-סעס. אויך אין פּאַלעסטינאַ ווערט געשטיצט די קרע-דיט-קאָאָפּעראַטיווען בעוועגונג.

אַ בעזונדער אָרט אין דער „דזשאָינט"-טעטיג-קייט פערנעהמט

די אַרבייט אין רוסלאַנד

ביז 1925 איז אויסגעגעבען געוואָרען 1.240.000 דאָלאַר אויף לאַנדווירטשאַפט קרעדיטען און פאַך-שולען. אין 1924 איז די אַרבייט פערברייטערט גע-וואָרען און ווערט געפיהרט דורכ'ן אַגראָ-דזשאָינט אונטער דער ליטונג פון דר. ראָזען., פון 1924 ביז 1927 האָט דער „אַגראָדזשאָינט" קאָלאָניזירט 7.500 משפחות, חוץ דעם זענען אונטערשטיצט געוואָרען 10.000 פאַמיליעס פון עלטערע יודישע קאָלאָניסטען. געלעגענהייטס-שטיצע איז אויך גע-בען געוואָרען 15.000 נישט-יודישע פּויערים אין שכנות מיט די יודישע קאָלאָניעס, און איצטיגען מאָמענט לעבען אין רוסלאַנד אויף לאַנדווירטשאַפט ליכע קאָלאָניעס 250.000 יודען. רוסלאַנד בעזיצט אַזוי אַרום די גרעסטע יודישע אגראַר-בעפעלקערונג אויף דער וועלט. אויף 1931 ווערט געפּלאַנט אַז דער אַגראָ-דזשאָינט זאָל בעגרענצען זיין אַרבייט און זיך פערנעהמען בלויז מיט דער קרים-קאָלאָניזאַ-ציע. די פערענדיגונג פון דער קאָלאָניזאַציע-אַקציע אין אוקראַינע וועט דורכגעפיהרט ווערען דורך דער סאָוויעטען-רעגירונג גופא.

חוץ דער לאַנדווירטשאַפטליכער אַרבייט אונ-טערשטיצט דער „דזשאָינט" אין רוסלאַנד 63 הילפס-אָרגאַניזאַציעס פאַר דער שטאָטישער בע-פעלקערונג. די דאָזיגע געזעלשאַפטען האַלטען אויס 336 קאָאָפּעראַטיווע אונטערנעהמונגען, אין וועלכע עס זענען בעשעפטיגט העכער 16.000 פּערזאָן. חוץ דעם ווערען אויסגעהאַלטען פאַך-שולען, בעזונדערס פאַר די אינדוסטריעס פון מעטאַל, האָלץ, בוי-אַרבייט און לאַנדווירטשאַפט, פאַר נישט-לאַנדווירטשאַפט-ליכער אַרבייט אין רוסלאַנד האָט דער „דזשאָינט" אויסגעגעבען סה"כ אַנ'ערה אַ מיליאָן דאָלאַר. (יטא)

היינט און פאלגענדע טעג!
דאס פראכטפולסטע מייסטערווערק פון
אינטימען סעזאן פון דער מייסטער-רעזשי
Lionell Barrymore
זינגער פון די בערג
דראמע פון ליבע און ליבע צווישן
קאזאקען-וואלגינערין.
ליבעס-ליד פון א גנב.
זארגלאז ליד פון וואנדערער.
אין דער הויפט-ראלע:
Lawrence Tibett
הומאר און וויצען, אויסגעפירט פון די
קאנקורענצלאזע קאמיקער
LAUREL i HARDY
רייזענדע מוזיקאלישע אילוסטראציע פון די
Franciszek LEHAR בערימטען
אנהויב פון נעכטעגליכע 4.30 נאכמיטאג
שבת, זונטאג און יום-טוב 1 ביי טאג
פאפולערע פרייזן.

CYRK Staniewskich
Anny róg Al. Kościuszki.
נור איין טאג!
היינט פרייטאג 8.30 ביינאכט
דאמען אומזיסט
יעדער האט דאס רעכט אריינצופירן א דאמע
אומזיסט אין צירק.

דער שטורם
אויף דער יודישער קהלה

צו די וואהלען איז נאך פערהעלטניסמעסיג ווייט. עס איז נאך דא גענוג צייט, אבער עס בעמערקט זיך שוין אן'איבטערעסאנטער פאקט: דער אינטערעס צו דער קהלה איז געוואלטיג געוואקסען. עס מעלדען זיך צו די וואהלען עלעמענטען, אויף וועלכע מען האט נישט מעהר גערעכענט. בעזונדערס בעמערקט מען עס אין ווארשא, וואו מען האט געמיינט, אז די קהלה איז שוין פערכאפט פאר די ציונים, אגודה און די דינע שיכט דעמאקראטען, אז די העכערע קרייזען האבען זיך שוין פון איהר מיאש געווען, אז די אינטעליגענץ און די רייכערע עלעמענטען, וועלכע מיר זענען געוואוינט צו בעצייכענען מיט'ן נאמען „אסימילאטארען", א בעצייכענונג וואס איז דורכאויס נישט ריכטיג, אז די קרייזען ווילען מיט דער „קהלאטע" קיין מגע ומשא נישט האבען. עס ווייזט זיך ארויס, אז דער אינטערעס צו דער קהלה האט זיך אין די קרייזען גאר געשטארקט און פערשידענע עלעמענטען, אונטער פערשידענע נעמען און פירמעס, מעלדען זיך און גרייטען זיך צום וואהל־קאמף.

געוועהנליך וויל מען עס ערקלערען גאנץ איינפאך: אונזערע קלוגע, איבערשפיצטע מענשען, ליבען גראד אין אזעלכע ענינים, די פשטות. זיי זאגען, אז דער עולם, וואס האט זיך איבערצייגט, אז קיין ודעפוטאט, קיין סענאטאר, ווערט מען נישט, אז דער וועג אין דער פוילישער וועלט איז פערמאכט; די, וואס האבען זיך שוין מיאש געווען פון א קאטעדרע אין אוניווערסיטעט, פון א בענקעל אין מאגיסטראט, זוכען א סאטיספאקציע אין קהל־שטיבעל, ווילען כאטש ווערען א דאזאר ביי יודען. אויב זיי קענען נישט ווערען קיין געזעצגעבער פאר דער גאנצער מדינה, ווילען זיי כאטש ווערען די דעה־זאגער פאר דעם יודישען קיבוץ.

מיר שיינט, אז דער ענין איז גארנישט אזוי איינפאך ווי מען וויל איהם פארשטעלען. עס איז טאקע אמת, אז דער פערשטארקטער אינטערעס צו דער יודישער קהלה איז א רעזולטאט פון דעם פערשפארטען צוגאנג צו דער פוילישער וועלט. אבער דאס איז נאך נישט אלץ. א פיל וויכטיגערע ראל שפילט דא די איבערע דיפערענצירונג, וואס קומט פאר אויף דער יודישער גאס, וועלכע וואכט אויף, טרייסעלט זיך אפ פון שרעק וואס האט איהר פערכאפט אין דער ערשטער צייט, ווען די מאסען האבען זיך בעוויזען און האבען אנגעהויבען זאגען זייער ווארט. דאמאלסט, ווען עס איז ענטשטאנען די דעמאקראטישע קהלה, האבען די אלטע בעלי בתים, די אינטעליגענץ און די א. ג. אסימילאטארען, זיך דערשראקען און האבען כמעט אהן קאמף פערלאזט דאס פעלד. געמיינט האט מען, אז די נייע מענשען זענען עפעס גאר געוואלדיגע בראהאים, מען האט זיי איבערגעשאצט, סיי צום גוטען, סיי צום בייזען. מען האט זיך אפילו נישט ערלויבט צו וועלען זיך מעסטען מיט זיי אין כוחות און מען האט זיי איבערגעגעבען די בייטש און זיך געלאזען טרייבען.

איצט, האט מען שוין א געוויסע ערפאהרונג, איצט ווייס מען שוין, אז די נייע מענשען זענען גארנישט ביי. אז דאס איז דער אייגענער יוד נאר אנדערש געשלייערט. פאר זייער כח און באלאנס האט מען זיך נישט צו שרעקען, זיי האבען גארנישט וואס אויפצווייזען. דערפאר קען מען זיך דערלויבען מיט זיי זיך צו מעסטען מיט די כוחות און אפשר וועט מען גארנישט בלייבען הינטערשטעליג געגען זיי.

אויסערדעם איז פאר דער צייט אויסגעוואקסען א נייע אינטעליגענץ, אזא וואס האט אמאל געהערט צו פערשידענע ראדיקאלע ריכטונגען און איצט ווען מען איז אויסגעוואקסען פון די קינדער־שיכלעך, איז מען געווארען מיושב, סטאטעטשנע און מען קען ארויסטרעטען אין דער עפענטליכקייט אלס מעסיגער דעמאקראט, אלס פראגרעסיווער יוד. אט די נייע מענשען, געוועזענע לינקע, פערמאגען גענוג מוט און שרעקען זיך נישט פאר דילאזונגען וואס האבען אויף זייערע טאטעס געווארפען אמאל א שרעק. זיי קענען די קונץ נישט ערגער פאר די געריבענסטע פארטיי־מאכער.

די אלע מאטיווען, האבען זיך איצט בעוויזען אזוי פיל נייע גרופירונגען אויף דער יודישער גאס וואס גרייטען זיך צו שטורמען די קהלה. נישט קיין קליינע ראל שפילט אין דעם פראצעס דער בערימטער פאראגראף 20 פון דער קהלה־ארדנונג. גראד דער פאקט וואס דער קהלה דראהט א סכנה צו ווערען א דאמענע פון איין פארטיי און דערצו נאך פון א קאנסערוואטיווער פארטיי, האט געוועקט אלע כחות אין פאלק. האט געוועקט גראד די כחות וואס האבען גאנץ שטארק געשלאפען און מען שטעלט זיך צום קאמף צו פערטיידיגען די לעצטע פלאצובקע, צו פערטיידיגען דאס קעמערל אין וועלכער עס איז בעהאלטען די יודישע נשמה.

אזוי זעהען מיר פון אלע זייטען גרייט זיך א שטורם אויף דער קהלה און די ערשיינונג איז אהן ספק א פאזיטיווע. עס בעווייזט אז דער דופק קלאפט שטארק און אין א מאמענט פון סכנה לעבען אויף אפילו די וואס מיר האבען זיי געהאלטען שוין פאר [illegible].

ש. י. סטופניצקי.

דער פאליטישער מאמענט
שפאניען — די נייע רעפובליק אין אייראפע

אייראפע איז ארימער געווארען מיט נאך איין קרוין. קעניג אלפאנס דער דרייצעהנטער פון שפאניען האט אבדיקירט, די מאכט אין לאנד איז אריבער אין די הענד פון א רעפובליקאנישער רעגירונג. די דינאסטיע, וועלכע האט רעגירט אין שפאניען מיט קליינע הפסקות אין משך פון 200 יאהר, האט אויפגעהערט צו עקזיסטירען.

שפאניען איז אין משך פון דער לעצטער צייט געווען דער באדען, אויף וועלכען עס האבען זיך אפגעשטילט בלוטיגע און טראגישע צוזאמענשטויסען, אויפשטאנדען און עמפערונגען געגען דער מאנארכיע און געגען דער דיקטאטור, וועלכע האט געדארפט די מאנארכיע אונטערהאלטען. אבער דעם דירעקטען שטויס צו דער רעפובליקאנישער איבערקעהרעניש האט געגעבען אן אנדער מאמענט, נישט קיין בלוטיגער, אבער נישט ווייניגער שטארקער און וויכטיגער.

אין שפאניען זענען יענע וואך זונטאג פארגעקומען וואהלען אין די זעלבסטפערוואלטונגען. אין די דאזיגע וואהלען האבען געגעבען אזא קלארען אויסדרוק פאר'ן ווילען פון דער בעפעלקערונג, אין דעם קעניג נישט געבליבען עפעס אנדערש צו טון, ווי אפצוזאגען פאר'ן טראן. אין 47 ראיאנען אויף 50 האט די בעפעלקערונג איינמוטיג געשטימט פאר דער רעפובליקאנישער קאאליציע. קיין מעהר קלארען און בולט'ען אויסדרוק פאר דער בעציהונג, וועלכע דאס גאנצע לאנד האט צו דער מאנארכיע, האט מען שוין נישט געקאנט זיך פארשטעלען. אין זכרון פון דער בעפעלקערונג זענען נאך פריש די בלוטיגע געשעהענישען אין יאקא, וועלכע זענען דערשטיקט געווארען מיט דער גאנצער ריקזיכטסלאזיגקייט; עס איז פריש די כוואליע פון אומאויפהערליכע סטודענטישע שטרייקען; די גאנצע בעוועגונג, וועלכע איז ארויסגערופען געווארען דורך דער אבסאלוטער אומפעהיגקייט פון די ביז איצטיגע פיהרער פון לאנד צו שאפען נייע פערהעלטנישען און בעדינגונגען, צו הויבען די קולטור פון פאלק, וואס איז יאהרהונדערטער געהאלטען געווארען אין פינסטערניש, הויבען די ווירטשאפט, וועלכע איז פערנאכלעסיגט ביז גאר, אזוי אז שפאניען געהערט צו די צוריקגעשטאנענסטע לענדער אין אייראפע א. א. וו. א. א. וו. אלץ, וואס איז געווען קולטורעל אויפגעקלערט, פראגרעסיוו אין שפאניען האט זיך פון לאנג בעוואפענט געגען דער מאנארכיע און די, וואס האבען איהר געשטיצט.

די אבדיקאציע פון קעניג אלפאנס XIII פערענדיגט די לאנגע קייט פון מלוכה־אטענטאטען, מיליטערישע בונטען, דיקטאטורען און בירגערקריגען, מיט וועלכען עס איז רייך געווען די געשיכטע פון שפאניען אין משך פון 19־טען יאהרהונדערט ביז איצט. אין יאהר 1870 האט אבדיקירט די קעניגין איזאבעלא, די באבע פון אלפאנס דעם דרייצעהנטען; דאן האט אונטער'ן דרוק פון פראנקרייך אבדיקירט דער פירשט לעאפאלד האהענצאלערן, וואס זיין בערופונג צו דער קרוין איז געווען די דירעקטע סיבה פון פראנצויזיש־פרייסישען קריג. נאך 3 יאהר רעגירונג האט זיך ווידער אפגעזאגט פון טראן דער איטאליענישער פירשט אמאדעאוס. אין משך פון דריי יאהר פאר דער אבדיקאציע פון איזאבעלא'ן איז שפאניען נישט אפיציעל שוין געווען א רעפובליק און דאס צווייטע מאל נאך דער אבדיקאציע פון אמאדעאוס'ן ביז ס'איז ארויף אויפ'ן טראן אלפאנס VII, וועמענס זוהן, דער איצטיגער עקס־קעניג איז געבוירען געווארען אין יאהר 1886, 6 חדשים נאכ'ן פאטערס טויט.

פונ'ם אויסגאנג פון די זעלבסט־פערוואלטונגס וואהלען האט אלפאנס 13 געקאנט ציהען דרייערליי קאנסעקווענצען: אדער אליין אבדיקירען און איבערגעבען די קרוין איינעם פון זיין משפחה. דאס וואלט זיכער געבראכט צו א רעפובליקאנישען אויפשטאנד און צו א בירגער־קריג. אדער אפווארטען ביז עס וועט זיך צונויפקומען אין יוני דער פארלאמענט און וועט אפשטימען די פראגע וועגען דער מאנארכיע. אדער תיכף אבדיקירען און אפזאגען זיך פון די רעכט אויפ'ן טראן פאר דער גאנצער דינאסטיע. אלפאנס 13 האט אויסגעקליבען דעם לעצטען וועג, אזוי, אז די איצטיגע איבערקעהרעניש איז געווען דערווייל אן'אומבלוטיגע.

צי די איבערקעהרעניש האט געבראכט אן ענטגילטיגע ענדערונג אין דער מלוכה־ארדנונג פון שפאניען איז נאך איצט שווער צו זאגען: די קאנסערוואטיווע עלעמענטען אין לאנד זענען נאך גענוג שטארק. זייער שטארקייט באזירט זיך דער עיקר אויף דער מאסע, וועלכע איז אין משך פון יאהרהונדערטער געהאלטען געווארען אין פינסטערניש, אין ארימקייט און אויף א נידריגען קולטורעלען מצב. די פרעטענדענטען אויפ'ן שפאנישען טראן וועלען מסתם נישט אזוי גיך פולקום רעזיגנירען פון זייערע פרעטענזיעס און וועלען אפשר פרובען אויפהויבען א קאמף פאר דער צוריקשטעלונג פון זייערע „רעכט".

קאמפליצירט שטעלט זיך פאר די פראגע מיט די בעזונדערע שפאנישע פראווינצען און קאלאניעס, וועלכע זענען געווען פעדערירט מיט'ן מוטערלאנד אויף פעדעראטיווע יסודות. עס איז פערהאן א בערעכטיגטע מורא, אז א טייל פראווינצען וועלען פרובען זיך אפרייסען פון מוטערלאנד און בילדען זעלבסטשטענדיגע מלוכה־קערפערשאפטען.

די נייע, רעפובליקאנישע רעגירונג פון דער יונגער רעפובליק וועט האבען פאר זיך, א חוץ אלע אנדערע, אויך די שווערע אויפגאבען פון פעסטיגען די נייע ארדנונג און פון איינהיטען די איינהייטליכקייט פון דער מלוכה.

פ. ב.

ווער וועט זיין פרעזידענט פון פראנקרייך?
א פאטום פערפאלגט אלע קאנדידאטען, אפילו צו בריאנען איז מען אפגעקיהלט געווארען

(קארעספאנדענץ פון פאריז)

ביז צו די וואהלען פון פראנצויזישען פרעזידענט איז נאך געבליבען סך הכל איין חודש, און אין די פאליטישע קרייזען איז מען גאנץ ערנסט בעזארגט מיט דער פראגע ווער עס וועט פערבייטען אין עליזעי־פאלאץ דעם אלגעמיינעם ליבלינג, דעם אייביג שמייכלענדיגען דומערגן. די וואהל־טאקטיק פאדערט, אז ביז צו דער לעצטער מינוט זאלען נישט זיין קיין שום קאנדידאטורען. די נעמען רופט מען אן א טאג צו פריהער און טיילמאל אין דער סאמע לעצטער מינוט שוין אין דעם ווערסאלער זאל פון דער נאציאנאלער פערזאמלונג. דאס איז כדי אויסצומיידען די מאנעווערען, וועלכע קאנען קאליע מאכען די קאנדידאטען, אבער נאטירליך זענען די מאנעווערען שוין אין פולען גאנג, ווייל די נעמען פון פיל אויב נישט פון אלע קאנדידאטען זענען שוין פון לאנג בעקאנט.

דומערג'ן האט מען לאנג געבעטען ער זאל מסכים זיין צו בלייבען פרעזידענט נאך זיבען יאהר. דאס איז א גוטמוטיגער און גוט צו אלעמען געשטימטער מענש, ער איז זעהר פאפולער אין גאנצען לאנד. ער איז דעריבער געווען דער בעסטער קאנדידאט. דומערג האט נישט קיין פיינד, איהם האבען אלע ליב, פאר זיין צייט האט ער געלעזט א רעקארד־צאהל פון קריזיסען (15 פאר 7 יאהר) ער האט זיך מיט גארנישט קאמפראמיטירט אין דעם שווערען פעריאד, וואס האט זיך אויסגעצייכענט מיט אזוי פיל בעריהמטע סקאנדאלען.

אבער דומערג האט זיך אויף דעם קאטעגארישטען אופן אפגעזאגט. זיבען יאהר געפאנגענשאפט אין דעם פאלאץ פון עליזעי האבען ביי איהם אפגעשלאגען דעם חשק דאס פערגעניגען איבערצוחזרען. ס'איז שווער זיך פארצושטעלען ווי ווייט דער פרעזידענט פון דער פראנצויזישער רעפובליק איז אפהענגיג פון דעם פארגעשריבענעם צערעמאניאל. איך וועל ברענגען בלויז איין ביישפיל: מיט עטליכע יאהר צוריק איז אין דעם היימישען דארף פון פרעזידענט געשטארבען זיין שוועסטער, פאר דעם אלטען בחור איז זי געווען די איינציגע קרובה, דער איינציגער נאהענטער מענש, דער צערעמאניאל האט אבער פערווערט דומערג'ן צו פאהרען אין דארף אריין און זיך צו בעטייליגען אין דער לויה פון זיין אייגענער שוועסטער.

דומערג פערנעהמט זיך איצט אינגאנצען אוועקצוגעהען פון פאליטישען לעבען. ער האט א ווילע אין א קליין דערפעל אין דרום־פראנקרייך. נישט לאנג צוריק האט מען די ווילע רעמאנטירט, אריינגעפיהרט צענטראל־בעהייצונג א. א. וו. דא צווישען בלומען און ביכער וועט דער פרעזידענט אין רוה פערברענגען זיינע לעצטע יאהרען.

פאר די לעצטע זעקס חדשים האט זיך די רשימה פון די קאנדידאטען בעדייטענד פערקלענערט, פונקט ווי איבער זיי וואלט געהאנגען עפעס א בייזער גורל. צום שטארקסטען זענען געווען די שאנסען פון ראול פערע. א קלוגער, זעהר קארעקטער מענש, אהן קיין שום פאליטישער בעפארבונג, נישט קיין צו לינקער אבער אויך נישט קיין צו רעכטער, האט ער זיך אויסגעוויזען צו זיין די געוואונשענע פיגור, אויף וועלכער אלע וואלטען געקאנט איינגעהן. אין פארלאמענט, וואו ער איז אין פערלויף פון צוויי יאהר געוועזן פארזיצער, זענען וועגן איהם געבליבען די בעסטע ערינערונגען. אין סענאט האט ער אויך בעוויזען צו געווינען די אלגעמיינע סימפאטיע... איהם האט אומגעבראכט דער פינאנץ־סקאנדאל אוסטריק. אנשטאט דעם פאלאץ פון פרעזידענט איז ער אריינגעפאלען אין העכסטען געריכט.

דעמזעלבען גורל האט אויך געהאט דער צווייטער נישט אפיציעלער קאנדידאט רענע בענאר. די שאנסען זיינע זענען נישט געווען אזוי שטארק, אבער מיט איהם איז אויסגעקומען זיך צו רעכענען. ער האט אויך געהאט פיל פערבינדונגען אין די לינקע קרייזען. און ווען נישט ווידער אמאל דער אומגליקליכער אוסטריק־סקאנדאל, ווען נישט די 50 טויזענד פראנק, וועלכע ער האט געקריגען אלס יוריס־קאנסולט פון דער שווינדלערישער אונטערנעהמונג, דאן וואלט ער געקאנט פרובען זיין גליק. אויך רענע בענאר איז איצט איבערגעגעבען אין העכסטע טריבונאל.

נאך דא נישט לאנג האט מען געשמועסט, אז פואנקארע טראכט וועגען אומקעהרען זיך אין עליזעי־פאלאץ. פואנקארע האט די קלאנגען נישט געלייקענט. אפשר האט ער טאקע אויף אזא אופן געוואלט פערענדיגען זיין לעבען. אין צווייפעל, צי עמיצער וואלט געוואגט ארויסצושטעלען זיין קאנדידאטור געגען דעם רעטער פון פראנק, דעם מענש, וועלכער האט אויף א גענִיאלען אופן געראטעוועט די פראנצויזישע פינאנצען און געניסט אין לאנד פון אן'אומגעהויערען אויטאריטעט.

אויב אבער פואנקארע האט זיך אפגעזאגט פון געדאנק ווידער זיך צו שטעלען בראש פון דער פראנצויזישער פאליטיק, איז דאס א דאנק זיין שווערער קראנקהייט, וועלכע איז אין זיין עלטער גאר אן'ערנסטע ווארענונג.

די קראנקהייט האט אפגעשאפט אויטאמאטיש די קאנדידאטור פון נאך איין זעהר שטארקען קאנדידאט, דעם סענאטאר קלעמאנטעל. ער איז זעהר פאפולער און פערמאגט זעהר פיל מעלות פאר דעם פאסטען פון פרעזידענט, נאר דעם לעצטען זומער האט ער בעקומען א זונען־שלאג און איז פון דעמאלט אן שווער קראנק.

עס איז פערהאן נאך איין קאנדידאט: דאס איז בריאן, דאכט זיך, אז עס בלייבט בלויז בריאן.

די ביאגראפיע פון דאזיגען מאן איז גאנץ גוט בעקאנט. אלע ווייסען, אז ער איז 12 מאל געוועזן פרעמיער, 36 מאל מיניסטער, אז מיט דעם נאמען פון דאזיגען מענש זענען פערבונדען אלע האפענונגען פון די פאציפיסטען. אין די לינקע קרייזען האט מען ליב צו זאגען, אז אויב מען וועט בריאנען אויסקלויבען אלס פרעזידענט, וועט דאס הייסען, אז פראנקרייך האט ערקלערט שלום דער גאנצער וועלט.

אבער דערויף ענטפערט מען: צי וועט בריאן אליין וועלען. עס איז אלגעמיין בעקאנט, ווי ער האט פיינד יעטוועדע פאראדען. מען האט איהם נישט געזעהען נאך ביי דער עפענונג פון קיין שום אויסשטעלונג. און א חוץ דעם וועט ער קיינמאל נישט איינגעהען אויף דעם בינדענדיגען צערעמאניאל. דער דאזיגער מענש וועט באין אופן נישט וועלען ווערען דער געפאנגענער פון דעם עליזעי־פאלאץ. ער שאצט צופיל די פערזענליכע פרייהייט און אומאפהענגיגקייט...

דאס אלץ איז אמת. בריאן האט ליב א רוהיג לעבען. פון פאליטיק איז דער דאזיגער עהרליכסטער מענש נישט רייך געווארען. צופעליג האט ער זיך געקויפט א הייזעל אין קאשערעל אין ברעטאן. בלויז דא פיהלט ער זיך אינגאנצען גליקליך, זיצענדיג מיט א ווענדקע אויפ'ן ברעג פון טייך. ער האט א פיה־הויף און זיינע חזירים האבען בעקומען א גאלדענעם מעדאל אויף אן'אויסשטעלונג.

פאר דעם לעצטען חודש זענען זיינע שאנסען אביסעל געפאלען. דאס איז צוליב דער מעשה מיט דער עסטרייך־דייטשער צאל־אוניע, וועלכע שטעלט מיט זיך פאר א קלאפ איבער דער פאליטיק פון בריאנען. די רעכטע פרעסע בעמיהט זיך צו בעווייזען, אז בריאן פיהרט מיט זיין פאליטיק פראנקרייך אין א תהום. ביי די איצטיגע פערהעלטנישען קאן בריאן פערלירען א גאנצע רייה שטימען.

אויב בריאן וועט זיך אפזאגען, וועט ארויסגערוקט ווערען די קאנדידאטור פון פענלעווע. ער האט שוין קאנדידירט אין יאהר 1924 געגען דומערג'ן. דאן זענען די לינקע, וועלכע האבען געהאט א מעהרהייט אין דער נאציאנאל־פערזאמלונג געווען שלעכט ארגאניזירט. איצט זענען אנגענומען געווארען פארזיכטס־מיטלען. אין פארלאמענט איז שוין פערהאן א וואהל־קאמיטעט, אין וועלכען עס געהען אריין אלע לינקע פראקציעס.

אזעלכע מענשען ווי פענלעווע זענען א צירונג פאר דעם פארלאמענטארישען רעזשים. ער איז פראפעסאר פון קאלעזש דע פראנס, א בעריהמטער מאטעמאטיקער, א העכסט עהרליכער הומאניטארער און ליבעראלער מענש. זיין צושטרייטקייט איז ממש לעגענדאריש און וועגן איהם דערצעהלט מען זיך אהן א שיעור אנעקדאטען. פענלעווע פערשפעטיגט זיך תמיד צו דער באהן, אין פארלאמענט, אויף באנקעטען. אהן איהם קומט נישט פאר קיין איין פראטעסט־מיטינג, וועלכע די פראנצויזען האבען אזוי ליב. א מיטינג געגען די אראבישע שחיטות אין ארץ־ישראל, געגען פערמשפטען אן'אונשולדיגען א. א. וו. און ווען מען האלט ביים סאמע שליסען דעם מיטינג בעווייזט זיך פלוצים אויף דער טריבונע פענלעווע און זאגט א זעהר שעהנע רעדע. ער איז זעהר בעליבט.

אט דאס זענען די קאנדידאטען, עס זענען פערהאן אויך אנדערע: דער גאר אלטער פאל דומער, וועלכער שטעלט שוין ארויס זיין קאנדידאטור אויף פרעזידענט אין משך פון 30 יאהר, סענאטאר לעברען, אנרי כאשע.

די פרעזידענטען וואהלען זענען ווי פערדע־געיעג עס מאכט זיך, אז צום פיניש קומט צו דער ערשטער נישט דאס בעסטע פערד, נאר גראד אזעלכעס, אויף וועלכען מען האט צום ווייניגסטען גערעכענט.

א. ס—ד

לאדז,
17 אפריל 1931

נייער פאלקסבלאט

לאדז,
17 אפריל 1931

שטימונגען \ פאליטיק און ציוויליזאציע \ — פון — מארום

די וועלט איז דורכגעדרונגען מיט שטימונגען.

די איינציגע שטימונגען בעאומרוהיגען און די אנדערע זעגען אויסען אין דער בעאומרוהיגונג רוהיגקייט אריינבריינגען, אבער די נערווען זענען אזוי אנגעשטרענגט, דער מענש איז אזוי עלעקטריזירט, אז דאס בעאומרוהיגען איז געווארען כמעט דער אימפולס פונ׳ם גאנצען לעבען.

דער מענש וואלט אפשר געוואלט די רוהיגקייט, אבער עס דוכט זיך, אז צוזאמען מיט דער רוהיגקייט וואלט געקומען די פולקאמע סטאטיק אנ׳ענטשיידענער טויט; פון דער צווייטער זייט פערדארבט דאס שטענדיג בעאומרוהיגען דעם מענש, עס זויגט אויס זיין לעצט ביסעל מארך און בלוט און צווישען אזא ריילעמע קען זיך דער מענש נישט ענטשיידען וואוהין צו גיין:

סיי דאס ערשטע, סיי דאס צווייטע טראגען די פולקאמע פערלענדונג און אונטערגאנג!

דאס גאנצע מענשליכע לעבען האט זיך אין דער געגענווארט קאנצענטרירט אויפ׳ן פאליטישען און פערבונדען איז עס מיט׳ן עפאכיאלען.

אמאל, ווען אינ׳ם לעבען האבען געהערשט מעהר די עלעמענטען פון קולטור, האט זיך דער מענש מעהר איבערגעענטפערט צום גייסט, נישט בערמערקענדיג, ווי ער ווערט געטריבען און געטראגען פון גאנץ אנד. געגענשטעגדען אין די מאדערנע צייטען, ווען אינ׳ם לעבען הערשען מעהר די עלעמענטען פון ציוויליזאציע, פון טעכניזירונג, איז דער מענש פונ׳ם גייסטיקען אריבער צום פאליטישען, און אייגענטליך איז ער נישט אריבער, נייערט עס האט איהם אריבערגעטראגען.

על פי רוב איז דער מענש געווארען דאס פאליטישע ציוויליזאציע־ווערזען מיט׳ן פולקאמען בעגריפען פון דעם פראצעס אין וועלכען ער איז פערוויקעלט, פון וועלכען ער ווערט מיט געטראגען און וויל דער מענש ווייסט די אייגענע הילפסלאזיקייט געגען אזא פראצעס, האט עס אין איהם געשאפען בעזונדערע, ספעציפישע שטימונגען, אבער וואס קומען נישט פונ׳ם אינערליכען רעפלעקס, נייערט פון דער אויסערליכער סענסאציע, פונ׳ם אויסערליכען ווירקען —

— עס איז די פאליטישע שטימונג, דעם גייסט לחלוטין אנטפרעמדט, וואס קומט פונ׳ם בעגרייפען, אז פאליטיק איז די קאטאסטראפע פונ׳ם וועלט־אונטערגאנג און אז דער מענש גופא לעבט איצט אין א פעריאד און אויף א וואולקאן פון קאטאסטראפעס און אונטערגאנג!

עס זענען שטימונגען אויס מורא, אויס פחד: שטימונגען פון פערניכטענדיגען אויגענבליק!

עס זענען די שטימונגען פונ׳ם יענעם קאפיטאן, וועלכער, ארויסראטעווענדיג זיך פונ׳ם געפאהר, פון דערטרינקען ווערען, האט ער פאר זיך א תליה דערזעהען!

עס איז בלויז אנעקדאט, א מעשה׳לע, אבער כאראקטעריסטיש פאר דער גאנצער געגענווארט מיט איהרע ספעציפישע שטימונגען.

אמאל איז א שיף אונטערגעגאנגען מיט דער גאנצער מאנשאפט, אפילו מיט די מייז, וואס זענען אויף איהר געווען, בלויז דער קאפיטאן האט זיך ארויסגעראטעוועט אויף א ברעט פון דער שיף. דריי טעג האט עס איהם ארומגעטראגען איבער׳ן ים, ביז ענדלעך האט ער פאר זיך יבשה דערזעהען. אנ׳אויסגעמאטערטער האט ער ארויסגעקלעטערט אויף אלע פיר פונ׳ם וואסער. ארום איז נישט געווען קיין איין מענשליכע וואוינונג און דער קאפיטאן האט גערעכענט, אז פערטראגען האט עס איהם ערגעצוואו אין א ווילדער איינזאמקייט. צוויי טעג האט ער ארומ געבלאנדזשעט איבער דער יבשה און מיטאמאל האט ער פאר זיך דערזעהען א תליה, אויף וועלכער א מענש איז געהאנגען; אין בעגייסטערונג האט דער קאפיטאן אויסגעשריגען:

— „גאט, זיי געלויבט! ענדליך א צייכען פון דער ציוויליזאציע!“

די געגענווארטיגע פאליטיק האט דערפיהרט דאס לעבען צו אזא מדרגה, אז פון אלעס איז איין גרויסע תליה געווארען, און דער מענש גופא שווימט אויף א ברעט פון א צובראכענער שיף, א געטראגענער איבער א גרויסען ים, איז, וואו ער זאל זיך נישט ווענדען, וואוהין ער זאל זיך נישט ראטעווען, געפינט ער איבעם און זעלבען צייכען פון דער ציוויליזאציע:

אדער אנ׳אונטערגעגאנגענע שיף, אדער א תליה!

און סיי דאס ערשטע, סיי דאס צווייטע שטעהען אינ׳ם צייכען פון דער מאדערנער פאליטיק, פון די כוואליעס וואס שפילען ארום מענשען און לויערן איהם אומצוברענגען, ווי בכלל די ציוויליזאציע, וואס טראגט די ענטגילטיגע פערניכטונג און די לעצטע קאטאסטראפע פאר דער עקזיסטירענדיגער וועלט.

די ציוויליזאציע איז א בעגלייט דערשיינונג פון דער פאליטיק; זי איז א רעזולטאט פונ׳ם ווילען, נישט אזוי צו בעקוועמליכקייט, ווי צו דערגרייכונגען און דערפאר איז די ציוויליזאציע אזוי שטארק געבונדען מיט׳ן אימפעריאליזם. אין דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג האבען ציוויליזאציע און פאליטיק אנגעהויבען פעראורזאכען איינע די צווייטע; ציוויליזאציע און פאליטיק זענען נישט בלויז פערוואנדעלט צווישען זיך, נייערט זיי שאפען איין גאנצקייט, ווי די זעלבע גאנצקייט שאפען גייסט און קולטור.

פון גייסט און קולטור צו פאליטיק און ציוויליזאציע — און דער פאראדאקס איז, וואס די ערשטע און די צווייטע הערשיינונגען שטעהען איינע צו די אנדערע אין א פולקאמער סתירה, כאטש פונ׳ם גייסט איז געבוירען די פאליטיק און פון דער קולטור די ציוויליזאציע — און געשאפען האט זיך צווישען זיי א פסיכאלאגיש אונטערשידענדיגעס, ווי די סתירה צווישען פאטער און קינדער. די פאטערס זענען פחד׳ותדיג, די עלטער רופט זיי צו פארסיוויטעט, צו פארזיכטיגקייט, בעת די יוגענט איז פול מיט אימפעט און ענערגיע, מיט עקשנות און אומפארזיכטיגקייטען. אזוי איז געווען אין די ערשטע צייטען, ווען פון איין זייט איז געשטאנען גייסט און קולטור. פון דער צווייטער זייט פאליטיק און ציוויליזאציע, בעת עס איז פארגעקומען דער לעצטער געראנגעל צווישען דעם אפגעשוואכטען — ערשטען און צווייטען ענערגיש־אנגרייפענדיגען, ביז די צווייטע זענען געווארען די ענטגילטיגע פארהערשער און בעהערשער פונ׳ם לעבען. די זין האבען מנצח געווען די פאטערס און ווען די זין האבען דערפיהלט זייער אייגענס אנקומענדיגעס עלטער, ווען די זין גופא האבען זיך דערזעהען אויף דער שטופע פון די פאטערס? ווערען זיי בעהערשט פון די זעלבע געפיהלען, ווי אמאל אויף דער עלטער זייערע פאטערס.

די פאליטיק און ציוויליזאציע, די אמאליגע ענערגיש־פולע זין, זענען שוין געקומען אויף דער עלטער, זיי זענען דערשעפט און אויסגעשעפט און פילען, ווי בייזע כוחות ווערען פון זיי ארויסגעבוירען, כחות, וואס וועלען מיט זיי מאכען דעמזעלבען שפאס, ווי זיי האבען געמאכט מיט׳ן גייסט און קולטור־פאליטיק און ציוויליזאציע פיהלען זייער קינפטיגע קאטאסטראפע, זייער געשיכטליכען מוזאונטערגאנג; זיי פילען דאס אייגענע עלטער, וואס קאן שוין מעהר נישט זיין נישט שאפעריש, נישט אקטיוו, נישט ווידערשטאנדפעהיג; זיי פילען דאס נייע, וואס שניידט בההדרגהדיג אונטער זייער קיום; זיי שפירען דעם קאמף, וואס הויבט זיך אן וויקלען צווישען זיי און די נייע כחות, און אט דאס שאפט די ספעציפישע שטימונגען פון בעאומרוהיגונג, ווי א דורכדריגגליכקייט פון עפאכע און צייט.

50 יאהר רומשינסקי

פון שלום פערלמוטער

די גאנצע יודישע טעאטער־וועלט אין אמעריקא האט געפייערט דעם 9־טען אפריל, דעם 50־יעהריגען יובילעי פון יוסף רומשינסקי.

יוסף רומשינסקי איז היינט איינער פון די בעסטע קאמפאזיטארס און דיריגענטען ביים יודישען טעאטער. זיינע מוזיקאלישע קאמפאזיציעס האבען אריינגעבראכט נייעס אינהאלט און נייע פארמען אין דער יודישער אפערעטע. א דאנק איהם האט די אפערעטע אויף דער יודישער ביהנע בעקומען א מאדערנערם גלאנץ און א נייעם חן.

ווען ער איז געקומען קיין אמעריקא מיט אנ׳ערך 26 יאהר צוריק, האט מען געקוקט אויף איהם ווי אויף א פרעמדען. דער מוזיקער־קלוב, וועלכער האט אין יענער צייט מיט אזא אייזערנער מאכט רעגירט איבערן יודישען טעאטער, האט רומשינסקין אויפגענומען ווי א נישט געבעטענעם גאסט. זייבע נייע געדאנקען און זיין נייע פארם האט זיי, די פיהרער פון קלוב, אויסגעקוקט פרעמד און זיי האבען געקוקט אויף איהם ווי אויף א שטיפעריש קינד, וואס וויל זיך א שפיל טון. דער איינציגער, וואס האט איהם ערנסט בענומען איז געווען דער פערשטארבענער יעקב פ. אדלער, וועלכער האט אינסטינקטיוו דערפיהלט, אז עפעס טראגט רומשינסקי מיט זיך מיט עטוואס אריגינעלעס, אין וועלכען די יודישע ביהנע נויטיגט זיך זעהר שטארק. און א דאנק אדלערן, וועלכער האט אנגעפיהרט א גרויסען קאמף פאר רומשינסקיס אנערקענונג האט רומשינסקי געקריגען די געלעגענהייט ארויסצוווייזען זיינע מוזיקאלישע קענטענישען און פעהיגקייטען, וועלכע האבען בעריכערט און פערשענערט די יודישע ביהנע, און געשאפען בייעם גייסט און נייע אידעען פאר דער יודישער אפערעטע.

רומשינסקי איז געקומען קיין ניו־יארק דעם יאהר 1904 מיט א באגאזש פון אייראפעאישער קולטורעלער מוזיק, אלס דיריגענט פון דעם לאדזער „הזמיר“.

אבער אין זיין נייער היים האט ער געמוזט דורכמאכען שבעה מדורי גיהנום, קעמפען און מיט מאכען פערשידענע ביטערע און שווערע צייטען, ביז איהם איז געלונגען צו דערגרייכען זיין איצטיגע פאזיציע.

רומשינסקיס ערשטע קאמפאזיציע, וואס איז געדרוקט געווארען אין אמעריקא, איז געווען א טרויער־מארש נאך די קישענעווער הרוגים. ער פלעגט געבען פיאנא־לעקציעס, און פון צייט צו צייט אפדרוקען זיינע א קאמפאזיציע און אויף אזא אופן דורכגעקעמפט זיין פרנסה. זיין שטענדיגע קנעלונג מיט די תלמידים איז איהם אבער שטארק נמאס געווארען, ער האט אנגעהויבען צו פיהלען, אז אויב אזא לעבען זאל דארפען אנהאלטען וועט ער דאס נישט קענען איבערטראגען, און ער האט בעשלאסען איינגאנצען זיך צו ווידמען דעם יודישען טעאטער.

אין דעם יאהר 1905 האט ער זיך דאס ערשטע מאל אנגאזשירט אלס דיריגענט פון א יודישען טעאטער אין באסטאן, אונטער דער דירעקציע פון יעקב זילבערט. דארטען האט ער זיך בעקענט און חתונה געהאט מיט זיין פערשטארבענער פרוי די דאמאלסט בעוואוסטע אקטריסע סאבינע לאסקער. אבער מיט איין יאהר שפעטער, איז זיין פרוי, די לאסקער, אנגאזשירט געווארען אין ניו־יארקער „פיפעלס טעאטער“ און רומשינסקי האט ווידער געמוזט קומען קיין ניו־יארק און צוריק ווערען א מוזיק־לעהרער, און כאטש קיין פרנסה האט ער נישט געפעלט, האט אבער רומשינסקי געפילט, אז אלס א דיריגענט ביים יודישען טעאטער וועט ער א סך מעהר קענען אויפטון, ווי צו זיין א רבי און שטענדיג קנעלען מיט תלמידים.

5 יאהר צייט האט ער זיך געפלאגט ארום די קליינע לאקאלע טעאטערלעך, וואו ער האט נישט געהאט קיין געלעגענהייט און קיין כוח עפעס אויפצוטון, ווייל ווי באר מען האט איהם אנגאזשירט האט זיך באלד דער טעאטער פערמאכט, און כאטש יעקב גארדין, מאריס מאסקאוויטש און יעקב פ. אדלער האבען רומשינסקין זעהר פיל מוט געגעבען, האט ער זיך אבער אלץ שטארק געפלאגט דערפאר, ווייל דער מוזיקער קלוב האט פאר איהם אלע טעאטער־טירען פערמאכט.

אבער מיט א קורצער צייט שפעטער ווען אדלער האט איבערגענומען דעם „גרענד־טעאטער“ איז רומשינסקין געלונגען צו בעוועגען אדלערן, אז ער זאל איהם לאזען אנשרייבען די מוזיק צו יעקב גארדינס „אלישע בן אבויה“ און זאל דאס אויפפיהרען צו זיין עהרען־אוועגט. אדלער איז דערויף איינגעגאנגען, און ווען רומשינסקי האט די מוזיק פארטיק געמאכט און פאר אדלערן פארגעשפילט, איז ער אזוי בעגייסטערט געווארען, אז ער האט בעשלאסען, אז אן רומשינסקין קען ער מעהר קיין טעאטער נישט שפילען.

דער קאמף מיט דעם מוזיקער־קלוב האט זיך שטארק צופלאקערט, און דער סוף איז געווען, אז יעקב פ. אדלער האט אויפגעגעבען דעם „גרענד־טעאטער“ דערפאר ווייל מען האט נישט געלאזט רומשינסקין זיין דער דיריגענט.

פון יענער צייט אן איז שוין רומשינסקי געבליבען מיט אדלערן. די ערשטע צייט איז ער מיט איהם מיטגעפאהרען אויף זיין טור, אבער שפעטער ווען אדלער האט אנגעהויבען שפילען יעדען זונטאג אין ניו־יארק אין דער אלטער „אקאדעמיע פון מוזיק“, און מען האט אנגעהויבען הערען רומשינסקיס הארמאניזירטע יודישע ניגונים, וואס ער האט געשאפען פאר אדלערס פיעסען אין משך פון דער צייט, וואס ער איז געווען מיט איהם אויפ׳ן טור, האט די פרעסע איהם זייער ווארים אויפגענומען. די קריטיק האט איהם געלויבט ביז אין זיבעטען הימעל, און דער מוזיקער־קלוב איז געווען געצוואונגען איהם אויפצונעמען אלס א מיטגליד.

רומשינסקיס ערשטע אפערעטע אונטער דער דירעקציע פון י. פ. אדלער „האריה“ אין ווינדזאר־טעאטער אין 1908 איז שטארק דורכגעפאלען. זיין צווייטע אפערעטע, וואס ער האט געשריבען אויף לעסינגס „נתן החכם“ און זיין דריטע פיעסע „דאס יודישע קינד“ האבען געהאט גרויס ערפאלג. „דאס יודישע קינד“ איז געגאנגען ביז ענדע סעזאן, ווען מען האט דעם טעאטער געמוזט ארונטעררייסען צוליב דער מאנהעטען־בריק, וואס מען האט דאמאלסט אנגעהויבען בויען. מיט א צייט שפעטער האט מען די פיעסע נאכאמאל אויפגעפיהרט אין „טאליא־טעאטער“ און זי האט ווידער געהאט א זעהר גרויסען ערפאלג. זיין פערטע פיעסע, דער „נר תמיד“, איז ווידער דורכגעפאלען צוליב דער נישט־געלונגענער ליברעטא פון דאקטאר שביצער. אבער באלד האט אדלער ווידער אויפגעפיהרט „אלישע בן אבויה“ מיט רומשינסקיס מוזיק און זי איז געגאנגען 16 וואכען מיט׳ן גרעסטען ערפאלג. אין יענער צייט האט רומשינסקי אויך געשאפען זיינע אפערעטען „דאס מיידעל פון דער וועסט“ און „שיר השירים“, וועלכע האבען צוליב דעם נייעם לייט־מאטיוו פון ליבע און פרילינג ארויסגערופען א גרויסען רושם אין דער יודישער און מוזיקאלישער טעאטער־וועלט, אז רומשינסקי איז געווארען דער רעפארמאטאר פון דער יודישער אפערעטע...

רומשינסקיס מוזיקאלישע שאפונגען האבען אנגעהויבען וואקסען, און יעדע נייע אפערעטע, וואס ער האט אויפגעפיהרט, האט אלע מאל מעהר בולטער ארויסגעוויזען זיינע מוזיקאליש־קינסטלערישע פעהיגקייטען און געבראכט כבוד דער יודישער טעאטער־פראפעסיע.

„כאנטשע אין אמעריקע“, „די ווייבערשע מלוכה“ האבען ווידער ארויסגעשטופט צום פראגט בעטי טאמאשעווסקי, „דאס צובראכענע פידעלע“ אין דעם סעזאן 1916—17 האט געמאכט אזא רושם, אז באריס טאמאשעווסקי האט זיין נאמען צום ערשטען מאל אוועקגעשטעלט אויף א גרויסען שילד מיט עלעקטרישע בוכשטאבען. „מזל טוב“ אין דעם סעזאן 1917—18 האט געהאט א זעהר גרויסען ערפאלג. „די חזנטע“ האט ווידער ארויסגעפיהרט און אויפגעוועקט רעגיבע פראגער. זיין חסידישע אפערעטע אין קעסלער־צווייטע־עוועניו־טעאטער, „דעם רבינס ניגון“ איז געגאנגען א גאנצען סעזאן, האט פראקלאמירט לודוויג זאצען אלס אפערעטען־שוישפילער, און האט אויך פערכאפט דעם אינטערעס פון דער נישט־יודישער טעאטער־וועלט. מען האט אנגעהויבען זעהען גוים אין יודישען טעאטער. אויך אין דעם גרויסען רעפערטואר, וואס ער האט געשאפען פאר מאלי פיקאן, ווערט פעררעכענט „דאס ציגיינער מיידעל“, „קאטינקא“, „מאלי דאלי“, „ציפקע“, „שמענדריק“ און „צארעוויטש פיאדאר“, פאר זיינע בעסטע שאפונגען.

אז ס׳האט זיך תמיד אויסגעוויזען, אז רומשינסקי בעהערשט די צייט און נישט די צייט איהם... און פלוצים א סטאציע. דער פופציקסטער געבורטסטאג פון יוסף רומשינסקי!

אז מען הויבט אן רעכענען, בעדייטען די פאר צענדלינג יאהר באמת א גארנישט לגבי די הונדערטער אויפטון זיינע פאר דעם יודישען טעאטער. אזא סומע פון ענערגיע, אזא מאס פון טעטיגקייט, אזא כסדר׳דיגער אויפשטייג פון ארבייט פאר דער יודישער טעאטער־מוזיק, אזא אומערמידליכע ענטוויקלונג פון כוחות, פאר אזוי פיל פערשידענע אקטיארען און אקטריסעס!

יוסף רומשינסקי האט עהרליך פערדינט דעם גרויסען אויפבאן וואס ער פערנעמט היינט אויף דער יודישער ביהנע.

עס איז אויך וויכטיג צו פערצייכענען, אז אויב די אלע קאמפאזיטארען וואס האבען געשאפען פאר דער יודישער ביהנע פאר רומשינסקין זענען געקומען פון דער שול צום טעאטער, און האבען געצויגען זייער יניקה פאר דער יודישער אפערעטע פון חזנות, האט רומשינסקי זיך אונטערשיידט פון זיינע פארגייער דערמיט, וואס ער האט מאדערניזירט און רעפארמירט די יודישע שול־מוזיק, אריינגעבראכט א ברייטען אייראפעאישען געשמאק. א נייעם טאן. א נייעם טעמפא, א נייעם קאליר אין דער יודישער אפערעטע. מיט זיין מאדערניזירען „שולמית“ און „בר כוכבא“ האט רומשינסקי בעוויזען צו פערקערפערען דורך זיין ארקעסטער דעם אמת׳ן גייסט פון אברהם גאלדפאדען. און בולט געמאכט די בעהארצטע יודישע נגונים, וועלכע האבען גאלדפאדענען פעראייביגט פאר דורות און דורות. און אין דער זעלבער צייט האט ער אויך נישט פערגעסען די שול, און בעריכערט דעם יודישען טעמפעל מיט זיינע אריגינעלע קינסטלערישע קאמפאזיציעס.

רומשינסקיס „אז ישיר“, „ישמח משה“ און „שמע קולנו“, וואס ער האט אין דער לעצטער צייט געשאפען פאר׳ן עמוד, ווערען פעררעכענט פאר א גרויסען געווינס פאר דער יודישער ליטורגיע, פאר דעם גאנצען חזנות. די יודישע ביהנע ערווארט, נאך זעהר פיל ארבייט פון איהם, און ווינטשען מיר איהם דערפאר צו זיין פופציקסטען געבורטס־טאג א בעגייאונג פון כוחות פאר א לאנגען און נוצענברענגענדיגען לעבען.

א תפלה \ ליד \ — פון — אפרים פלאקסער

אכזריותדיגער,
וואס האסטו מיך אין א שאטען פערווארפען,
ווען די זון ווארימט קיינמאל מיינע צווייגען
נישט?

פארוואס האסטו מיך פון די אלע פירות־ביימער
אפגעזונדערט.
און אין א פינסטערען שאטען אוועקגעשטעלט?
און אפשר ווילסטו נאך פון מיר פירות זעהן,
א גרויסער!

דער שניי האט נאך פון מיר נישט אראבגע־
ביקערט.
כאטש פרילינג איז שוין...
מיינע ווארצלען זענען נאך פעסט פערפרוירען,
און מיינע קנאספען שפראצען נאך נישט,
א גרויסער!
פארוואס האסטו מיך אזוי וויט פערווארפען,
אין אזא גרויזאם!...
און אויב געזינדיגט האב איך —
פערגיב מיר!

דער אמעריקאנער שדוך

הומאריסטישע ספּעציעל פאר׳ן „נייעם פאלקסבלאט“

פון רחל פייגענבערג

— וואס איז ד צוגעפעל׳ען?

— וואס הייסט, ס׳איז דאך אונזער הייליק לאנד, דאס לאנד פון די אבות, אומעטום יודישע פעלדער, יודישע גערטנער...

— יעס, מיסיס...

—אבער ווארום זאל עס נישט געפעהלען? איהר אזא פערנעהמע בעיאהרטע מיסיס, ווי איהר זעהט, האט איהר דאך זייער ליב ארץ-ישראל.

— א, יעס, איך האב מיין גאנץ לעבען געהאפט דערויף. נאך אמאל אין קאוונע, אז איך בין געווע זא יונג מיידעל, האב איך ליב געהאט אונזער הייליג לאנד אין די גאנצע דרייסיג יאהר, וואס איך בין געווען אין באסטאן, האב איך און מיין זעליגער מאן ווען ער האט געלעבט, אימער האבען מיר געשפענדעט אויף ארץ-ישראל. און גע-פאהרען בין איך אהער א גליקליכע, וואס מיינע אויגען וועלען זוכה זיין צוזעהען דאס לאנד אין איצט... (זי האט ווידער טיף אפגעזיפצט) און איצט... גאט זאל מיך נישט שטראפען פאר די רייד איך קאן עס גאר פאר מיין מויל נישט ארויס-ברענגען...

— וואס זשע, מיסיס היימאן, ס׳בענקט זיך אייך נאך אמעריקא?

— איך וויל עס פאר מיין מויל נישט ארויס-ברענגען, ס׳איז א זינד פאר גאט, אין מיינע יאהרען. א בושה פאר די קינדער. נאר איך קאן עס שוין מעהר נישט אויסהאלטען. איך פאהר צוריק, שוין בעשטעלט א פלאץ אויף דער שיף..

— מיסיס היימאן, איהר אזא פארנעהמע על-טערע מיסיס? אונמעגליך! אונמעגליך! אבער ווארום?

— ס׳איז הייס... א, ווי הייס!.. דאס לאנד איז ווילד, הייבט זיך אויף א ווינד, פערשיט עס די אויגען. אין ירושלים פערקויפט מען וואסער אויפ׳ן גלאז, געהען צום כותל-מערבי בלייבט מען אהן כחות, שטיינער, שטיינער און ווידער אמאל שטיי-נער... זאל מען נישט זינדיגען מיט די רייד. א בושה פאר די קינדער... נאר איך פאהר. איך׳האב שוין א שיפס קארטע...

יעס, יעס מיסיס היימאן... האבען זי פיליכט געהערט פון דער פאמיליע בראן אויס פילאדעלפיע

זיי בעזיצען א גרויסען באנק-געשעפט און דער אלטער מיסטער בראן איז זעהר א פארנעהמער און פרומער מאן. ער איז א־צט היער.

— יעס, מיסיס קעניג פון די בראנס האב איך געהערט.

— אלרייט מיסיס היימאן, פיליכט וועלען מיר חול-המועד צוזאמען נאך ירושלים פאהרען? איך וועל אייך דארטען בעקענען מיט׳ן מיסטער בראן, ער איז רייך, פרום, באלעהרענט אין היברו, ער איז זעהר א פיינער מאן, זיין פרוי איז שוין גע-שטארבען פון לאנג, און וויסען זי, מיסיס היימאן, אויף די עלטערע יאהרען איז שווער צו לעבען איינ-זאם... א, מיסטער בראן וועט אונז זיין זעהר גערן.

ביי דער פרוי היימאן האט זיך בעוויזען א מילד-ווייבליכער שמייכעל, וואס האט דערמאנט איהרע יוגענד-בענעהמונגען פון אמאל.

— פאהרען מיר קיין ירושלים, מיסיס היימאן?

— אלרייט, מיסיס קעניג.

דעם ערשטען טאג חול המועד פסח צום מיטאג זענען שוין די ביידע אמעריקאנער דאמען געזעסען ביי דעם קלאר-סערווירטען טיש פונ׳ם רייכען אמע-ריקאנער האטעל אין ירושלים. דער הער בראן האט אין איילעניש אנגעטון דעם שווארץ סאמע-טענעם וועסט. דאס גראהע קלין-בערדעל איז איהם געווען פריש ארומגעגלייכט. דאס פנים האט זיך איהם גערויטעלט אין יונגען-קאלירען אפגערעדט האט ער מיט די אמעריקאנער דאמען זעהר לעבע-האפט, אויפ׳ן נאכ׳ן טיי האט ער בעשטעלט אנ׳-אויטא צו פאהרען מיט זיי שפאצירען קיין בית לחם.

— — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

— מיסטער בראן, וועט איהר מיר געבען שדכנות? — האט איהם אין דער שטיל געפרעגט די פרוי קעניג.

— אלרייט, אלרייט, מיין ליבע מיסיס...

דאס איז שוין געווען אויפ׳ן דריטען טאג נאך דער בעקאנטשאפט מיט פרוי היימאן, די דאמע מיט׳ן גראה-זילבערנעם קאפ האט שוין דאן געטרא-גען אויפ׳ן האלז א בייטש ברושטינענע קארעלען,

— מיסטער בראן, געפעהלט אייך עפעס ארץ-ישראל?

דער אלטער האט געשוויגען. אנגעטון אין זיין שווארץ-זיידענעם שטוב-כאלאטעל מיט דער עלעגאנט-קליינער פעסקע אויפ׳ן קאפ, איז ער א ברוגז׳-ער געזעסען נעבען דעם קלאר-סערווירטען טיש פונ׳ם רייכען אמעריקאנער האטעל אין ירושלים.

— וואס איז מיסטער בראן? וואס זענט איהר אזוי אומעטיג? איהר זענט דאך אין ארץ-ישראל, אין אונזער אלט הייליק לאנד, מקיום געווארען אייער חלום איהר האט דאך דאס גאנצע לעבען געהאפט דערויף און איצט, אז גאט האט אייך געהאלפען צו זיצען אט דא אין ירושלים און עסען א פיינעם מיטאג, זיצט איהר עפעס, ווי אנ׳אבל, חלילה, מיסטער בראן, גאט איז מיט אייך!

— יעס... יעס, מיסיס קעניג — האט דער אלטער געשטאמעלט פערזאומערט.

באר די דאמע האט זיך נישט געקענט בערוהי-גען. זי איז געווען יונג, ענערגיש און לעבענס-לוסטיג, דערצו איז זי געווען א הייסע ציוניסטין און דארט ביי זיך אין פילאדעלפיע איז זי געווען זעהר א טיכטיגע מיטארבייטעריך פונ׳ם „קרן-היסוד“.

— אבער אום גאטעס ווילען. מיסטער בראן, וואס איז געשעהען? ס׳איז דאך אונזער ארץ-ישראל. דאס לאנד איז אזוי שעהן, אומעטום יו-דישע פעלדער און גערטנער. איהר האט דאך דעם גאנצען לעבען געבענקט אהער, וואס איז מיט אייך?

— ס׳איז הייס... — האט זיך דער אלטער גע-קלאגט — ס׳איז זאמד... ס׳איז שטיינער... קיין וואסער איז נישטא, אומעטום בערג... יעס... יעס... איך פאהר צוריק נאך אמעריקע, מיסיס קעניג.

— איהר מיסטער בראן, צוריק נאך אמעריקע? איהר? אזא פרומער אלטער מאן, וואס האט דעם גאנצען לעבען געבענקט נאך ארץ-ישראל, איהר וועט פערלאזען דאס הייליגע לאנד? וואס וועלען דערויף זאגען אייערע קינדער? אייער פערמעגען און אייער פענסיע פונ׳ם אפיס האט מען דאך שוין איבערגעשיקט אהער אין דער אנגלא-פאלעס-טיין-באנק, וואס וועט זאגען אייער זוהן דער גרויסער ציוניסט ער איז דאך ביי אונז דירעקטאר פונ׳ם „קרן-היסוד“, ניין ס׳איז אונמעגליך!

— יעס... יעס... איך האב שוין א שיפס-קארטע שוין בעשטעלט א פלאץ אויף דער שיף, אי״ה אויף מארגען נאך פסח.

— אונמעגליך, אונמעגליך — האט זיך גע-היצט די יונגע ציוניסטישע אמעריקאנערין — דאס וועט אונז שטערען צו דער קאמפיין פונ׳ם „קרן-היסוד“, אייער זוהן איז באנקיר און דירעקטאר איך קען די גאנצע שטאט, אזא א פרומער אלטער מאן איז געקומען צוריק, דער פאטער פונ׳ם דירעק-טאר אליין, וואס וועלען מענשען זאגען, קיינער וועט דאך א סענט נישט וועלען געבען.

— יעס... יעס... מיסיס קעניג. נאר איך קאן דא נישט זיין, ס׳איז זאמד... ס׳איז שטיינער... הייס... קיין וואסער איז נישטא... יעס.... אי״ה אויף מארגען נאך פסח.

די פרוי קעניג האט איהם א היבשע ווילע פערוואונדערט אנגעקוקט.

— האט איהר עס שוין בעשלאסען אויף געווים?

— יעס... יעס... מיסיס.

— באר, מיסטער בראן! — האט זי זיך מיט אמאל געגעבען א כאפ. ווי זי וואלט צו זיין בעשלוס א זיכערען מיטעל געפונען — פיליכט וועלען מיר פאהרען צוזאמען?

— ווען פאהרט איהר?

— אינגיכען, א צוויי-דריי וואכען נאך פסח, מיסטער בראן.

— אלרייט, מיסיס קעניג. יעס... יעס.. צוליב אייך וועל איך פערבלייבען א צוויי-דריי וואכען וועלען מיר פאהרען צוזאמען, צוליב אייך מיסיס...

— אלרייט, אלרייט!

צומארגענס האט זיך די פרוי קעניג אפגעזע-גענט מיט דעם אלטען הער בראן און איז אבגע-פאהרען אויף פסח צו איהרע קרובים קיין תל-אביב. ער איז אויף יום טוב נאך געבליבען אין ירושלים.

אין תל אביב איז זי דעם ערשטען טאג פסח געגאנגען אין שוהל אריין, דארטען איז געווען זעהר ענג און איהר איז אויסגעקומען מיט גרויס אנ-שטרענגונג דורכשפארען זיך צו די ערשטע בענק כדי צו זעהען אונטען דעם יום-טוב׳דיגען ארץ-ישראל-עולם פון שוהל און אזוי ארום האט זי צופעליג ארויבגעשלעפט אנ׳אפענעם סידור פון עפעס א גרויהער דאמע אין שווארצען זיידענעם געקליידעט מיט טייערע דימענטען אין די אויערען, יענע האט זי אבגעמאסטען מיט א בייזען בליק און האט דערביי אבגעטאקט שטרענג או זאיינגע-האלטען:

— ביי אונז אין אמעריקע גיבט עס נישט אזעלכעס, ביי אונז אין אמעריקע מוז אין שוהל יעדערער זייז פלאץ האבען.

די פרוי קעניג האט אויפגעשיינט — איך בעט די מיסיס אנטשולדיגונג, איך בין אויך אנ׳אמע-ריקאנערין.

— א, אלרייט!

די בעיאהרטע דאמע מיט׳ן גראה-זילבערנעם קאפ איגגאנצען א שימערענדע אין איהרע שווארץ זיידענע יום-טוב-קליידער און ציהרונג איז מיט אמאל געווארען זעהר מילד.

— איך בין פון באסטאן, מיין פאמיליע איז היימאן — האט זי ליבענסווירדיג געזאגט.

— און איך בין פון פילאדעלפיע, מיסיס קעניג ... זע׳ ז איהר דא, מיסיס היימאן?

— ... שוין א האלב יאהר.

— גו, געפעלט אייך עפעס א... ישראל?

[illegible]

וואס דער מיסטער בראן האט איהר געקויפט אין דער קונסט-קלייט פון „בצלאל“.

די חופה פונ׳ם אלטען אמעריקאנער פאר-פאלק איז געווען אין תל-אביב ראש חודש אייר. נאך דער חתונה איז דאס פארל אוועקגעפאהרען אביסעל פערברענגען אין דער קאלאניע רחובות און ביז זיי זענען געקומען צוריק אין שטאט אריין איז אין דער ביי געבויעטער גאס פון תל-אביב געווען פארטיג פאר זיי א וואוינונג פון פיר צימערען אין איינע עטליכע טעג האט מען די דירה אויסגע-מעבעלט מיט אלע בעקוועמליכקייטען און מען האט צוגענומען א דינסט, דערנאך ווען דאס פארל איז געקומען צופאהרען אין שטאט אריין, האבען זיי איינגעלאדען די פרוי קעניג מיט א וויזיט.

דער טיש איז געווען געגרייט מיט כל טוב. אין עס צימער אויף א טישעל האט געשימערט דאס קעסטעל זילבער געשיר, וואס דעם אלטענס זין, די באנקירען פון פילאדעלפיע האבען דרינגענד געשיקט א מתנה דער מאמע מיט א ברכה זי זאל מיט׳ן טאטען לעבען אין א גליקליכער עלטער, א רוהיגע און א צופרידענע מיט א יוגענד-גלאנץ אין די אויגען, האט זי זיך געשפילט מיט׳ן בייטש קא-רעלען אויפ׳ן האלז, ווי א יונג מיידעל און דער הער בראן איז געזעסען זאויבען-אן אין דעם שווארץ-זיידענעם שלאפראק מיט׳ן עלעגאנטען פעסקעלע אויפ׳ן שפיץ קאפ איינגעאנצען א שיינענדיגער.

מיט גרויס הרחבת הדעת האט ער דעם גאסט מכבד געווען, דערביי האט ער דער פרוי קעניג יעדעס מאל דערקלערט, וואס פאר אנעשירות יודען האבען אנגעלעבט אין פאלעסטיין:

— לחיים, מיסיס קעניג! טרינקט, ווייל האבען מיר דא, גאט צו דאנקען, פון אייגענע וויינגערטנער, עסט. מיר זענען שוין דא געלויבט דער אויבערשטער גאנץ פיינע בעל-הבתים, די פאמעראנצען זענען אויך אייגענע, אט האט איהר געטריבקענטע מאנדלען באט אייך באנאנעס, טייטלען, אלעס גאט צו דאנקען, פון יודישע גערטנער, געניסט, מיסיס קעניג, לחיים!

לחיים, מיסטער בראן, אבער ווי אזוי געפעלט אייך עפעס א״י ישראל?

— א גאלדענע מדינה, מיסיס קעניג.

אזא יאהר אויף מיר, וואס פאר א לאנד דאס איז -- האט געשטאמעלט אין טרעהרען, די גראה-זילבערנע פרוי בראן מיט די „בצלאל“-קארעלען אויפ׳ן האלז.

און דער הער בראן האט צוגעגעבען ערענסט:

— יעס, יעס... זאגט דארטען אין אמעריקע, אז ארץ-ישראל איז אלרייט... א גאלדענע מדינה!

פאני-חזיר אין פוילען

אנ׳אסיפה צווישען צדיקים אין שטעטעל קארניצע, וואלינער גובערניע

א חסיד׳ש מעשה׳לע

פון בן ציון פייגאן

די גע... איז פארגעקומען שוין גאר לאנג, נאך דעמאלט ווען רוסלאנד האט מלחמה געהאלטען מיט פוילען.

האבען די צדיקי הדור פון יענער צייט בע-שלאסען צוזאמענקומען זיך, האבען צווישען זיך א גרויסען ישוב-הדעת און מחליט זיין, ווער פון ביידע זאל איינגעהמען די מלחמה? דער רוס, צי דער פאליאק?

אזא אסיפה, האט, — פערשטעהט זיך — גע-מוזט פארקומען בשתיקה, נישט רופען די אויפ-מערקזאמקייט פו דער וועלט און דער עיקר פון דער גויאישער וועלט זאל קיינער נישט וויסען.

האבען זיי בעשלאסען צוזאמענקומען זיך אינ׳ם קליינעם שטעטעל קארניצע, (זאסלאווער קרייז, וואלינער גובערניע).

דאס שטעטעל ליגט עט וויים פון א באהן, ווייט פון א גרויסער שטאט. נישט בעמערקבאר.

זענען די צדיקים אהין, אין יענעם קליינעם שטעטעל קארניצע. זיך צונויפגעקומען אויף דער בעראטונג.

צווישען די פערזאמעלטע חסידים האבען זיך געפונען ר׳ פנחס קאריצער, דער מעזשעריטשער מגיד ר׳ בער. דער תולדות, ר׳ יעקב יוסף, דער בערדיטשעווער רב ר׳ לוי יצחק, די צוויי הייליגע ברידער ר׳ זוסילע אניפאליר און ר׳ אלימלך לי-זענסקער וכדומה, צדיקים יסודי עולם פון יענער צייט.

ווען די צדיקים זענען געגאנגען ערגעץ אין גאס, איז דער בערדיטשעווער רב, ר׳ לוי יצחק ז״ל, געגאנגען פאראויס. האט דער מיזשערעטשער מגיד ז״ל, געזאגט אויף איהם:

— ער טוט דאס נישט חו״ש מחמת גדלות, אדרבה, ער טוט דאס מחמת גרויס ענוית, ער רעכענט זיך ווי דער פויקער צווישען די כלי-זמר, וועלכער איז דער קלענסטער אין דער מדרגה פון מוזיק און געהט אימער פאראויס.

אכסניה האבען זיי געהאלטען אלע, ביי איינע אנ׳אלמנה שיינדיל, וועלכע האט געהאט דאס גרע-סטע הויז אין קארניצע, מיט א סך בעזונדערע חדרים.

אונז ז ייזענען זיך צונויפגעקומען אין דער גרויסער זאל און זיך מתוכח געווען. דאס האט גע-דויערט סך הכל עטליכע טעג.

ז״י האבען אנגעזאגט אין שטוב, שיינדלען, אז אויב עמיצער וועט אריינקומען און עפעס בעטען, זאל מען למעשה״ש נישט געבען גאר נישט און גאר נישט ענטפערען.

דער וכוח איז געווען זעהר אנ׳התלהבות׳די-גער. אייניגע זענען געווען פאר׳ן רוס און אייניגע — פאר׳ן פאלאק.

דער עיקר געגנער פון רוס, איז געווען ר׳ פנחס קאריצער. טענה׳נדיג, אז דער רוס איז „אדום“ און ווען אדום וועט האבען א מפלה, וועט ישראל אויפשטעהען לתחיה, ווי אי ןדער הייליגער תורה שרייבט זיך:

— „ולאום מלאום יאמץ“ און דאס האט זיך מרמז געווען יעקב אבינו, אין זיין תפלה: „הצילני נא“. דאס ווארט נא איז בגמטריה „אדום“.

דער בערדיטשעווער רב, איז געווען געגען פאליאק, טענה׳נדיג:

— דער פאליאק קומט ארויס מזרעו של עמלק, און ס׳מוז מקיום ווערען „מחה תמחה את זכר עמלק“. ווייל, דער כסא הכבוד קאן נישט זיין בשלמות און די גאולה אמיתית קאן נישט קומען. כל זמן ס׳גע-פינט זיך נאך א געדעכעניש פונ׳ם דעם איינעם, וואס ער איז מזרעו של עמלק.

און אין דער גאנצער צייט פונ׳ם וכוח, אין געלעגען אונטער׳ן טיש א חזיר און ר׳ פנחס קארי-צער ז״ל, האט איהם געקלאפט מיט די פיס, זא-גענדיג: „פאני חזיר“, „פאני חזיר“. — פון דע-מאלט אן איז דער רוס פערבליבען מיט׳ן צונאמען „פאני חזיר“.

אויפ׳ן דריטען טאג, ווען זיי האבען געהאלטען איבמיטען א הייסען וכוח איז אריינגעקומע — אומ-בעמערקט פון זיי — א קאזאק און זיך געווענדעט צו שיינדלען, האט ער געבעטען פייער צו פער-רויכערען זיין ליולקע ציבעק — פערשטעהט זיך אז דאס איז געווען דער „שר“ פונ׳ם רוס.

— שיינדעל, די בעל-הבית׳טע, איז שטארק דערשראקען געווארען פונ׳ם שרעקליכען אויסזעהען פונ׳ם קאזאק — האט געכאפט א קויל-פייער און איהם דערלאנגט.

איז דער קאזאק תיכף נעלם געווארען און מיט איהם איז נעלם געווארען דער חזיר פון אונטער׳ן טיש.

איז ר׳ פנחס קאריצער זעהר דערב...ט גע-ווארען און האט אויסגערופען פערצווייפעלט:

וועה, וועה, פאני חזיר וועט איינגעהמען די מלחמה און ער וועט זיך בוקמ׳ן אין מיינע קינ-דער און וועט זיי ברענגען ווי מיט ...

איז פיל יאהרען ארום שפעטער, ווען מען האט געטריבען „קאסטראי“ און געשמיסען די סלאוויטער צדיקים, ר׳ שמואל אבא׳ן און ר׳ פנח...׳ן, ר פנחס קאריצער׳ס אייניקלעך, האט מען זיך דערמאנט דעם וועה-געשריי פון ר׳ פנחס קאריצער, און מ׳-האט ערשט פערשטאנען זיינע ווערטער ביי דער אסיפה.

די בעלת האכסניה, שיינדעל, האט נישט גע-וואלט בעהמען קיין געלד פאר דער אכסגיה און נישט פאר׳ן עסען און טרינקען. האבען איהר די צדיקים געהייסען חתונה האבען און זי געבענשט, אז זי וועט האבען א זוהן וואס וועט בעלייכטען די וועלט.

שיינדעל האט חתונה געהאט און האט גע-בוירען אזוהן מאיר, וועלכער איז געווען דער צדיק ר׳ מאיר לעכיוועצער.

און אינ׳ם שטעטעל קארניצע, אין מיטען מארק שטעהען א שורה קלייטען, צוזאמענגעבויט מיט א ראטהויז. און אויפ׳ן ראטהויז שטעהט ארויפגע-שטעלט א בראנזענער קאזאק. רייטענדיג אויף א פערד.

צום אנדענק פון יענעם קאזאק, פאניס שר, וואס האט געבעטען פייער אין מיטען וכוח פון די צדיקים, און וואס א דאנק דעם בעקומען פייער צו זיין ליולקע ציבעק, האט פאני חזיר געוואונען די מלחמה...

האַלאָ, אייראָפּאַ!

טשאַפּלינס אַ דריטע־העלפטער פילם

פון מ. אַלטמאַן

דער פילם — דער שטומער און דער רעדעוו־דיגער — צו וואָס פאַר אַ געביט פון מענשליכן שאַפן געהערט ער? דאַרף מען איהם צורעכענען צום געביט. פון קונסט? האָט ער זיין אָרט לעבן ליטעראַטור. פלאַסטישער קונסט, מוזיק, טעאַטער, און אויב יאָ, — מיט וואָס איז ער עס? וועלכע זענען עס די סמנים וואָס בעשטימען קונסט און ספּעציעל די קינאָ־קונסט?

אָדער אפשר איז דער פילם נאָר אַ טעכנישער מיטלויפער, ווי אַ שטייגער ראַדיאָפאָניע, פאָטאָגראַפיע? און, אויב אַזוי, דאַרף מען איהם געבען זיין פּלאַץ לעבן אַלע אַנדערע טעכנישע דערפינדונגען וואָס צילען צו מאַכען דאָס לעבען (פונ׳ם פּערמעגליי־כען) מעהר בעקוועם, מיט מעהר הנאה, דערביי אַנ־הנאה פון ביליגען ספּאָרט, ווייל עס וועקט נישט דעם געדאַנק, און פערפלאַכט דעם מענשען אַנשטאט איהם צו פערטיפען.

אָט די פראַגען בין אין; נישט דער ערשטער וואָס שטעלט זיי. פון זינט דער פילם איז אויפגע־קומען, ביז אין אונזערע טעג, געהט נאָך אָן דער ויכוח צווישען די חסידים און געגנער פונ׳ם פילם.

דער ויכוח צעפלאַקערט זיך אַמאָל און ציהט אַריין אַ גרויסען קרייז קריטיקער. און דערנאָך ווערט שטיל. יעדער פון די צדדים בלייבט ביי זיך געגרעכט. אָבער דער פילם טוט זיך זיינס, ווי אַנ־אמת׳ער בעצווינגער, דעראָבערט ער אַלץ מעהר און מעהר באַרדען. נישט נאָר האָט ער צוגענומען ביים טעאַטער זיינע בעסטע שוישפּילער און זיי געמאַכט פאַר האַלבע געטער ווערמענס שאָטען מען זעהט נאָר און ווערמענס עכאָ מען הערט נאָר: נישט נאָר האָט ער צוגענומען ביים טעאַטער דאָס ברייטע מאַ־סען־פּובליקום, — ער האָט זיך אויך צושפּרייט אין קריטיק־רובריקעס פון די צייטונגען און ערנסטע זשורנאַלען, אין ספּעציעלע קריטיקער בעהאַנדלען מיט׳ן גרעסטען ערנסט דעם פילם ווי אַמאָל די ביהנע

מען מוז צוגעבען, אַז דאָס „לייוענט" האָט פול אויסגעברייטערט דעם קרייז פונ׳ם צושויער און פון זיין דאָלמעטשער — דעם רעצענזענט־קריטיקער, צו דער אַלטער טעאַטער קריטיק, זענען צוגעקומען ניי־ע מאָמענטען, נייע ווערטען, וועלכע זענען כאַראַק־טעריסטיש פאַר דעם אויפגעקומענעם געביט. אַזוי, צום ביישפּיל, לייענט מען אָפט אין אַ רעצענזיע וועגען אַ פילם, אַז: „אַקטיאָר איקס האָט דאָס מאָל צופיל אנגעשטרענגט זיין לינקען פוס און דער דאַ־זיגער פוס"... א. אז. וו. אָדער: „די, יגעדיכטע ברע־מען פון אַקטריסע איגרעק, וועלכע האָבען איהר געדינט איז (יענעם אי יענעם) פילם, האָבען איצט ווי פערראַטען"...

ווי געזאָגט, זענען אָט די נייקייטען זעהר כאַ־ראַקטעריסטיש פאַר׳ן מהות פון דעם נייעם קונסט־געביט, דעם קינאָ. וואָרום נישט דער אינהאַלט פונ׳ם געוויזענעם פילם איז די הויפּט־זאַך, נאָר דאָס שפּי־לען או דער קערפּער — און די קערפּער־שפּילען — פונ׳ם אַקטיאָר אָדער אַקטריסע. אָט דער נייער קולט, וואָס דער קינאָ האָט געבראַכט, אויפלעבענ־דיג דעם אַלט קלאַסישען קולט פונ׳ם קערפּער און זיין גראַציע, האָט געוויס בערייכערט די מאַנאָטאָנע וועלט פון דער מאַסע, געבענדיג איהר אַביסעל ראָ־מאַנטיק, וואָס האָט זיך שוין לאַנג אויסגעוועפּט פון דער מאַסען־ליטעראַטור, ווייל יענע ליטעראַטור האָט אין די לעצטע עטליכע צענדליגע יאָהר דעגראַדירט אין אַ לעכערליכער פּאָרנאָגראַפיע און אין פערעלטערטע אַוואַנטורע־בעשרייבונגען. דער פילם האָט אַביסעל צוטרייסעלט די פערגליווערטקייט פון די חושים ביים מאַסען־צושויער, אויסגעברייטערט זיין האָריזאָנט, און איהם געגעבען דעם חשק פון ווירקליכער, דורכגעלעבטער אוואַנטורע. מען מוז אויך מודה זיין, אַז דער פילם האָט אין אַ געוויסער מאָס אויפגעקלערט די מאַסע און אויסגעראָטען די פּאָרנאָגראַפיע.

וואָרום אין אמת׳ען, וואָס פאַר אַ צוציהונגס־קראַפט קאָן הייַנט האָבען אַ פּאָרנאָגראַפישער ראָ־מאַן, אָדער אַ פּאָרנאָגראַפיש געמאָלט „בילד", ווען אויף יעדען שריט און טריט, אין קינאָ אויפ׳ן לייוענט, און פאַר׳ן קינאָ — אויף יעדען ווינקעל פון שטאָט — אויף מעטערדיגע רעקלאַמע־שילדען, „בע־וויזט" מען אַלצדינג...

האָט דער קינאָ אָפּגעטון שוין אַ רעאַליסטיש שטיקעל אַרבייט, אויפקלערענדיג בפרהסיה דעם גרויסען סוד פון ליבע!

ווייסט שוין הייַנט מיין באַלעבאָסטעס דריי־יעה־ריג טעכטערל ווי אַזוי מען גיט אַ ליבע־קוש און ווי אַזוי מען גיט אַ שוועסטער־קוש.

איך זעה דערינען קיין שום בייז: עס וואַקסט אַ נייע גענעראַציע, מיט אַ נייער מענטאַליטעט. דער פילם האָט דערינען אַ היבשען אַנטייל.

די מאַסע נעמט דאָס, וואָס זי קען פאַרלויפיג בעהמען.

עס זענען אָבער אויך פערהאַן אַנדערע פילמען ווי זענען זעלטענהייטען, אָבער זיי זענען פערהאַן. יענע שטעהען ווי אַ ביין אין האַלז די שטרענגע טעאָרעטיקער, וועלכע האַלטען, אַז פילם האָט נישט צו טון מיט קונסט.

אָפּגערעדט פון די פּראָפּאַגאַנדע פילמען, אין וועלכע נאָר די רוסען האָבען דערגרייכט צו פּערוּאיי־ביגען זייערע פּראָפּאַגאַנדע־אידעען מיט גרויסע קינ־סטלערישע קאָמפּאָזיציעס. עס זענען פערהאַן פילמען עכטע מענשליכע קונסט־ווערק, וועלכע דערגרייכען אונז צו עמאָציאָנירען, טיף מאַכען דענקען און גע־דענקען, אָט אַזוי ווי מיר זענען געוואוינט צו גוטער מענשליכער קונסט.

און אין צענטער פון אָט דער קונסט־פּראָדוקציע שטעהט בלי ספק דער „קאָמיקער" טשאַרלי טשאַפּלין.

זיינע סצענאַריעס זענען אַ רייהע פון געוואַגטע און טיפע שטיגערונגען, רייכע מיט אַזוי פיל איי־דעלע און ווייט־טרעפענדע איינפאַלען, זיי זענען אַזוי עכט־מענשליך, ווי ווערק פון אַ גאָניאַלען דיכטער, וועלכער איז תמיד אינספּיראַציע אַ גרויסער דענקער.

אָט אָ די סצענאַריעס זענען עס וואָס האָבען גע־דינט אַלס שלאָגענדיגע אַרגומענטען פאַר די חסידים פון דער פילם־קונסט.

די בעוואונדערונג וואָס ס׳רופט אַרויס אַ טשאַפּ־ליך־פילם איז שוין נישט נאָר אַ בעוואונדערונג פון דעם ווי אַזוי ער „קען עס מאַכען", עס איז אַ טיפער עמאָציאָנעלער קאָנטאַקט פון דעם אינטימ־סטען וואָס איז פערהאַן אין מענשען, מיט דעם קינסטלער.

דערביי איז דאָ פערהאַן דער הויפּט־סימן פון דער גרויסער שאַפונג:

יעדער נעמט לויט זיין השגה...

ווייל — וואו מען זעהט אַרויס בולט די גרויסע דיפערענצירונג פון יחיד צו יחיד, אויסעס אין דער השגה פונ׳ם געזעהענעם. דאָ איז שוין קונסט אַזוי זעלבסטשטענדיג ווי נאַטור פון וועלכער זי איז שטענ־דיג די נאָכלויפערין, און מיט וועלכער עס געהט אָן איהר אייביגער שפּיל.

איז דעריבער אַ טשאַפּליך־פילם אַזוי רייצענדיג פאַר אונזער נייגעריגקייט. עס טראַכט זיך שטענדיג נאָך איהם. עס פרעגט זיך, ווי אַזוי האָט ער עס געמאַכט? ווי אַזוי איז ער געקומען דערצו??

* * *

און ווירקליך — ווי אַזוי איז ער געקומען דערצו? עס איז אונז פערשטענדליך די וויזיע פון אַ דיכטער. מיר אַקצעפּטירען זי אַלס מעגליכקייט, כאָטש מיר פערשטעהען נישט שטענדיג אַלע איהרע אַכאָציאַציעס. עס איז אונז פערשטענדליך דאָס בילד פונ׳ם מאָלער. ד. ה. עס לעגט זיך אונז אויפ׳ן שכל, ווי אַזוי ער איז געקומען צו דער אידעע פון דער קאָמפּאָזיציע. אָבער אַ טשאַפּלין־פילם, ווייל ער איז אין פלוג אַזוי איינפאַך, אַזוי נישט קאָמפּליצירט, אַזוי נישט ווייט פון אונזער זעה־האָריזאָנט — בלייבט ער אונז פאָרלויפיג אַ מערק־ווירדיגער סוד.

עס איז פערהאַן שטענדיג איין צענטראַל־פונקט אין טשאַפּלינ׳ס סצענאַריאָס, וועלכע שאַפען זייער קראַפט, או דערזאַריענטירען אונז. דאָס איז די סתירה פון דעם הויפּט־העלד (טשאַפּלין), וועלכער איז אַזוי איינפאַך און נישט פּרעטענציעז, און דעם גאַנצען וואָס איז אין דער כונה זעהר קאָמפּליצירט. מיר בלייבען דערפאַר שטענדיג דערזאַרמירט פאַר אַ טשאַפּלין־פילם. עס דאַכט זיך: אָט איך וואָלט אויך אַזוי געקענט... אָבער — מיר קענען נישט. עס איז דער טייל פונ׳ם זשעני.

ווייל דער זשעני שטרעקט אויס די האַנט און נעמט, ער דערלאַנגט, בשעת דער דורכשניט־מענש, ווען ער וויל זיך דערהויבען צו דענקען אַ פאַרמירטע און פּערקפערפערטע אידעע, מוז ער אָנקומען צו לייטערס, ער דראַפּעט זיך אין הימעל.

מיר האָבען, וואַהרשיינליך, אַלע געזעהען טשאַפּ־ליג׳ען אין זיין פילם „גאָלד־רויש". די ערשטע סצע־נע עפענט זיך מיט אַ בילד ווי מענגעס מענשען לאָזען זיך זוכען גאָלד אין דעם מיט שניי און אייז פערדעקטע אַלאַסקע־בערג. עס געהען פערביי אונז טויזענטער מענשען אַזוי יאָדער אַנדערש האַרמאָני־רענדיגע מיט׳ן פּייזאַזש: אַלע ווינטערדיגע, מיט שליטענס, מיט פעלצען, מיט רויכזעק מיט שפּייז. דאָס בילד פאַנגט אונז מיט דער אימפּאָזאַנץ, און עס לעגט זיך אונז אויפ׳ן שכל. אָבער אָט דערשיינט אין עק פון אַלע איינזאַמער וואַגאַבונד (טשאַפּלין). ער געהט אויך אַהין וואוהין די מענשען־מאַסע געהט, אָבער: אָהן פעלץ און אָהן ווינטער־היטעל. ער איז אין זיין „גאַלאַנטען" אַנצוג מיט׳ן קאַפּעלוש... און אַנשטאט אַ שליטען און אַ עסענוואַרג־זאַך — אַ שטעקעלע.

עס פּראַפּירט אונז באַלד דער קאָנטראַסט און איצט ווערט ערשט אונטערגעשטראַכען דאָס גאַנצע הבל׳דיגע פונ׳ם יאָגען זיך פון דער מאַסע. מיר דערפיהלען אָבער אויך איהר סטיכישקייט. איצט ערשט דערפיהלען מיר דעם פּלאַנטער פונ׳ם אוועג־טורער גייסט.

אַ דאַנק דער פּשוט׳ער דערשיינונג ברייטערט זיך אויס פאַר אונז די איבעראַשענסטע פּערספּעקטיוו, מיר זענען טראַנספאָרמירט, פון נייגידיגע זייטיגע צושויער, ווערען מיר אַקטיווע מיטלעבער פון דער אַוואַנטורע.

אָט די דאָזיגע פּשוטקייט פונ׳ם איינפאַל שאַפט דעם גאַנצען כישוף פון טשאַפּליג׳ען און זיין מיס־טעריע:

— ווי אַזוי מאַכט ער אָס?..

עס איז דער סוד פונ׳ם זשעני. און עס איז אין יעדער קונסט. עס איז די גרויסקייט פון דער לעגענדע. וואָרום די ווירקליך גרויסע לעגענדע איז נישט יענע, וועלכע אָפּערירט מיט פעיען און מלאכים, מיט אויסגעטראַכטע אַבסטראַקציעס. נאָר יענע וואָס נעמט דאָס אַלטעגליך־מעגליכע וואָס ליגט כמעט — ווי אונז דאַכט זיך — ביי דער האַנט און שאַפט עס איבער אין זיין גאַנצער אַנטלויפענ־דיגער אידעאַלער ווירקליכקייט.

מען דאַרף אָבער האָבען דעם חוש פאַר דער אידעאַלער ווירקליכקייט.

דעם „ווי אַזוי מאַכט ער עס" פרעגען מיר בכלל אויפ׳ן גרויסען קינסטלער. אַ ראָמאַניסט צ. ב. דאַרף כלל נישט צו טראַכטען קיין פערפּלאָנטערטע סיטואַציע צוליב דעם אַרויספאָהר פון זיין ווערק. יעדער טיר איז פאַר איהם גוט, אומעטום קען זיך עפענען דער ראָמאַן (ראָמאַן נישט אין זינען פון אַ ליבע געשיכטע, נאָר אַלס גרויס שטיק לעבען, אין שטח או זאין צייט, אָדער אינטראָספּעקטיוו). דער עכטער ראָמאַניסט קלויבט אויס פון אַלע טירען יענע וועלכע איז אַמפּשוטס׳טען, ווייל די פּשוט סטע איז פאַר אונז שטענדיג יענע, וועלכע מיר דערוואַרטען אַמווינציגסטען, און דעריבער איז אַ סך מאָל דאָס באַנאַלסטע גאָר דער היפּך פונ׳ם באַנאַלען...

איז דעריבער פּאַסירט, אַז ווען אַ קינסטלער לאָזט זיך אַרויס פון זיין ספערע און געהט איבער אין אַנ׳אַנדערער, וואָס איז נישט זיינע, בלייבען מיר אַנטוישט, כאָטש עס קען דאָ זיין דער שליסעל פאַר זיין מיסטעריע.

* * *

טשאַפּלין האָט אָנגעשריבען אַ ביכעל, „האַללאָ אייראָפּאַ", אַזוי צו זאָגען, אַ בעשרייבונג פון זיין רייזע קיין אייראָפּע, האָבען לייענער און קריטיקער זיך גערייכט אויף אַנ׳אויסערגעוועהנליכער בעשריי־בונג, וואָרום, בערעכענט: טשאַפּלין, דער גרויסער זשעניע, דער דענקער (אין זיין קונסט), דער בעוואוּנ־דערטער, דער לעגענדאַרישער, האָט געמאַכט אַ רייזע; ער מוז עפּעס ענטדעקען אַזוינס, וואָס אַנ־אַנדערער האָט נישט געזעהען. ער וועט זאָגען אַזוינס וואָס אַנ׳אַנדערע האָט נישט געזאָגט, און צום סוף — גאָרנישט. עפּעמערע באַטיצען, וועלכע יעדער וואָלט געקאָנט מאַכען. און אַלץ ווענען זיך. ער איז געגאַנגען, ער איז געפאָהרען, געשלאָפען, געפלויגען. ער האָט געזעהען דעם און דעם. קיין איין וויכטיגער אורטייל. קיין וויכטיגע רעפלעקסיעס. אייראָפּע איז איהם ווי צווישען די פינגער אַנטרונען. טשאַפּלין — דאָס איז טשאַפּלין?

עס איז געווען אַנ׳ענטוישונג פאַר אַ סך בע־וואונדערער.

און די בעוואונדערער האָבען נישט דערזעהען, אַז ד אַליגט דער שליסעל צום גרויסען טשאַפּלין. אַז טשאַפּלין האָט אייגענטליך דערצעהלט אַ פילם, אָבער, ווי יעדע געלעבטע ווירקליכקייט, ווי יעדער דערצעהלטע שאַפונג איז זי נאָר אַ שאָטען צום שאַפען. און ווי אַ שאָטען איז זי אַ שליסעל צום אָריגינאַל.

די גאַנצע באַטור פונ׳ם קינסטלער איז פאַר אונז דאָ פערהאַן און דעריבער דער ענטפער אויף דעם — ווי אַזוי מאַכט ער עס?

ער מאַכט עס — „פּשוט".

טשאַפּלין לאָזט זיך אין אַ נסיעה קיין אייראָפּע — פּלוצים, ווי אַזוי זאָגט ער עס? „אַ נירען־פּאַשטעט, אַ אינפלוענציע און אַ דעפּעשע זענען געווען שולדיג אין דער גאַנצער זאַך. און אפשר אַביסעל היים־בענקשאַפט".

פאַר׳ן גרויסען אַרויספאָהר בעדאַרף טשאַפּלין (ווי יעדער גרויסער קינסטלער) קיין גרויסע סיבות. יעדענפאַלס, ד יגרויסע סיבות וועט ער גוט בעהאַל־טען. פאַר׳ן קינסטלערישען אַרויספאָהר איז גענוג אַזאַ קלייניגקייט, ווי „אַ נירען־פּאַשטעט, אַנ׳אינפלו־ענציע, אַ דעפּעשע און — אַביסעל היים־בענקשאַפט"

און עס איז פאַר איהם גענוג, אַז ער זאָל איבערלאָזען אַלצדינג. די אַרבייט, וואָס ברענט, זיך נישט רעכענען מיט די פּראָטעסטען פון מיטאַרביי־טער. ער פאָהרט, און אויף יעדען שריט און טריט זענען עס דאָ אָט די מענשליכע קלייניגקייטען, וועלכע זענען דאָך אייגענטליך דאָס לעבען און די לעגענדע פון לעבען. פון וועמען בעשטעהט דער מענשען־מין? פון אָט אַלע מערישקעלען, וואָס יעדע וויל אַביסעל גליק, האָט אַביסעל אַמביציע, אַביסעל זעלבסטמיינונג. דרעהט זיך אין זיין קרייז, איבער וועלכען ער האָט מורא אַריבערצושפּרינגען. און אָט איז אַ קינד, און אָט זענען קינדער — די לעגענדע פונ׳ם לעבען...

דערצעהלען גרויסע זאַכען? טשאַפּלין האָט מורא פאַר גרויסע זאַכען, ער קומט ביז בערנאַרד שאָו׳ס טיר און קעהרט זיך אום פון דער טיר אַהין...

און אַזוי אויף שריט און טריט, אויף די הונ־דערט עטליכע און צוואַנציג זייטלען פונ׳ם ביכעל — סאַמע אַרויספאָהרען, סאַמע פּערמעסטען זיך. אַ שטריך און נאָך אַ שטריך. מענשען זענען קליין, בעבעכדיג, אָבער זייער שטרעבען צו גליק איז גרויס. און זיי זענען עס ווערט: ער קען עס נישט געבען, אָבער צוזאָגען, ד. ה. אַ שמייכעל, אַ וואָרט, אַ מעשה.

טשאַפּלין דערצעהלט אַ טשאַפּלין־פילם. אָבער דער פילם איז אַנ׳אַריסמעטיש־געלעכטער. וואָרי־בער איז ער אַנ׳ענטוישונג פאַר אייראָפּע — פאַר דער אַלטער אייראָפּע, צו וועלכער ס׳האָט איהם אַ ציה געטון ווייל „אייראָפּע איז געווען ביי" : אייראָפּע וויל אָבער זעהען אַ — טשאַפּלין־פילם.

און „האַללאָ, אייראָפּע!" איז אַ דערצעהלטער...

אַ קונסט־טעאַטער

אַ בריוועל פון יענער וועלט, צוגעשיקט צו ב. קאָוונער

טייערער, לעבעדיגער חבר און גלאַט אַזוי גוטער פריינד ב. קאָוונער!

זיי מיר מוחל מיין שטיל שווייגען ביז אַהער. דאָ אין קבר איז נישטאָ קיין נייעס; מען ליגט און מען ליגט און מען ליגט גאָרנישט אויס.

וועדליג מיינע שכנים, פון די אַנדערע קברים, זאָגען, קען מען אַזוי ליגען ביז משיח וועט קומען.

טייערער חבר!

איצטער זעה איך ערשט, אַז פאַר אַ נאַש בראָט לוינט זיך נישט צו שטאַרבען.

עס איז נישט קיין געשעפט פאַר איהם.

נישט מען עסט, נישט מען טרינקט, נישט מען באָדט זיך אין ים, נישט מען פיהרט ליבעס מיט שעהנע ווייבלעך, נישט מען קען זיך אַריינ־כאַפּען אין טעאַטער.

איידער אזא לעבען איז שוין גלייכער דער טויט.

נאָך אַ שטיקעל גליק, וואָס מען האָט דאָ צו־בויפגעשטעלט אַ טרופּע פון גרויסע קינסטלער, שוי־שפּילער. שוישפּילעריבס און געגרינדעט אַ קונסט־טעאַטער.

וועדליג מיין מבינות, איז דאָס די שעהנסטע טרופּע, וואָס עס האָט ווען־עס־איז עקזיסטירט.

בלויז טויטע סטאַרן!

קענסט זיך פאָרשטעלען, טייערער קאָוונער, דאָס פערגעניגען, וואָס מען האָט, ווען מען זעהט אַזעלכע קינסטלער שפּילען צוזאַמען אין איין טעאַ־טער, אין איין פּיעסע!

איך זאָג דיר, אַז עס לוינט זיך פאַר יעדען איינעם צו שטאַרבען!

אונזערע פּיעסען־שרייבער זענען: יעקב גאָר־דין, שלום־עליכם, און אברהם גאָלדפאַדען.

מאָריס ראָזענפעלד און יהואש שרייבען די „קופּלעטען".

מען ווייסט נאָך נישט ווי עס וועט געהן, אויב דער עולם וועט זיך אַלע מאָל גוט אָפּרופען.

דערווייל שפּילט דאָס טעאַטער מיט אַ גרויסען ערפאָלג: מען שפּילט יעדע נאַכט און זונטאָג צוויי מאָל.

שבת ווערט אין גאַנצען נישט געשפּילט, מען לאָזט נישט; די סביבה איז דאָ אַ פרומע.

דער עולם זיצט רוהיג, שטיל, מיט רעספּעקט, מיט דרך־ארץ.

מען קנאַקט נישט קיין באַני־קערן, מען עסט נישט קיין מאַראַנצען, קיין עפּעל; מען טרינקט נישט קיין סאָדע־וואַסער, קיין ביר; מען קנאַקט נישט קיין ניס; מען שפּייט נישט אַרונטער פון דער גאַלעריע און מען פייפט נישט.

הלוואַי האָט איהר אויף אייער וועלט אזא פּובליקום!

ביי אונז ווייסט דער עולם, ווען מען דאַרף לאַ־כען און ווען מען דאַרף וויינען.

ער, דער עולם, מאַכט קיין מאָל נישט קיין טעות, ווי ביי אייך.

אַנ׳אינטעליגענטער עולם!

שפּילען שפּילט מען אין גן־עדן. די דירעקטאָ־רען, וואָס פערוואַלטען דאָס גן־עדן, האָבען אָפּ־געגעבען צו דער קונסט־טרופּע אַ פליגעל פון דער רעכטער זייט. דער פּלאַץ איז וואונדערליך שעהן, גרויס און ליכטיג און לופטיג. ער בעהמט אַריין ביז אַ דריי טויזענד מענשען.

קיין געלד פאַר בילעטען נעהמט מען נישט; ווער דאַרף עס דאָ האָבען געלד?

וואָס וועט מען קויפען פאַר׳ן געלד? דעם בעכטיגען טאָג?

געהט מען אין טעאַטער בחנם; אָהן אַ גראָשען געלד און מען זעהט פּיעסען געשפּילט פון די גרעסטע יודישע קינסטלער.

קען מען דאָס האָבען ביי אייך? קיין מאָל נישט!

ביי אייך איז, די ערשטע זאַך, כבוד; יעדער „סטאַר" מוז שטעהן אויפ׳ן אַפיש דער גרעסטער, דער בעסטער, מיט אַ גרויס בילד, מיט די גרעס־טע אותיות, און די אַנדערע שוישפּילער מוזען שטע־הען מיט קליינע בילדער און קליינע אותיות.

וואָס קלענער — איז דער סטאַר מעהר צופרי־דען; אַלץ העכער קומט ער אויס אָקעגן די אַנ־דערע. פאַרוואָס איז דאָס אַזוי? ווייל אייערע פּיע־סען זענען עקסטרע־געשריבען פאַר׳ן סטאַר; ער האָט ניינציג פּראָצענט פון דער ראָלע און די אַנ־דערע צעהן פּראָצענט ווערט צוטיילט צו דער גאַנ־צער טרופּע.

דאָס אייגענע ווערט ביי אייך געטון מיט שכי־רות: דער סטאַר, אָדער די סטאַרוכע, קריגט 20 פּראָצענט פון אויבען און די אַנדערע קריגען קדחת

איינעם גאָר און איינעם גאָרנישט.

ביי אייך הערשט אַנ׳אמת׳ע קאַפּיטאַליסטישע סיסטעם.

יעדע וואָך כמעט קומט צו אַ נייער טאַלאַנט, אַ פרישער קינסטלער.

קיין הייס בלוט איז ביי אונז נישטאָ.

אַז קיינער נעמט נישט קיין שכירות, וואָס־זשע וועט מען זיך קריגען, וואָס?

אַך, דאָס פערשאָלטענע געלד!

די גרעסטע אומגליקען פערשאַפט עס; די גרעסטע צרות!

היינטיגע וואָך געהט ביי אונז שלום עליכם׳ס אַ פּיעסע: „די רויטע אידעלעך".

לאַכט מען זיך אַזוי אָן, אַז מען געהט צוריק אין קבר אָהן זייטען! און עס איז גלאַט אינטערע־סאַנט צו זיצען אין טעאַטער און זעהען ווי דריי טויזענט מתים קאַטשען זיך!

נאָר מען לאַכט!

לאָז מיר וויסען, ליבער קאָוונער, ווי עס האַלט מיט אייער טעאַטער. איך בין שטאַרק פּעראינטע־רעסירט.

דיין חבר און קאָלעגע מנשה.

* * *

טייערער מנשה!

איך קען איצט נישט שרייבען צו דיר, איך האָב קיין צייט נישט; אָבער איך קורצען קען איך דיר זאָגען, אז אייער טעאַטער איז דאָך אין דר׳ערד, אָבער אונזער טעאַטער, ווי ער איז, איז נאָך מעהר אין דר׳ערד ווי אייערער! מיר וואָלטען [illegible] בייטען מיט אייך.

שלום-עליכמ'ס ירושה

אַ בריף פון ניו-יאָרק

פון צבי מאַליסמאַן

קיין שום יודישער שרייבער איז דורך זיינע ווערק נישט אַזוי שטאַרק פערוואָרצעלט געוואָרען צווישען די יודישע פאָלקס-מאַסען, ווי שלום-עליכם. שוין ביים לעבען איז ער געוואָרען אַ שטיק לעגענדע און די, וואָס האָבען אַמאָל געהאַט די זכיה צו זעהן איהם אָדער רעדען מיט איהם, האָבען וועגען דעם ליב צו דערצעהלען ביי יעדער געלעגענהייט. די יודישע בעגריסונגס-פאָרם „שלום עליכם" איז געוואָרען דער צויבער-נאָמען אין דער מאָדערנער יודישער ליטעראַטור.

די משפחה פון דעם גרויסען יודישען הומאָריסט האָט בעשלאָסען אוועקצושענקען שלום-עליכמ'ס אַרכיוו דעם יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט. עס איז דעריבער געווען אַ וויכטיגער אויפטו מצד דער יודישער קולטור-געזעלשאַפט, וואָס זי האָט אין איהר הויז איינגעאָרדענט אַן־אויסשטעלונג פון דער דאָזיגער ירושה שלום עליכמ'ס

ביי אונז יודען אין אַמעריקע איז ביז אַהער נאָך נישט געווען קיין אינסטיטוציעס, וואָס זאָלען אָפּהיטען די אַרכיווען פון אונזערע שרייבער. עס האָט אונז געפעהלט די געהעריגע פיעטעט דערצו. קיין יודישען מוזעאום דאָ אין לאַנד האָבען מיר נאָך נישט דערוויל. עס פאַסירט דערפאַר גאַנץ אָפט, אַז רייכע ירושות, וויכטיגע דאָקומענטען און קולטור-אוצרות ווערען וואַנדאַליש פערניכטעט און פערלוירען.

די אויסשטעלונג פון דעם שלום-עליכם אַרכיוו איז פון די ערשטע געלונגענע פראָבעס אַזאַ אינסטיטוציע איינצופיהרען. די יודישע קולטור-ליבהאָבער דאַרפען דעריבער דאַנקבאַר זיין שלום-עליכמ'ס יורשים, וואָס האָבען מיט אַזוי פיל ליבשאַפט און מיה צונויפגעזאַמעלט און אָפּגעהיט יעדעס ברעקעלע, וואָס האָט אַ שייכות צום לעבען און שאַפען פון אונזער גרויסען קלאַסיקער.

די יודישע קולטור-געזעלשאַפט האָט אויסגעשטאַט די אויסשטעלונג אויף אַ זעהר געשמאַקפולען אופן. עס קומט באמת אַ דאַנק דער יודישער קולטור-געזעלשאַפט און דעם בעקאַנטען טעאַטער-טוער און שריפטשטעלער, מענדעל עלקין, אונטער וועמעס אויפזיכט די אויסשטעלונג איז אָרגאַניזירט געוואָרען.

באַלד ווי מען קומט אַריין אין דעם גרויסען און ליכטיגען אודיטאָריום פון יודישען קולטור-הויז, וואו די אויסשטעלונג קומט פאָר, וואַרפען זיך אין די אויגען די צעהנדליגער אפישען, בילדער, קאַריקאַטורען פון שלום עליכמ'ס העלדען, מיט וועלכע די ווענט זענען אויסגעקלעפט: טעאַטער-אַפישען פון ניו-יאָרק און בוענאָס איירעס, וואַרשא און פאַריז, אָדעס און קליוולאַנד, קאָפּענהאַגען און מאָנטרעאַל א. א. וו. — גרויסע פלאַקאַטען וועגען שלום עליכמ'ס פערזענליכע אויפטריטען אין פערשידענע שטעט און לענדער. די אַלע בילדער שטעלען מיט זיך פאָר די וואַנדערונגען פון שלום עליכמ'ן און זיינע העלדען, און חי בעליבט שלום-עליכם איז געווען ביי די יודישע מאַסען אין גאָר דער וועלט. אַ יודישע סטודענטען-אָרגאַניזאַציע אין בעלגיען, למשל, לאַדעט איין אַלע יודישע סטודענטען צו דעם גרויסען באַל לכבוד שלום עליכמ'ן; אַ בילד פון שלום עליכם בעת זיין בעזוך אין דער יודישער שוהל אין לאָדז, 1913; אַ בילד פון שלום עליכם אויפ'ן ערשטען צוזאַמענפאָהר פון אָדעסער פאָלקס-טיבע קאָמיטעט, 1890; שלום עליכם ביי די מאָנט-ראַעלער יודישע שול און תלמוד-תורה קינדער, 1914; אָהן אַ שיעור בילדער פון שלום-עליכמ'ען אין דער סביבה פון יודישע שריפטשטעלער, קולטור-טוער, לעהרער און שול-יוגענט.

אין אַ גרויסער גלעזערנער שאַפע געפינען זיך שלום עליכמ'ס טויטען-מאַסקע און האַנט, זיין פען און שרייב-העפט; אָריגינעלע בריף און מאַנוסקריפטען.

אין פערשידענע שאַפעס אונטער גלאָז, ליגען אויסגעלעגט בעגריסונגס - אַדרעסען צו שלום-עליכמ'ען פון פערשידענע אינסטיטוציעס און אָרגאַניזאַציעס אין גאָר דער וועלט; פעראיין פון בעלי מלאכות, לאָדז; „הזמיר" פון קאָפּענהאַגען; תלמידים פון די פעדאַגאָגישע קורסען, גראָדנע; אידישע ביבליאָטעק, קוטנע; אידישע יוגענט, לידע; ווילנער לעהרער סעמינאַר; פאָלקס קינדער גאָרטען, ביאַליסטאָק, מיט צייכנונגען פון די קינדער און אַ גרויסע צאָהל אַנדערע וואונדערשעהנע אַדרעסען, טייל געשריבען אויף פאַרמעט, בעצירט און בעפוצט פון פערשידענע פאָלקס-קינסטלער לכבוד דעם גרויסען פאָלקס-דיכטער.

אַ בעזונדערען אָרט פערנעהמט דער אַלבאָם, לכבוד שלום עליכמ'ס 25-יאָהריגען יובילייען. דער אַלבאָם אַליין איז אַ שטיק יודישע קולטור-געשיכטע עס זענען אין איהם אַריינגעקלעפט הונדערטער בריף און בעגריסונגען, געשיקט צו שלום עליכמ'ען פון מאַסען פערעהרער, פריינט, נאַציאָנאַלע אָרגאַניזאַציעס און חברים-שריפטשטעלער.

דער 25-יאָהריגער יובילעאום פון שלום עליכמ' ליטעראַרישער טעטיגקייט אין 1908 איז געווען אַ גרויסער פאָלקס-יום-טוב. די פרעסע איבער דער גאַנצער וועלט, אין פערשידענע שפראַכען, איז פול געווען מיט בעשרייבונגען וועגען דעם גרויסען יום-טוב און וועגען דעם יובילאַר. אין דעם דערמאָהנטען אַלבאָם געפינען זיך בריף און בעגריסונגען פון מענדעלע מוכר ספרים, מרדכי ספעקטאָר, יעקב דינעזאָן, י. ח. ראַווניצקי און אַ רייה אַנדערע וויכטיגע יודישע שריפטשטעלער פון יענער צייט.

מענדעלע מוכר ספרים, וועמען שלום עליכם האָט געקרוינט מיט'ן טיטול „זיידע", האָט צוגעשיקט שלום עליכמ'ען דאָס פאָלגענדיגע קאַרטעל, געשריבען מיט זיין בעקאַנטען פערל'דיגען כתב:

„אָדעס, 17. דעקאַבער, 1908.

„ליבער, טייערער, געפונענער אייניקעל:

„אַ שטיק געזונט האָט איהר מיר צוגעגעבען מיט אייער בריף. גאָט, זיי געלויבט און געדאַנקט, וואָס איך הער פון אייך אַ וואָרט, אַז איהר זענט געזונט און שטאַרק. וואָס דען, די וועלט איז פונדעסטוועגען אויך אַ וועלט. לעבען איז דאָך אַ גוטעואַך! מעגען זיך יענע פילאָזאָפען נישט צופרידען זיין, בלומר'שט, מיט דער וועלט. דאָס איז זיך גלאַט אַזוי געדבר'ט, משוגענע העויות, אָבער באמת, אַ ראָסטעל פלייש מיט אַ קניש און גלעזעלע ראָזשינקעס-ווין דערצו, איז מחיה נפשות. אָט, כ'לעבען, לאָמיר זיין טאַקע פריש און געזונט — משוגע זאָלען זיין באַראָנים — ביי אייך, דאָרט איז אַציגד הייס, זאָגט איהר. איהר קענט זיך קיין אָרט נישט געפינען. און ביי אונז דאָ איז אַציגד שרעקליך קאַלט. עס וואָלט זעהר גוט געווען איהר זאָלט זיך קומען אָפּקיהלען צו אונז, אַהער, און איך וועל קומען זיך אָנוואַרימען אַהין; דער חסרון איז, וואָס אויף אַזאַ אופן וואָלטען מיר ווידער זיין צושיידט, איינער פון דעם אַנדערען ווייט. וואָס זשע דען, הא, טוט מען? געפינט עפּעס אַ מיטעל, אדרבא! דערוויל, טראַכט איך, בעטען מיינע „מוריה'ניקעס אייך שיקען מיין ווערק אין לה"ק, ווען נישט איך, זאָל כאָטש מיין ספר זיין ביי אייך. שרייבט מיר, איך בעט אייך, ווי נאָר מעגליך, אָפט פון אייער געזונט. מיין ווייב און קינדער גריסען אייך און אייער ווייב און הויזגעזונד אמת סיף פונ'ם האַרצען און מיר אַלע ווינשען אייך אַלדאָס גוטס.

„אויב איך פערשפעטיג מיך אַמאָל מיט אַ בריף, בעט איך אייך: הוי דן אותו לכף זכות! אוי, בין איך בעשעפטיגט! אויף דער עלטער, נאָר בעשעפטיגט און בעשעפטיגט!

„זייט זשע מיר געזונט. נו, גיט מיר די האַנט און לאָמיר זיך צוקושען! אייער,

„ש. י. אַבראַמאָוויץ"

ביי דער אויסשטעלונג געפינט זיך אויך אַ ספעציעלער טרויער - ווינקעל געווידמעט שלום עליכמ'ס טויט און לויה. מען קען דאָרט זעהען די בילדער און אַרטיקלען אין פערשידענע צייטונגען, הונדערטער טרויער-טעלעגראַמעס פון אַלע וועלט-טיילען.

אַ בעזונדער פלאַץ פערנעהמען די עטליכע און צוואַנציג דיקע בענדער מיט צייטונגס-אויסשניטען וועגען שלום-עליכמ'ען, זיינע ווערק, אויפפיהרונגען פון זיינע דראַמעס און זיין אָרט אין דער יודישער ליטעראַטור. איהר געפינט דאָרט אַרטיקלען וועגען שלום-עליכמ'ען אין די עלטסטע יודישע צייטונגען, אין פערשידענע לאָקאַלע אויסגאַבען און אין פערשידענע שפראַכען, אַפילו אין לאַדידא (שפּאַניאָליש), עספּעראַנטאָ, גריכיש, איטאַליעניש א. אַז. וו. א. אַז. וו., אָפּהאַנדלונגען וועגען שלום עליכמ'ען פון יודישע קריטיקער און שריפטשטעלער ווי בעל-מחשבות, בעל-דמיון, ש. ניגער, דוד פינסקי, ד"ר מ. פינעס א. אַ.

עס זענען אויך אויסגעשטעלט געוואָרען שלום עליכמ'ס ווערק, פערשידענע אויסגאַבעס אין יודיש און אין אַנדערע שפּראַכען, ווי די פראַכט-אויסגאַבע פון שלום עליכם פאָלקס-פאָנד, ניו יאָרק; דאָס שלום עליכם בוך, די אויסגאַבעס פון די פערלאַגען קלעצקין, ווילנע; קולטור-ליגע, וואַרשא; קולטור-ליגע, קיעוו; היברו פּאָבלישינג קאָמפּאַניע, ניו-יאָרק; קינדער-פערלאַג „מתנות" ביי שלום עליכם-פאָלקס-אינסטיטוט און אַנדערע, אויך די איבערזעצונגען אין העברעאיש, ענגליש („דזשואיש טשילדרען", פערלאַג קנאָפּף). רוסיש, דייטש, עספּעראַנטאָ אַז"וו.

זעהר איינדרוקספול איז דאָס אייל-בילד פון שלום-עליכמ'ען געמאָלען פון זיין זוהן, דער קינסטלער נומא ראַבינאָוויטש און דעם סקולפּטאָר אייזענבערג'ס מיניאַטור-פּראָיעקט פאַר אַ שלום עליכם-מאָנומענט.

ביי דער אויסשטעלונג ווערען פערקויפט שלום עליכמ'ס ווערק און מעדאַליאָנען פון דעם גרויסען הומאָריסט.

עס איז שווער אין אַ קורצען אַרטיקעל אויסצורעכענען אַלץ, וואָס עס געפינט זיך ביי דער אויסשטעלונג. יעדער עקספּאָנאַט איז וויכטיג.

בכלל מעג די דאָזיגע שלום עליכם אויסשטעלונג פערזעכענט ווערען פאַר אַ וויכטיגען קולטור-אויפטו אויף דער ניו-יאָרקער יודישער גאַס.

דער קוואַל

אַ חסידיש מעשה'לע

איבערדערצעהלט פון ש. ערנסט

איינמאָל איז דער מעזיבישער רבי געגאַנגען מיט זיינע חסידים שפּאַצירען אונטער דער שטאָט.

גערעדט האָט ער פון געטלעכליכע זאַכען וועגען די דרכים פון מענשען. און דאָ איז צוגעפאַלען די נאַכט.

מען דאַרף דאַווענען מנחה, און קיין טראָפּען וואַסער געפינט מען נישט אין דעם גאַנצען געגענט.

די חסידים האָבען אַרומגעריגעלט דעם רבי'ן און האָבען געוואַרט אַלץ אויף אַ עצה, ווי אַזוי מען וואַשט זיך די הענט צומדאַווענען.

נעמט דער רבי זיין שטעקען און גיט אַ קלאַפּ אָן אַ פעלז ביי דעם וועג — און וואַסער האָט אָנגעהויבען צו פליסען.

האָבען זיי זיך געוואַשען די פינגער מיט די הענט, און יעדער איינער האָט זיך אוועקגעשטעלט דאַווענען פאַר גאָט.

דאָס וואַסער האָט שוין געהאַלטען אין איין פליסן.

מענשען זענען געקומען פון דעם גאַנצען געגענט אָנקוקען דעם וואונדער.

קראַנקע מענשען האָבען זיך געוואַשען מיט דאָס וואַסער — זענען זיי געהיילט געוואָרען.

בלינדע האָבען זיך געוואַשען די אויגען, זענען זיי זעהענדיג געוואָרען.

די פויערים זענען געקומען מיט זייערע סטאַדעס שאָף אָנצוטרינקען זיי.

בקיצור, דאָס אָרט איז געוואָרען זעהר פרוכטבאַר און הייליג פאַר דער גאַנצער געגענט.

אַז ס'איז אַריבער זיבע יאָהרען, האָט גאָט אָנגעשיקט אַ ערד-ציטערניש, און אַ שטיק פעלז האָט פערשטאָפּט דעם קוואַל וואַסער.

און מ'האָט שוין נישט געקענט געפינען איהם, וויפיל יודען האָבען געגראָבען און געזוכט, — ווי אָפּגעווישט פון דער ערד!

איינמאָל איז צו אַ פויער געקומען אין חלום אַן אַלטער מאַן אין ווייסען, און האָט איהם אויסדערצעהלט, אַז אויף זיין פלאַץ געפינט זיך עס דער קוואַל.

— זאָל ער שוין אויפשטעהן פון שלאָף און אַרומגראָבען מיט אַ רידעל דעם באַרג — וועט זיך בעווייזען וואַסער.

ער האָט אַזוי געטון, ווי ער האָט געזעהען אין חלום.

ער האָט נאָר אַ דריי מאָל אַריינגעגראָבען מיט'ן רידעל אין דער ערד. און וואַסער האָט אָנגעהויבען אַרויסצופליסען פון די טיפענישען.

ער איז געפאַלען צו דער ערד און געבוקט זיך פאַר דעם נס, וואָס גאָט האָט מיט איהם געטון:

— און אַלע איבערוואויבער פון אַרום זענען געקומען אָנקוקען דעם וואונדער און קוויקען זיך מיט דעם געטליכען וואַסער.

ר. איזראַעל.

אויף זינדיגע וועגען

65) סענסאַציאָנעל-עראָטישער ראָמאַן פון לאָדזשער לעבען

יאַקוב האָט גאָרנישט געדענקט, אַז רחמה'ס גאַנצע ערצעהלונג צילט צו ענטדעקען איהם עפּעס אַ סוד וועגען זיי זאַייגענעם פערזאָן און וועגען מאַניען, ער איז געווען איינגאַנצען פערכאַפּט פון רחמה'ס ערצעהלונג און געהאַרכט.

רחמה'ן ווידער האָט זיך די צונג פונאַנדערגעבונדען. דאָס ערשטע מאָל האָט זי געפינען די געלעגענהייט צו זיין אין דער געזעלשאַפט פון אַ „וויטישען" און מיט איהם היימיש צו שמועסען, זי האָט דעריבער געפּלוידערט אָהן אָפּשטעל:

— און ווען איהר פאַניע - לעבען זאָלט וויסען וואָס ער האָט געטון מיט די קינדערלעך, מיט די קליינטשיקע, וועלכע מ'האָט איהם צוגעשטעלט. איהר וועט דאָס נישט גלויבען, אָבער אַלץ וואָס איך זאָג איז אמת.

— דערצעהלט, דערצעהלט ווייטער.

מאַניע האָט אַל קעגשווייגען, זי איז געווען צופרידען וואָס די „מוהמע" דערצעהלט דאָס אַלץ, זי אַליין האָט נישט געהאַט קיי זמוט יאַקובען דאָס אַלץ צו דערצעהלען, זי האָט אָבער געוואָלט, אַז ער זאָל דאָס וויסען, כדי ער זאָל זי בשום אופן נישט לאָזען צוריקגעהען אַהין פון וואַנען ער האָט זי גענומען.

— „קלמן טשאַפּ" האָט רחמה דערצעהלט האָט אָפּגעקויפט סיי יונגלעך און סיי מיידלעך, פערשטענדליך נאָר יונגעטשקע. פאַר איהם איז אַלץ געווען אַ סחורה, די מיידלעך האָט ער נאָך פאַר־ביסעלע געשוינט אַזן זיי דערצויגען, אַז זיי זאָלען זיין שעהנע און גלייכע, כדי זיי זאָלען זיין גאַנגבאַרע „נקבות" פאַר זיינע הייזלעך, אין די יונגעטשקע יאָהרען האָט ער זיי פּעדיינגען אויף אָפּבויץ פערשידענע ווייבער, וועלכע זענען געגאַנגען אויפ'ן „פענט" און כדי אַרויסצורופען גרויסער רחמנות, האָבען די ווייבער זיך געבאָרגט קינדער אויפ'ן טאָג [illegible] אויף דער הענד און יעדע ווייבע היינטען אַרוב געקניפּט, כדי די קינדער זאָלען וויינען, ווען די מיידלעך זענען אַביסעלע אונטערגעוואַקסען שוין צו 5—6 יאָהר האָט זיי קלמן בענוצט יצו שמאַטעס קלויבען איבער די שמיעטניקעס, זיי געבאָרגט קאַטעריניאַזשעס צו טראָגען די פּאָפּוגייען, אָדער אַפּיל וצו גנבענען פון די שטובען, וואו זיי זענען אַריינגעגאַנגען נאָך נדבות, שוין צו 13 יאָהר האָט „קלמנ טשאַפּ" געזוכט פאַר זיינע „ערשטלינגען" ענטשפּרעכענדע „יאָלדען". קלמן טשאַפּ האָט געקענט אַדרעסען פון אַלטע רייכע בעל-עבירה'ניקעס, וועלכע האָבען געזוכט נאָר „ערשטלינגען" און ווען ער האָט געהאַט אַזאַ שטיקעל „סחורה", איז ער אוועק צו איינעם פון זיי, מושוה געוואָרען דעם פּרייז און אַהינגעשיקט דאָס קינד אויף דער ערשטער נאַכט, ווען זי איז אויף צומאָרגענס צוריקגעקומען האָט מען געמאַכט אַ כוסה און דאָס קינד איז געווען אַ פּערטיגע נקבה פאַר דעם הייזעל, אַזוי איז כמעט געשעהען מיט אַלע מיידלעך, כמעט קיין איינע פון זיי האָט נישט געוואוסט פון וואַנען זי שטאַמט און פון וואַנען זי קומט און זייער גורל האָבען זיי אויפגענומען אַזוי, ווי אַנדערש וואָלט נישט געקענט זיין.

— געשעהט דאָס אַלץ איצט, אויף אונזער וועלט, אין איצטיגען יאָהרהונדערט? איז יאַקוב אויפגעשפּרונגען פון אָרט, אָט דאָ האַרט אונטער אונזער נאָז?

— דאָס איז נאָך נישט דאָס ערגסטע, ערגער איז נאָך געווען מיט די קליינע יונגעלעך, וואָס זענען אַריינגעפאַלען אין די הענד פון „קלמן טשאַפּ" מיט זיי איז געווען נאָך ערגער. די יונגעלעך האָט קלמן נישט געדאַרפט פאַר זיינע „הייזלעך" אַלס „נקבות", ער האָט זיי דעריבער געזעהען באַלד אויסצונוצען וואָס מעהר. די יונגעלעך האָבען געדאַרפט זיין די, וועלכע האָבען אַרויסגערופען דאָס גרעסטע רחמנות [illegible] די דורכגעהער און בגס, כדי וואָס מעהר געלד צוזאַמענשנאָרען אין דער קעשענע אַריין פון „קלמן טשאַפּ". ער האָט דעריבער אָהן רחמנות געמאַכט די קינדער פאַר קאַליקעס, ער האָט געקענט די קונץ, איין קינד האָט ער אויסגעקרימט אַ האַנד, דעם אַנדערען אַ פיסעל, אַ דריטען האָט ער אָפּגעבערענט אַ האַלב פּנים, כדי ער זאָל שטאַמען פון אַ אָפּגעבערענטע משפּחה, אַ פערטען האָט ער געלאָזט אָפּערירען פערשידענע גלידער. די געשיקטסטע פון די יונגעלעך האָט ער אָבער נישט געריהרט, ווייל ער האָט זיי ערצויגען אַלס גנבים פון פערשידענע ספּעציאַליטעטען, וועלכע האָבען ביז אַ געוויסער צייט געמוזט גנבענען פאַר איהם.

ביין, איהר זאָגט ליגען פרוי, ס'איז נישט אמת וואָס איהר דערצעהלט, אַזוי איז דאָס נישט...

— רעגען זי זיך נישט אויף פאַניע לעבען, פרעגען זי מאַניעלען וועט זי איהן זאָגען צי ס'איז אַזוי, איבריגענס האָב איך שוין צופיל גערעדט, איך האָב שוין באַלד פערגעסען וועגען וואָס איך בין אַהערגעקומען, איך וועל שוין מעהר נישט דערצעהלען.

— אמת, האָט יאַקוב געזאָגט, איהר האָט אונז געוואָלט עפּעס דערצעהלען, עפּעס אַ סוד וועגען אונז, איך האָב שוין באַלד אויך געהאַט דערין פערגעסען.

— אַלזאָ, וואָס זאָל איך אייך פיל דערצעהלען, האָט רחמה געזאָגט, איך האָב צוגעשטעלט סחורה פון פערשידענע זייטען פאַר קלמענען, איך האָב אָבער נישט געקענט אויסהאַלטען וואָס קלמן ווערט קורה רייך פון מיין סחורה און איך האָב בעשלאָסען צו מאַכען מיר אַליין אַזאַ געשעפט, נאָך וואָס האָב איך געדאַרפט אַרבייטען פאַר איהם, איך האָב מיר מיין שטעטעל אַליין געקענט בעשטעהען. פון צייט צו צייט בין איך אַרויסגעפאָהרען צו די ציגיינער, מיט וועלכע איך בין שטענדיג געווען „פּאַן-בראַט" און מיר געבערענגט אַ שטיקעל סחורה, אַמאָל האָבען זיי פערקויפט אַנ'אייגענע סאָכטער, אַמאָל האָבען זיי געהאַט אַ געגנבעט קינד, שטענדיג איז געווען עפּעס צו פערהאַנדלען.

— „קלמן טשאַפּ" איז אַפילו שטאַרק בייז געווען אויף מיר, וואָס איך מאַך איהם קאָנקורענץ, אָבער ער האָט נישט „געסמעיעט" מיר עפּעס צו טון, ווייל ווי איך האָב אייך שוין געזאָגט, זבין איך בעסער שטאַרקער פון איהם, און איבעריגענס האָט קלמן געהאַט פיל שונאים, וועלכע האָבען מיך אונטערשטיצט און מיר געהאָלפען מאַכען דאָס געשעפט. און איצט קומט דאָס וואָס ס'וועט אייך אינטערעסירען, פו זדעם ווייסט נאָך קיינער אין דער וועלט נישט, איך האָב דאָס מאַניעלען אויך נישט געזאָגט, ווייל זי איז געווען גאַנץ אַנדערש ווי די איבריגע מיידלעך, זי איז שטענדיג געווען אַ טרויעריגע און ערנסטע, דעמאָלט ווען זי איז נישט געצוואונגען געוואָרען זיך צו פערנעהמען מיט איהר פאַך, איז זי ענטלאָפען פון אַלעמען און אין דער שטיל געוויינט.

— וואָס מיין טייבעלע האָט רחמה זיך געווענדעט צו מאַניען, דו מיינסט, אַז איך האָב דאָס נישט בעמערקט, אַז איך האָב דאָס נישט געזעהן.

מאַניע איז איצט מיט איהר גאַנצען וועזען געוואָרען פּעראינטערעסירט אין רחמה'ס ערצעהלונג, לויט דער פאַר רעדע האָט זי דערפיהלט, אַז ס'האַנדעלט זיך דאָ וועגען איהר פערגאַנגענהייט, וועגען איהר אָפּשטאַם אומגעדולדיג איז זי צוגעשטאַנען צו רחמהן און איהר געזאָגט:

— „מוהמע" דו האָסט זיך הייגט צופיל צופּלוידערט, דערצעהל בעסער נאָך וואָס דו ביזט אַהער געקומען און וואָס ד והאָסט אונז צו דערצעהלען.

— אָבער וואָס איילסט דו זיך אַזוי, איך וועל שוין נישט ענטלויפען, איך וועל דיר שוין אַלץ דערצעהלען.

רחמה האָט אויסגעווישט די נאָז, זיך אָפּגעווישט דעם שוויס, וועלכער איז איהר גערונען איבער'ן שמאַלציגען פּנים, זיך בעקוועם פונאַנדערגעזעצט אויף דעם שטוהל און אָנגעהויבען געהיימדבישפּול:

— איינמאָל בין איך אַרויסגעקומען אין ציגיינער-לאַגער, וואָס איז געשטאַנען הינטער דעם שטעטעל וויסקיטנא.

— וויסקיטנא, איז יאַקוב אויפגעשפּרונגען, דאָרט בין איך דאָך געבוירען געוואָרען, דאָרט האָבען דאָך געוואוינט מיינע עלטערען, דאָרט זענען דאָך געשטאָרבען מיין טאַטע און מאַמע, דאָרט בין איך ערצויגען געוואָרען.

— יאָ, איך ווייס, האָט רחמה געזאָגט, באַלד וועלען זי הערען.

(המשך קומט)

הומאר — דער קונדס — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט — דורך א. שארפציגעל

פאָליטיק פון וואָר

שוין ווידער אַ קעניג אַבדיקירט! דער שפּאַנישער קעניג האָט שוין אויך געמאַכט אַ יברח.

נישטאָ קיין זיכערע פּרנסה אויף דער וועלט, דאַכט זיך, אַז דער פּאָסטען פון אַ קעניג איז נישט קיין שלעכטער, אָבער אויך נישט קיין זיכערער.

דער שפּאַנישער קעניג האָט פארלוירען זיין פּאָסטען און איז געוואָרען אַרבייטסלאָז, אַ רחמנות בעטער אויף איהם. עס זאָל נאָר כאָטש זיין אין שפּאַניען אַן אַרבייטסלאָזער פאָנד, ער זאָל זיך קאָנען פּען שרייבען אויף צו בעקומען שטיצע.

עס ווייזט אויס, אַז אויך אין שפּאַניען הערשט אַ ווירטשאַפטליכער קריזיס, וואָרום ווען נישט, וואָלטען מען דאָך געקאָנט דאָרט דערהאַלטען אויף זיין פּאָסטען דעם קעניג.

פערהאַן פּאָליטיקער, וועלכע ווילען דאַ זוכען פּאָליטישע דרייזלעך און היגטע שפּיצלעך. עס הויבט זיך גאָרנישט אָן.

דער שפּאַנישער קעניג איז זיכער אַ קרבן פון ווירטשאַפטליכען קריזיס.

דער קריזיס שפּאַרט אַזש אָן ביים קעניגליכען טראָן.

אַ ביסעל מוסר

פאָטער: — א הו! זאָלסט זיך נישט שלאָגען! האָט איהר דען נישט געלערנט, אַז מען זאָל ליבען אַ שונא?

קינד: — ער איז דאָך נישט קיין שונא. ער איז דאָך מיין ברודער.

נישט קיין פריינד

די באַלעבאָסטע (וועלכע זעהט, אַז ביי דער דינסט אין קיך זיצט אַ מאַן און זי פערברענגט מיט איהם): — פעלא, קום נאָר אַהער, איך וויל דיר עפּעס פרעגען.

דינסט (קומט אַריין אין זעם צימער וואו איהר ווירטין געפינט זיך): — וואָס איז, וואָס ווילט איהר מיך פרעגען?

באַלעבאָסטע: — ווען איך האָב דיך אַריינגענומען, האָסטו מיר פערשפּראָכען, אַז צו דיר וועלען אַהער נישט קומען דיינע מענער־פריינד, און איך זעה איך, אַז דעם צווייטען מאָל קומט שוין צו דיר דיינער אַ פריינד.

דינסט: — איהר מאַכט אַ טעות באַלעבאָסטע, ער איז נישט מיינער אַ פריינד, ער איז מיין מאַן.

וואו איז דאָס געלד?

איך בין שוין קראַנק
פון דעם געדאַנק,
אַרום דער באַנק —
פּאַסטעכ'ל, ווי לאַנג?
איך בין שוין קראַנק
פון דעם געדאַנק,
אַז די באַנק
איז שוין אַ מת —
און איה וואַרט אויף אַ נס.

* * *

איה דער און איך זעה
א געפּלאָנטער אַ געדרעה,
אַ פרעגען, א זוכען,
כלאַגען און סקלוכען,
מיטגעשטן,
אַ בהלה און אַרעסטען,
און כיטצהרט זיך אַ וועלט,
און דערשראָקענע אין דער העלד —
אָבער דאָס געלד,
וואו איז דאָס געלד?
ווילדער רעטער,
צום דאָנערוועטער!
וואו איז דאָס געלד?

נאָר נישט געזאָרגט!

ס'וועט שוין זיכער גוט זיין

זיים נישט, יודעלעך, מקנא
א נאַש־בראַט, א זשורנאַליסט:
זיינע לעצטע קריזיס־צייטען
זענען נעבעך פּוסט און וויסט —

ס'איז נישטאָ פון וואָס צו שרייבען,
אָבער ממש נישט קיין וואָרט —
ס'איז א קריזיס, ווי ביי אַלע:
קריזיס דאָ און קריזיס דאָרט...

אָבער — נאָר נישט מיט פעטערן
נישט פערצווייפלען א מינוט —
אַט אַזוי ווי ס'איז מאַסקודנע,
קאָן דאָך אויך נאָך ווערען גוט...

נאַ'ס, למשל, זעהט א הייליגע
קומט גאָר פּלוצים, אומדערשפּירט:
פּלאַצט א באַנק... עס קומט וויעלינסקי...
און אַנ'אַלפאָנס אַבדיקירט...

ס'קומט די אויפריכטונג מיט איין מאָל
ס'ווייסט נאָר גאָט אַליין פון וואו —
היינט — א דיפּלאָמאַטער מערדער,
אַז עס קומט דערצו נאָך צו!...

זאָרגט זשע נישט, נישט דאגה'ט. יודען —
ס'וועט די גאולה קומען גלייך,
ווי צום זשורנאַליסט געקומען,
וועט זי קומען אויך צו אייך!

יאָקעל בן פלעקעל.

איז דער נאָהענטער צוקונפט

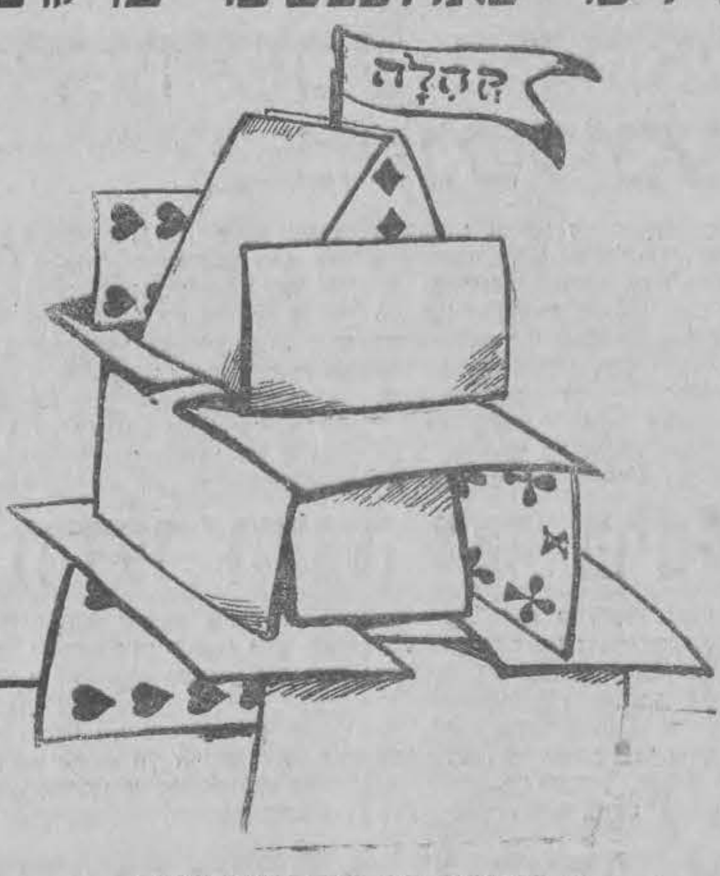

אַ מוסטער פון דער נייער קהלה

גיט מיר א טעמע

יודען!

טוט מיר אַ טובה און גיט מיר אַ טעמא אויף צום שרייבען.

איך האָב שוין קיין טעמאָס נישט: אויסגעשעפּט דעם קוואַל פון אַלע טעמאָס.

דער קוואַל איז שוין טריקען ווי אַנ'אַרטיקעל פון אַ געוויסען שרייבער.

טריקען ווי באָקסער!

וועט איהר מיר הייסען בעזינגען די זון, די לבנה, די שטערען — וועל איך אייך ענטפערען: איך האָב נישט אַזוי פיל האָר אין קאָפּ, וויפיל מאָל איך האָב שוין בעזונגען אָט אָ די דריי פּאַרשוינען.

וועט איהר מיך אַ פרעג טאָן: וואָס הערט זיך מיט די טייכען? מיטן ים?

שוין אויך בעשריבען און בעזונגען פון אַלע זייטען!

פון די בערג און טאָלען און וועלדער און פעלדער איז דאָך אָפּגערעדט.

וועט איהר מיר הייסען שרייבען וועגען ליבע — וועל איך אייך אויך ענטפערען, אַז איך האָב די ליבע מעהר אויסגענוצט ווי 50 אַנדערע שרייבער צוזאַמען.

און מיט דער ליבע האָבען זיך באַכגעשלעפּט בלאָנדע און ברונעטע מיידלעך און ווייבלעך; מיט בלויע אויגען, און קאַרע אויגען און שוואַרצע אויגען און זיין די אַלע אויגען האָבען געשאָסען פלאַמען, האָבען אַרויסגעשטייגט לוסטיגע פייערלעך, תאווה'דיגע בליקען, ליכטיגע חלומות, טויזענדער גליקען, מלאכים און שדים; ברכות און קללות — ניין, יודען, דאָס איז פאַר מיר נישט קיין טעמא.

שאַ! איהר וועט מיר הייסען שרייבען וועגען גט; וועגען בעפרייאונג — וועל איך אייך ענטפערן, אַז איך האָב וועגען גט שוין אָנגעשריבען איבער הונדערט זאַכען.

וועט איהר מיר הייטען שרייבען וועגען מענער, וואָס האָבען צו צוויי און צו דריי פרויען, האָב איך שוין וועגען זיי אויך געשריבען.

וועט איהר מיר אַ זאָג טאָן: און וואָס הערט זיך מכוח האָטעלען?

שוין אויך געשריבען!

און וואָס דענקט איהר מכוח רעגען, שנייען, חיצטען, בלומען, סעדער, מוזיק, טענץ, קאָנצערטען?

שוין אויך געשריבען!

הכלל: איך בין אויף צרות. נישטאָ קיין טעמאס איבער וואָס צו שרייבען.

דאָס מיינט פאַר מיר אונטערגאַנג: דאָס מיינט פאַר מיר צו פערלירען דאָס שטיקעל ברויט.

ב. ק—ר

בריף אין רעדאקציע

אין צוזאַמענהאַנג מיטן קאָנפליקט צווישען דר. וויעלינסקי און די פ.פ.ס. האָבען מיר בעקומען פאָלגענדע צוויי קורצע בריוולעך:

חשוב'ער „קונדס"!

איך בין מודיע דער וועלט, אַז עס זיצען אין מאַגיסטראַט צוויי לאַוניקעס, וועלכע נעהמען כאַבאַר. האָבען שוין אָנגעשאָטען אַ פערמעגענס, אַזוי, אַז זיי וועלען געווים גאָר בקרוב זיין אימשטאַנד אַליין איינצואָרדנען אַנ'אייגענעם מאַגיסטראַט.

דר. וויעלינסקי.

חשוב'ער „קונדס"!

דר. וויעלינסקי רעדט אין זיין בריף וועגען צוויי לאַווניקעס, וואָס נעהמען כאַבאַר, איך בין מודיע, אַז איינער פון זיי, דאָס בין איך.

ווייטער וואָס שייך דעם פינגערל און אַנדערע קלייניגקייטען וועגען וועלכע דר. וויעליגסקי רעדט, זענען דאָך דאָס אַזעלכע זאַכען וועגען וועלכע איך זאָג, אַז זיי זענען נישט געשטויגען און נישט געפלויגען.

לאַזאַר יאַן קאָק.

אַ רעכנונג, וואָס שטימט

דער אָרימער חבר (צו דעם רייכערען): — איך וויל ביי דיר בעטען, אַז דו זאָלסט מיר באָרגען צוואַנציג זלאָטיס.

רייכערער (פרעגט איבער נישט איבערגעגעס צו־פרידען): — צוואַנציג זלאָטיס?

אָרימער חבר: — בעטען בעט איך טאַקע 20 אָבער דו גיב מיר בלויז צעהן. די אַנדערע צעהן זאָלסטו מיר צוזאָגען געבען, אָבער דו זאָלסט נישט געבען.

רייכער חבר: — אַנטקעגען וואָס איז דאָס?

אָרימער חבר: — וועלען מיר זיין גלייך יוד־מנים.

רייכער חבר: — וואָס מיינסטו?

אָרימער חבר: — וועסטו מיר בלייבען שולדיג צעהן זל. און דו וועסט די קיינמאָל נישט געבען, און איך וועל דיר שולדיג זיין צעהן זל. און וועל דיר זיי קיינמאָל נישט געבען, און עס וועט זיין גלייך אויף גלייך....

אמת נאַטירליך

פאָטאָגראַפער: — איהר מוזט שטעהן נאַטיר־ליך, מאַדאַם אפשר וואָלט איהר געטריבט אַרויס־לעגען די האַנד אויף אייער מאַנ'ס אַקסעל?

מאַן: — אויב איהר ווילט אַז עס זאָל זיין ריכטיג נאַטירליך, זאָל זי אַריינלעגען איהר האַנד אין מיין קעשענע.

אַ פערלאַנג פון אַ קינד

קינד: — איז דאָס אמת, זיידע, אַז ווען דיר טוט וועה דער לינקער פוס, גהעסט אַ שנייי?

זיידע: — יאָ, מיין קינד.

קינד: — טאָ זעה, אַז ס'זאָל וועה טון דער פוס — איך וויל פאָהרען מיט מיין שליטען!

דער שיקזאַל פון אַנ'ערפינדער

יונה: — ער איז בערגער געווען אַ קאָפּ! ער האָט אויסגעפונען אַ מיטעל ווי אַזוי צו פער־היטען די מענשען פון אויטאָמאָביל קאַטאַסטראָ־פען.

שלמה: — נו וואָס איז געוואָרען דערפון?

יונה: — ביז ער האָט דערויף אַרויסגעקרי־גען אַ פּאַטענט איז ער איבערגעפאָהרען געוואָרען צום טויט פון אַנ'אויטאָ.

אייזען שטאַרק

פייטעל: — נו, ווי פיהלסט זיך אין געזונט?

טרייטעל: — איך האָב אַ לייכטען מאָגען־קאַטאַר, אַ שטיקעלע נירען־קראַנקהייט און געשוואָ־לענע מאַנדלען. א חוץ דעם, שיסט מיר אין די אויערען און איך האָב געשוואָלענע אָדערען.

פייטעל: — דו האָסט אַנ'אייזערנעם געזונד, אַז דו קענסט די אַלע זאַכען אויסהאַלטען. דו וועסט אַלעמען איבערלעבען!

אַ בעגעגעניש

צוויי מענער בעגעגנען זיך אין גאַס.

ערשטער: — גוט מאָרגען קיצעלמאַן, ווי געהט עס אייך, אַלטער קראַדניק?

צווייטער: — ענטשולדיגט, ווי אַזוי קענט איהר מיך אַזוי גוט?

ער האָט נישט וואָס צו פערלירען

יונה: — איך קען דיר נישט לייהען קיין פופציגער, ווייל דו ווייסט דאָך ווי מען זאָגט: „אַז מען לייהט איינעם געלד, מאַכט מען זיך קאַ ליע אַ פריינד".

שלמה: — גיב אהער דעם פופציגער, ווער האָט דיר איינגערעדט, אַז איך בין דיינער אַ פריינד? ווייס איך וואָס!

אַ קינד'ס אַ תירוץ

מוטער: — וואָס! נאָך צוקער צו דער טיי? איך האָב דיר שוין געגעבען דריי שטיקלעך.

קינד: — זיי זענען אַרונטערגעפאַלען.

מוטער: — וואו?

קינד: — אין דער טיי.

אכטונג!

אַלע קרעדיטאָרען פון דער באַנקראָטיר־טער האַנדעלס־באַנק ווערען גערופען צו גרינדען א געזעלשאַפט

„נעכטיגע טעג"

וויי נאָר אין דער אויבים פאַר דער נייער געזעלשאַפט, וועלען זיי קאָנען געפונען א טרייסט נאָך זייערע פערלוי־גענע פאַר זלאָטעס.

אַ גרופּע אילוזיעסלאָזע געלימענע קרעדיטאָרען.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 17 ל ניסן תרצ"א

אפריל
זון-אויפגאנג 4.46
זון-אונטערגאנג 6.36
ליכט-צינדען: 6,21

וואס פארע אויסזיכטען האבען די קרעדיטארען פון דער האנדעלס-באנק

דער פערבאנד פון די קרעדיטארען. — דער בילאנס איז א גוטער, אבער ווי זעהט עס אויס מיט די שטייער-שטראפען? — ווער זענען די געליטענע

דער באַנקראָט פון דער לאָדזשער האַנדעלס-באַנק האָט ווי ס'ווייזט זיך אַרויס אָנגעריהרט גאָר אַנדערע שיכטען, ווי מ'האָט עס אין אָנהויב גערעכענט. ווי ס'שטעלט זיך אַרויס האָט די באַנק פון דעם גרעסטען טייל חובות פון די ווקלאַדען גראָד נישט ביי סוחרים, נאָר ביי מענשען פון אינטעליגענטע און פרייע פּראָפעסיעס. אַזוי למשל זענען צווישען די געליטענע פערהאַבען פיל דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען און אַפילו האַנדווערקער וואָס האָבען די גאַנצע אָפּשפּאָרונגען פון אַלע זייערע יאָהרען געטראָגען אין דער באַנק און דאָרט זיי געהאַלטען. ס'איז דעריבער פערשטענדליך, אַז אין גרויסען גאַנצען זענען די פקדונות גרעסטערע און דערגרייכען צו עטליכע טויזענד און אַפילו צו עטליכע צעהנדליג טויזענד זלאָטעס.

די לאַגע פון דער באַנק איז אַזאַ, אַז אַלע איהרע אויסלענדישע קרעדיטאָרען האָבען היפּאָטעקאַריש פערזיכערט און געפונען זיך אַזוי אַרום אין אַ זעהר פּריווילעגירטער לאַגע און וועלען קענען אָפּנעהמען אַלע זייערע חובות.

אמת, די אומבעוועגליכע גיטער, וואָס די באַנק פערמאָגט זענען פריהער געווען צו שטאַרק אָפּגעשאַצט און ביי דער איצטיגער פאָרזיכטיגער אָפּשאַצונג בעטרעפען זיי לויטן בילאַנס 8 מיליאָן זלאָטיס אָבער די ענגלישע באַנקירען זענען געווען זעהר פאָרזיכטיג, ווען זיי האָבען אויף זייערע קרעדיטען פאַר דער באַנק פערזענליכע פערזיכערונגען פון די הויפּט-אַקציאָנערען אַזוי אַרום וועלען זיי נישט ליידען ביי קיין שום אומשטענדען. אויך די אַנדערע קרעדיטען אין די אויסלענדישע בענק זענען גאַראַנטירט דורך משכנות פון „וואַראַנט"-אַקציעס און דורכן וועקסעל-פּאָרטפעל, וואָס איז ביי זיי דעפּאָנירט, דאַגעגען זענען די אינלענדישע קרעדיטאָרען בעדראָהט אין זייער פערמעגען און וועלען פערלירען אַ גרויסען, הגם נישט דעם גרעסטען טייל פון זייער אָפּשפּאָרונג, אויב די באַנק זאָל ווערען ליקווידירט.

ווי מיר האָבען שוין געשריבען, האָט דער בילאַנס וואָס איז פערעפענטליכט געוואָרען אַרויסגעוויזען אַנ'אַקטיוו פון איבער אַ מיליאָן זל. אונגעפעהר ביז אַזוי פיל קענען בעטרעפען לויט דער שאַצונג די חובות פון שטייערען אויב מ'זאָל נישט רעכענען די שטראָפען. די פינאַנץ-קאַמער האָט אָבער דאָס רעכט צו בעשטראָפען ביז 20-פאַך, און אין אַזאַ פאַל וואָלט זיך דער אַקטיוו שטאַרק פערגרעסערט. דערביי דאַרף מען אָבער נעהמען אין אַכט, אַז שטראָפען פאַר שטייערען זענען נישט קיין פּריווילעגירטע חובות און געניסען נישט פון קיין פּריווילעגיעס ביי באַנקראָט-פּאַלען.

די קרעדיטאָרען פון דער באַנק טאַפּען אָבער אין דער פינסטער, און ביז איצט ציהען זיי זייערע אינפאָרמאַציעס פון די אָפיציעלע קוועלען, פון די צייטווייליגע סינדיקס, א.אַ.וו. אויף אַ נישט אָפיציעלען אופן. איצט האָבען זיי זיך טיילוויז אָרגאַניזירט און וועלען געפינען אַ וועג ווי אַזוי זיי זאָלען קענען אויפטרעטען אַלס פערטרעטער פון די געליטענע און וועלען זיך אויך בעמיהען אַדורכצוזעצען אַז איינער פון זיי זאָל בעשטימט ווערען אַלס סינדיק, אַז זיי זאָלען קענען דורך זייערע עקספּערטען ריכטיג אָפּשאַצען די אינערליכע לאַגע און די גאַנצע סיטואַציע.

די ענגלישע באַנקירען אינטערעסירען זיך מיט דער לאַגע אין דער באַנק און קאָנטראָלירען דורך זייערע פערטרויאונגס-לייט דעם בילאַנס צושטאַנד. דעם פּאָרטפעל פערמעגען א.א.וו. די דעציזיע ווערט פאָרקומען אין לאָנדאָן, דערווייל אָרגאַניזירען זיך די קרעדיטאָרען, דערביי אַנ'אינטערעסאַנטע אייגענצעלהייט מעהר ווי צוויי דריטעל פערזאָן פון צווישען די געליטענע זענען — יודען. אויב די קרעדיטאָרען וועט געלונגען זיך צו אָרגאַניזירען וועלען זיי זיכער האָבען אַ השפּעה אויפ'ן גאַנג און טעמפּאָ פון דער באַנקראָט-ליקווידאַציע.

טאג-נאטיצן

די הויזירער מוזען זיך אליין העלפען!

פון פּאָמערן און פּויזען זענען אָנגעקומען אַלאַרמירענדע ידיעות אַז די דאָרטיגע סוחרים פעראיינען האָבען זיך גענומען צו אַ פערביסענעם קאַמף געגען די יודישע דאָרפס-הענדלער, הויזירערס און אַזוי-גערופענע „פאַהרערס" און „געהערס".

די דאָזיגע פעראייבע פאָדערען פון דער מאַכט, אַז מען זאָל פערבאָטען יודישע הויזירער פון קאָנגרעס-פּוילען צו האַנדלען אין פּויזנער און פּאָמאַרזשער קאַנט.

די דאָרטיגע אַנטיסעמיטישע צייטונגען, וועלכע זענען אינספּירירט דורך די זעהר שטאַרקע סוחרישע אָרגאַניזאַציעס האָב אויך אָנגעהויבען צו פויקען אויף די העכסטע טענער וועגען דער „געפאַהר" וואָס דראָהט חלילה, פּויזנער און פּאָמאַרזשער קאַנט מצד די הויזירער. לפנים ווערט דער קאַמף געפיהרט געגען אַלע הויזירער, ווייל צווישען זיי זענען אויך פערהאַן אַ גאַנץ היבשע צאָהל קריסטען, אָבער אין דער אמת'ן מיינט מען נישט קיין אַנדערען, נאָר די יודישע הויזירער. אַ סימן זענען די שוועריגקייטען, וואָס זענען כסדר געמאַכט געוואָרען דווקא די יודישע הויזירער ביים בעקומען די אַזוי-גערופענע „ליצענציעס" אויף פּויזען און פּאָמערן.

די געפאַהר פאַר די הונדערטער יודישע משפּחות, וואָס דערנעהרען זיך, ביי די איצטיגע שווערע צייטען פון הויזירעריי אין פּויזען און פּאָמערן, איז פיל גרעסער ווי מיר שטעלען זיך איצט פאָר. די פּוילישע סוחרישע אָרגאַניזאַציעס וועלען שוין געפינען אַזעלכע מיטלען וואָס זאָלען אוממעגליך מאַכען פאַר די הויזירער, אין הסכם מיטן געזעץ, צו האַנדלען אין די דערמאָהנטע קאַנטען.

אָבער דאָס איז נישט קיין פראַגע נאָר פאַר די הונדערטער הויזירער, נאָר פאַר פיל אַנדערע הונדערטער און טויזענדער משפּחות, וואָס שטעהען אין קאָנטאַקט מיט די שווער-האָרעוועדע הויזירער.

ס'זענען פערהאַן איצט צייטען, ווען די איינציגע קונדען אין לאָדזער מסחר זענען די הויזירער, די איינציגע טראַנזאַקציעס וואָס ווערען געמאַכט זענען דורך זיי, פון דער צווייטער זייט ערנעהרען זיך ווידער הונדערטער משפּחות בעבען די הויזירער.

די פראַגע איז, אַלזאָ, זעהר אַנ'ערנסטע, און טאָר בשום אופן נישט פערנאַכלעסיגט ווערען, דער אָנגריף פון די אַנטיסעמיטישע סוחרים-אָרגאַניזאַציעס מוז אין סאַמע אָנהויב אָפּגעשלאָגען ווערען. וועגען דעם דאַרפען געדענקען די פיהרענדע אינסטאַנצען פון דער יודישער פּאָליטיק און יודישען האַנדעל.

אָבער אין דער ערשטער רייה איז עס אַ פראַגע פון זעלבסטהילף פאַר די פעראינטערעסירטע הויזירער אַליין. זיי טאָרען נישט שווייגען, זיי מוזען אָנווענדען אַלע מיטלען, אַז די גזירה געגען זיי זאָל נישט איינגעפיהרט ווערען אין לעבען.

אין לאָדז זענען פערהאַן הונדערטער הויזירער. זיי מוזען זיין אָרגאַניזירט צוזאַמען מיט די הויזירער און „פאַהרערס" פון דער פּראָווינץ כדי די אַקציע, וואָס זיי וועלען אונטערנעהמען זאָל האָבען מעהר אָנזעהן, און ערפאָלג. אין דער ערשטער רייה, דאַרפען די שוין-אָרגאַניזירטע הויזירער זיך בעמיהען אַז דער געדאַנק וועגען אַנ'אַלגעמיינעם קאָנגרעס פון הויזירער זאָל צושטאַנדקומען.

אַזאַ קאָנגרעס וועט קענען אויסדריקען דעם וועה-געשריי פון טויזענדער משפּחות, וואָס שטעהען פאַר דער געפאַהר אונטערצוגעהן, אַזאַ וועה-געשריי וועט זיכער בעקומען דעם געהעריגען אָפּקלאַנג אין די מאַסגעבענדע אינסטאַנצען.

י. ד—ן

שוידערליכע בוי-קאטאסטראפע מיט 2 מענשליכע קרבנות

(אַ) נעכטען ביינאַכט איז אויף פּיעטריקאָווער 238 פאָרגעקומען אַ בוי-קאַטאַסטראָפע מיט צוויי מענשליכע קרבנות. זייט 4 טעג ווערט אין דעם הויז וואָס געהערט צו וולאַדיסלאַוו ריינקעוויטש פונאַנדערגענומען אַ 2-שטאָקיגער פאַבריקס-בנין. נעכטען ביינאַכט זענען די אַרבייטער אַוועק אויף מיטאָג און איבערגעלאָזט אַ האַלבע וואַנד אַ צונומענע און נישט פערזיכערט זי. בשכנות מיט דער געביידע וואָס ווערט פונאַנדערגענומען געפינט זיך אַ גאַלוואַנישער אַנשטאַלט. ביינאַכט ווען אין גאַלוואַנישען אַנשטאַלט האָבען זיך געפונען דער 15-יעהריגער פּראַקטיקאַנט יאַן מיכאַליאַק (וועגנער 7) און דער 58 יאָהריגער אברהם אייזנער פון פּאָלודניאָווע 25, איז די פאַבריקס-וואַנד איינגעפאַלען, און האָט דורכגעבראָכען די וואַנד פון גאַלוואַנישען אַנשטאַלט. אונטער די חורבות זענען געפאַלען ביידע אַנוועזענדע אין אַנשטאַלט.

די אַרבייטער וואָס האָבען געגעסען מיטאָג איינ'ם צווייטען עק האָבען דערהערט דעם טומעל און זענען געקומען צו הילף, נאָך אַ האַלבע שעה אַרבייט איז זיי געלונגען אויסצוגראָבען פון אונטער די חורבות מיכאַליאַק'ן מיט שוואַכע סמנים פון לעבען און ערשט שפּעטער דעם קערפּער פון אייזנער'ן וועלכער איז שוין געווען טויט. מיכאַליאַק'ן האָט מען אין אַ האָפנונגסלאָזען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין קרייז-שפּיטאָל פון דער קראַנקען-קאַסע.

(—) מיט דער לויה פון אייזנער פערנעהמט זיך „חסד של אמת" וועלכע האָט אויסגעפועלט אַז דער קערפּער זאָל נישט געפּלאַמסט ווערען.

ווידער וועגען דער בוים-ירושה פון קאנאדע

די ירושה בוים, וואָס שווימט אַרויף אין דער פּרעסע יעדע פּאָר חדשים, זייט אַ פּאָר יאָהר לאָזט נישט רוהען אַלע בוימס, וואָס וואוינען אין לאָדז, פּיעטריקאָוו און אומגעגענד.

נאָכדעם ווי ס'האָט זיך פאַראינטערעסירט געקאָכט מיט דער ירושה און ס'האָט זיך הי״יאָהר אין יאַנואַר ווידער אויפגעהויבען אַ טומעל, האָט אַ הי״גער בוים פון זאוואַדזקאַ 18 זיך געווענדעט אין מאָנטרעאַל צום פּוילישען גענעראַל-קאָנסול מיט אַנ'אָנפרעגע וועגען דער דאָזיגער ירושה. די טעג האָט ער בעקומען אַ תשובה פונ'ם פּוילישען גענעראַל-קאָנסול אין קאַנאַדע. דער קאָנסול טיילט מיט דעם לאָדזער בוים, אַז ער ווייסט נישט וועגען אַזאַ ירושה. ער האָט וועגען איהר אָנגעפרעגט אויך ביים דאָרטיגען פעראיין „באַראָן הירש אינסטיטוט" אָבער אויך דאָרט ווייסט מען גאָרנישט דערפון. דער קאָנסול האַלט אַז אויב דאָס וואָלט געווען אַ ערנסטער ענין, וואָלט אַזאַ אינסטיטוציע ווי דער „באַראָן הירש-אינסטיטוט" דערפון עפּעס געוואוסט ידענפאַלס בעט ער איהם מיטצוטיילען גענויערע דאַטען, נעמען א.אַ.וו. און ער וועט זיך בעמיהען דעם ענין אויספאָרשען. איז זיך געקומען דער לאָדזער בוים מיט אונז מישב צו זיין זיך צי ס'לוינט אין דעם ענין אַריינצולעגען נאָך אַמאָל אַ פּאָסט-מאַרקע.

8 חדשים טורמע פאר 48 טויזענט זלאטיס

(2) בשעתו האָבען מיר מיטגעטיילט אַז אַ געוויסער הענריק צעדראָווסקי האָט בעשווינדעלט די אַקציען-געזעלשאַפט י. ק. פּאָזנאַנסקי אויף 48 טויזענד זל. דעקענדיג זיינע חובות מיט וועקסלען, וועלכע האָבען זיך שפּעטער אַרויסגעשטעלט פאַר פאַלשע. די דאָזיגע „קיבדישע" וועקסלען פלעגען אויסשטעלען זיין דינסט, אַ שיק-יונגעל און אַ בעטלער וועלכער פלעגט בעקומען 1 זלאָטי פאַר אונטערשרייבען אַ וועקסעל. דער ענין איז איבערגעגעבען געוואָרען צו דער פּראָקוראַטור און געגען צעדראָווסקין איז פערפיהרט געוואָרען אַ פּראָצעס, וועלכער איז נעכטען פאָרגעקומען אין וואַרשעווער קרייז-געריכט. בעתן פּראָצעס האָט דער פערטרעטער פון דער פירמע ערקלערט אַז ער וועט זיך אָפּזאָגען פון דער ציוויל-תביעה אויב צעדראָווסקי וועט בעצאָהלען פינף טויזענד זל. מזומן און פינף טויזענד זל. אין פערלויף פון אַ יאָהר. דער בעשולדיגטער איז דערויף נישט מסכים געווען מאָטיווירענדיג מיט דער שלעכטער צייט.

דאָס גערייכט האָט צעדראָווסקין פערמשפּט אויף 8 חדשים טורמע און צוגעמשפּט ד. ציוויל-תביעה אויף 48 טויזענד זלאָטיס.

יודיש טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע", נאַרוטאָוויטשאַ 20
ליי'טונג: א. בעזמאַן.
די בעסטע אָפּערעטען-טרופּע אין טעאַטער „פילהאַרמאָניע".
גאַסטראָלען פון די בעוואוסטע אַרטיסטען
פראַניע ווינטער און שלמה קוטנער
אָוונד-פּרייזען פון 1 ביז 3 זל. ביי טאָג און מאָנטאָג פון 80 גר. ביז 2,50

פרייטאָג, ד. 17 אַפּריל 9.30 אין אָוונד
שבת, דעם 18 אַפּריל 4 נאָכמ. פון 80 גר.
שבת, דעם 18 אַפּריל 9 אין אָוונד
זונטאָג, ד. 19 אַפּריל 9 אין אָוונד
מאָנטאָג, ד. 20 אַפּריל 9 אָוונד פון 80 גר.

פּערסישע כלה
אין 3 אַקטען
טעקסט און מוזיק פון ה. ברוידע.
אַראַנזשירט ל. זעלמאַן.

פּערסישע מוזיק
פּערסישע קאָסטיומען
פּערסישע טענץ
פּערסישע מנהגים
עוואָלוציעס און רעזשי: ש. קוטנער.

אין „פּערסישע כלה" צייכנען זיך אויס אין זייערע ראָלען: „אסטערא"—פ. ווינטער; „דוד"—ש. קוטנער; „פּערעק"—מ. טרילינג; „מאַקס"—י. גרינשפּאַן; „דימנע"—נ. סיבירצעוואַ; „עובדיה"—ד. האַמבורגער; „ביילע"—ל. ראָזענבערג; „פּערדין"—נ. רייכענבערג

פערגרעסערטער כאָר און אָרקעסטער אונטער דער ליי'טונג פון ל. זעלמאַן.
גאַנץ נייע דעקאָראַציעס פון מאָלער ר. וויטקאָווסקי.

פון וועמען רעדט גאַנץ לאָדז? — — — — — — — — — — — — פון דער פּערסישער כלה
וואו הערט מען די שענסטע מוזיק? — — — — — — — — — אין דער פּערסישער כלה
וואו קען מען זעהען עקזאָטישען רייץ? — — — — — — — — אין דער פּערסישער כלה
ווער איז יעצט מיס לאָדז? — — — — — — — — — — — די פּערסישע כלה
היינט פערברענגט מען אַמבעסטען? — — — — — — — — — ביי דער פּערסישער כלה

אין פּאַרבערייטונג יוליוס אַדלער'ס אָפּערעטען-שלאַגער „דאָרפישע ליבע"
אָוונד-רעזשי קלמן גוטמאַן. סופלאָר א. בלאָם. בילעטען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע

אין צוזאַמענהאַנג מיט די פאַלשע ידיעות, וואָס זענען פערשפּרייט געוואָרען דורך דער אונעהרליכער קאָנקורענץ, אַז אונזער פירמע האָט דורך דער באַנקראָט-ערקלערונג פון דער האַנדעלס-באַנק מיטגעליטען, שטעלען מיר דערמיט פעסט, אַז
די לאַגער-הייזער
„WARRANT" אַקצ. געז.
איז יורידיש אַ זעלבסטשטענדיגע אונטערנעהמונג
און פיהרט אָהן וועלכע ס'איז ענדערונג ווייטער איהר טעטיגקייט.
צו אונזער טעטיגקייט געהערען: צאָל-אָבפערטיגונג, לאַגערירונג אויף געוועהנליכען און צאָלפריי-לאַגער, הלוואות אויף סחורות.
„WARRANT" Akc. Tow. לאַגער-הייזער
די דירעקציע.
2342

אַרום די וואַהלען צו דער יודישער קהלה

בעראַטונג אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע

אויף דער לעצטער זיצונג פון ציוניסטישן קאָמיטעט זענען צ.אַ. אַרומגערעדט געוואָרען פערשידענע פראַגען אין צוזאַמענהאַנג מיט די בעפאָרשטעהענדע וואַהלען צו דער יודישער קהלה. עס איז בעשלאָסען געוואָרען צוזאַמענצורופען אַ מיטגלידער פערזאַמלונג פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע כדי צו בעראַטען זיך וועגען די פראַגען, וואָס האָבען אַ שכות צו די וואַהלען.

די בעראַטונג קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל (צעגעלניאַנאַ 4) מאָרגען מוצאי שבת, האַלב 9 אין אָוועגד, דער איינגאַנג איז לויט איינלאַדונגען.

קרייז-קאָנפערענץ פון ציוניסטישע פערטרויאונגס-מענער

אויף דערזעלבער זיצונג פון ציוניסטישן קאָמיטעט איז בעשלאָסען געוואָרען צוזאַמענצורופען אַ קאָנפערענץ פון פערטרעטער און פערטרויאונגס-מענער פון די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס אין די שטעט אין לאָדזער קרייז וועגען די וואַהלען צו דער יודישער קהלה.

די קאָנפערענץ וועט פאָרקומען זונטאָג דעם 26-טען ה. ח.

פּראָצעס וועגען פעלשען אַ וועקסעל

(§) מיט אַ פאָר יאָהר צוריק איז יעקב יצחק צוקערמאַן איינגעקלאָגט געוואָרען אין פעלשען אַ וועקסעל פון שלמה קעניגסבערג אויף 1500 דאָלאַר. לויט בעשולדיגונגס-אַקט האָט קעניגסבערג אין יאָהר 1918 זייענדיג דעמאָלט אין מאָסקווע געגעבען בײַ צוקערמאַנען 6000 רובל, וועלכע ער האָט געזאָלט איבערגעבען אין לאָדז צוקערמאַנס פרוי, כדי צו פערזיכערען זיך פון די באָלשעוויקעס, אין פאַל, אַז זיי וועלען איהם כאַפּען האָט קעניגסבערג איבערגעגעבען צוקערמאַנען 2 וועקסלען צו 3000 רובל אין בלאַנקא, אַלס בעווייז, אַז ער האָט בײַ איהם דאָס געלד גענומען. ווען קעניגסבערג איז געקומען קיין לאָדז און האָט דאָס געלד געוואָלט אָפּגעבען, האָט פרוי צוקערמאַן דאָס נישט געוואָלט נעהמען און נישט געוואָלט קוויטירען. ווען צוקערמאַן איז געקומען קיין פוילען, האָט ער אויך בײַ קעניגסבערג'ן נישט געוואָלט נעהמען דאָס געלד אין רובל און געפאָדערט 1500 דאָלאַר.

ווען ער האָט דאָס געלד נישט דערהאַלטען האָט ער אויסגעשטעלט אַ וועקסעל אויף 1500 דאָלאַר און איהם געלאָזט אין קורס. קעניגסבערג האָט דעם וועקסעל נישט געצאָהלט און אָנגעקלאָגט צוקערמאַנען אין פעלשען. דער פּראָצעס איז פינף מאָל אָפּגעלעגט געוואָרען, און נעכטען איז ער ענדליך פאָרגעקומען אין היגען קרייז-געריכט. צוקערמאַן איז פון דער בעשולדיגונג אין פעלשען דעם וועקסעל פריינעשפּראָכען געוואָרען.

ווער האָט דערהאַלטען אין לאָדז

פּסח-הילף פון'ם לאָנדאָנער קאָמיטעט?

אין אַ לאָנדאָנער צייטונג לייענען מיר: דער לאָנדאָנער פערבאַנד פון יודישע הילפס-אָרגאַניזאַציעס האָט אויף היינטיגען פסח צוטיילט אַ סומע פון 4.020 פונט פאַר די נויטליידענדע יודען אין רוסלאַנד.

דער רוב פון דעם געלד איז פערוועגדעט געוואָרען צו בעזאָרגען צעהן טויזענד הונגער-ליידענדע פאַמיליעס אין רוסלאַנד מיט שפּייז. אין פוילען האָבען פאָלגענדע פונקטען בעקומען הילף: וואַרשאַ, לאָדז, ווילנע, לעמבערג, קראָקאָ, קאָרעליטש, טשורעק, קלעצק, זוראַמין, ביעזון, שרענצק, ראַדזאַנאָוו, דראָבין, זיעלון, יוזעפאָוו, וויערושאָוו, סלאָבים, אַלעקסאַנדראָוו, פראשקע, דאָמבראָוויטץ, טערלעכאָני, פליסא, איזביצא-קוי, און ראַווא. אַ סומע פון 25 פונט איז אויך אַסיגנירט געוואָרען פאַר דעם פינסקער בית-יתומים און 50 פונט פאַר די באָוואָראָדקער ישיבות.

מיר דאָ אין לאָדז האָבען נישט געהערט אַז אימיץ אין לאָדז זאָל בעקומען פון לאָנדאָן געלד אויף אַ פּסח-אַקציע, זענען מיר טאַקע נייגיריג צו וויסען וועלכע אינסטיטוציע האָט עס בעקומען די פּסח-שטיצע פון לאָנדאָן און אויף וואָס האָט זי דאָס געלד פערווענדעט?

רעוומאַטיזם און ערקעלטונגען

דאָס יעצטיגע וועטער, וואָס ענדערט זיך אָפט און פלוצלונג איז אַ סכנה פאַר דער געזונדהייט פון יעדען. דערפאַר איז אויך כדאי צו לעזען דעם בריף פון ה' א. גאַרנטשאַרעק, לאָדז מיעדזיאַנאַ 22, אין וועלכען ס'שטעהט צ. אַ.: זייט 4 יאָהר לייד איך אויף רעוומאַטיזם. פאַר יעדער ענדערונג פון וועטער האָב איך געהאַט שמערצען. איך האָב מיך געהיילט אויף פערשידענע אופנים, אָבער ליידער, אָהן ערפאָלג. אומלענגסט האָב איך אין צייטונג וועגען טאָגאַל געלעזען, און הגם איך האָב געהאַט ווייניג צוטרוי צו דעם מיטעל, דאָך האָב איך 1 שאַכטעל געקויפט. שוין נאָכדעם ווי איך האָב עס פערברויכט האָב איך אַ גרויסע ערלייכטערונג געשפירט אין די געלענקען, ביים דריקען מיט די פינגער. דער ערפאָלג האָט מיך פעראַנלאַסט רעגעלמעסיג טאָגאַל דריי מאָל טעגליך צו 3 טאַבלעטען איינצונעהמען די שמערצען אין די געלענקען זענען פערשווינדען און איך פיהל בכלל נישט מעהר קיין ענדערונג פון וועטער. ה' ג. האָט אַ חוץ דעם מיט טאָגאַל אויסגעהיילט זיין פרוי פון פאָלגען פון אַ שווערער גריפּע און קאָן זיך ממש נישט אָנלויבען איבער די ווירקונג פון טאָגאַל. עהנליכע פרובען האָבען אַ סך ליידענדע געמאַכט, וועלכע האָבען בענוצט מיט בעסטער ווירקונג טאָגאַל געגען רעוומאַטיזם, גיכט, געלענקס- בערוועען און קאָפּשמערצען און ערקעלטונגען. טאָגאַל לינדערט נישט נאָר שמערצען, איז אויך עוקר מן השורש אויף אַ נאַטירליכען אופן די קראַנקהייט, אונשעדליך פאַר'ן האַרץ, מאָגען און אַנדערע אָרגאַנען ווען אַנדערע מיטלען האָבען פערפיהרט האָט מען מיט טאָגאַל ערריכט גלענצענדע רעזולטאַטען. איבער 6000 דאָקטוירים-אַטעסטאַטען! טויזענדער געפלאָגטע האָבען זייער געזונדהייט אַ דאַנק טאָגאַל צוריק געוואונען. פּרובט אַלזאָ באַך היינט אַליין אויס, אָבער פערלאַנגט נאָר טאָגאַל. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען.

נעגען **זומערשפּרינקעלען** נור

LESCHNITZER

קרעם און זייף

צו בעקומען אין אַפּטייקן און סקל.-אַפּטעטשנעס

קרעם 3.15 זייף 2.–

דרינגענדע אונטערשטיצונג פאַר אַרבייטסלאָזע

(מ) מאָנטאָג, דעם 18 אַפּריל האָט זיך אָנגעהויבען די רעגיסטראַציע פון אַרבייטסלאָזע פוזישע אַרבייטער אויף דרינגענדע מלוכה-שטיצע אויף אַפּריל. דאָס רעכט אויף שטיצע האָבען די אַרבייטסלאָזע, וועלכע וואוינען אין לאָדז ווייניגסטענס זייט'ן 1 יאַנואַר 1930, האַלטען אויס אַ פאַמיליע, האָבען נישט קיין פערמעגען, האָבען נישט קיין הכנסות, וואָס זענען גלייך אָדער גרעסער פון דער שטיצע, בעקומען נישט קיין שטיצע פון דער קראַנקען-קאַסע, און בעקומען נישט קיין אינוואַלידען רענטע האָבען דערהאַלטען די שטיצע אין מערץ אָדער האָבען אויסגעשעפּט זייערע אונטערשטיצונגען פון אַרבייטסלאָזען פאָנד אין מערץ 1931 י.

די רעגיסטראַציע וועט פאָרקומען אין לאָקאַל פון אונטערשטיצונגס-אַמט פאַר אַרבייטסלאָזע אויף דער גאַס פון 28 שיסער פּולק 32 פון 8.15 פריה ביז 2 בייטאָג.

פרייטאָג – RRS 17

שבת – TUWZŻ 17

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) היינט בייַנאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: דאַנצער, זגערזשער 57; גראָשקאָווסקי, 11 ליסטאָפּאַד 15; גאַרפּיין, פּילסודסקי 54; באַרטאָשעווסקי, פּיעטריקאָווער 164; רעמבעלינסקי, אַנדזשעיאַ 26; שימאַנסקי, פּשענדזעלניאַנאַ 75.

פון פאַבאַר

(—) היינט דאַרפען זיך צושטעלען אין די קאַשאַרען די פאַבאַר-יונגעלייט פון 1909 י. וועלכע האָבען בעקומען זייערע „קאַרטי פּאָוואָלאַניע" אויפ'ן 10. ה. ח. צוליב די יו"ט טעג איז דער טערמין פון צושטעלען זיך פערלענגערט געוואָרען אויף צעהן טעג.

פלוצלינג געשטאָרבען

אויף וואָלבאָרסקאַ 23 אין מקוה איז אַריינגעקומען אַ ישיבה-בחור פון 18 יאָהר ידיעל טוגענדמאַן און זיך בעשטעלט אַ וואַנע. ווען ער איז אַ לענגערע צייט נישט אַרויס האָט מען צו איהם אַריינגעקוקט און דערזעהען אַז ער ליגט אומבעוועגליך. מ'האָט צו איהם אַרויסגערופען די פּאָגאָטאָוויע דער דאָקטאָר האָט פעסטגעשטעלט אַז ער איז טויט. בעת'ן באָדען זיך האָט ער בעקומען אַ קורטש פון די האַרץ-מוסקולען און זיך דערטרונקען.

מיט דער לייה פערנעהמט זיך „חסד של אמת".

דער „פּוילישער שטערן" (10

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן פון דעם וועלט-קריג

— אַסאַ די פראַגע מוז טאַקי בלייבען אָפען!

— האָט מערנהאַלץ געענטפערט — דערויף וועט מוזען געבען אַנ'ענטפער באַרנעי, אויך ער איז טאַקי שולדיג אין דעם מאָרד... דערווייל איז ער זיך מודה אין דעם, אַז ער האָט געוואָלט בלויז יענעהן אַ גנבה.

קאַפּיטעל זעקס

דער אַרעסטאַנט

באַרנעי האָט, ווי געזאָגט, געטענה'ט זיינס: ער איז נישט שולדיג אינ'ם מאָרד.

דער הויפּט-קאָמענדאַנט מיט האַרי'ן האָבען איהם בעזוכט אין אַרעסט, און אויסגעפרעגט אויף פרטים.

— איך האָב געזאָגט דעם אמת! דעם ריינעם אמת, — האָט ער היסטעריש געכליפּעט — בין איך דען שולדיג, וואָס אַלץ איז געגען מיר! פאַרוואָס האָב איך נישט אָוועקגעוואָרפען דאָס אָוועקגעגנבעטע און נישט ענטלאָפען? פאַרוואָס איך האָב אַזוי נישט געטון?.. דערפאַר, ווייל דאָס, וואָס איך האָב געזעהן אין יענעם הויז האָט ביי מיר אָוועקגענומען דעם שכל! ס'איז שוין נישט דאָס ערשטע מאָל, וואָס איך האָב צו טון מיט דער פּאָליציי, סאָ צו וואָס זאָל איך פון אייך אויסבעהאַלטען דעם אמת? איך האָב געגנבעט... נישט איין מאָל געגנבעט, און איך בין זיך אין דעם מודה, אָבער איך האָב נישט געמאָרדעט... קיין מאָל נישט געמאָרדעט... איך האָב געאַרבייט אין טעאַטערס און אָרנטליך פערדינט מיין ברויט... אָבער דאָס לעבען איז מיר לעצטענס געוואָרען אונדערטרעגליך. נעכטען, בעת איך בין צו אַ טעאַטער-אַגענט געקומען בעטען אַרבייט, האָב איך געטראָפען דעם אַלטען קווייטמאַן... ער איז געווען אַ גרויסער פּלאַפּלער, דער אַלטער... האָט ער מיר דערצעהלט, אַז ער האָט נישט שלעכט פערדינט אויף דער פּראָווינץ, און אָפּגעשפּאָרט אַ ביסעל געלד... ס'וואָלט מיר קיינמאָל נישט איינגעפאַלען איהם צו בעגנבענען, מיין הער... אָבער איך האָב בוכשטעבליך געהונגערט... איך האָב אָפּגעוואַרט ביז ס'איז געוואָרען גוט שפּעט, כדי צו זיין זיכער אין דעם, אַז קווייטמאַן מיט זיין טאָכטער שלאָפען שוין... בין איך אַריין אין שטוב דורך דעם קיך-פענסטער, און צונויפגעקליבען פערשידענע חפצים פון דעם עס-שטוב... איך פערזיכער אייך אָבער, אַז איך האָב דאָרט קיין שום ווערטפולע זאַכען נישט געפינען... אין טיש, אינ'ם אַלטען ציגאַר-שאַכטעל זענען געלעגען בסך הכל עלף שילינגערס... פּאָליציי האָט זיי אָפּגענומען ביי מיר... איך האָב עס, איבריגענס נישט אויסבעהאַלטען, אַז איך האָב עס פאָרט גענומען... איך האָב גע'גנב'עט! דאָס איז ריכטיג — דאָס שטימט!.. אָבער — מאָרדען, חס וחלילה!.. ניין! ניין! ניין!

באַרנעי איז ענטשוויגען געוואָרען.

— רעדט ווייטער! — האָט זיך אָפּגערופען דער הויפּט-קאָמענדאַנט.

באַרנעי האָט דערשראָקען אַ ציטער געטון.

— איך האָב זיך שוין נעקליבען אָוועקצוגעהן... ערשט פּלוצים האָב איך דערהערט, ווי דער שליסעל אין דער טיר האָט זיך אַ דריי געטון... איך בין געשטאַנען ביי די טרעפּען, און ענטלויפען האָב איך נישט געקאָנט בעוויזען... עס איז מיר נאָר איבערגעבליבען אַרויף צוריק, און בעהאַלטען זיך הינטער דעם ערשטען פאָרהענגעל... קוקען האָב איך נישט געהאַט קיין דרייסטקייט, אָבער איך האָב זיך צוגעהערט.. איך האָב געהערט, ווי דער מענש איז אַריין אינ'ם עס-שטוב... האָב איך שוין געוואָלט אַרויס פון מיין בעהעלטעניש, און אונבעמערקטערהייט אַריינקריגען זיך אין דער קיך, ערשט פּלוצים האָב איך דערזעהן, ווי פון אויבען געהט אַראָפּ קווייטמאַן, אין אַ כאַלאַט אָנגעטון, מיט אַ ליכט אין דער האַנד. אין דערזעלבער צייט האָבען זיך אונטען דערהערט שריט אין פּירהויז. קווייטמאַן האָט אַ ציטער געטון... ער איז אָבער נישט שטעהן געבליבען, גאָר איז אַרונטער גלייך אויף דעם אָרט, וואו איך האָב זיך געהאַט פערשטעקט... צופעליגערווייז האָב איך אָנגעטאַפּט הינטער זיך אַ טיר, און בין אַריין אינטערוויילעכס אין עפּעס אַ פינסטער קאַמער... איך האָב אַרומגעטאַפּט מיט די הענד, וואו איך בין, און כ'האָב זיך אָנגעשטויסען, אַז ס'איז אַ וואַנע-צימער. גאָט-צו-דאַנק!.. דאָרט איז געווען אַ זיכערער אָרט, ווי הינטער דעם פאָרהאַנגעל... איך האָב דערהאַלטען מיין אָטעם, און געוואַרט, וואָס דאָ וועט אַזוינ'ס זיין... גאָט מיינער, ווי אַזוי זאָל איך אייך עס איבערגעבען?..

באַרנעי'ס אינטערשטע ליפּ האָט אַ ציטער געטון, און ער איז ווידער ענטשוויגען געוואָרען.

— רעדט'ס באַרנעי! — האָט שטרענג בעפוילען דער דיזשורירענדער עלטערער פּאָליציאַנט

— איהר זעהט דאָך, אַז די הערען איילען זיך.

באַרנעי האָט פאָרטגעזעצט מיט אַ קוים הערבאַרען שעפּטשען:

— אין דער וואַנע איז געווען שטאָק-פינסטער, אָבער דורך דער שפּאַרע האָב איך געזעהן קווייטמאַנען, וואָס איז געשטאַנען מיט'ן רוקען צו מיר, אָנהאַלטענדיג זיך מיט אַ האַנד ביים פאָרהענגעל. ער האָט ווייזט אויס, האָט זיך בעהאַלטען דאָרטען, וואו איך בין פריהער בעשטאַנען פערשטעקט, און פון הינטער אָט-דעם פאָרהענגעל האָט ער אַכטונג געגעבען אויפ'ן גנב, וואָס איז געגאַנגען אויף די טרעפּען אַרויף... דערנאָך.. דערנאָך פּלוצים... האָבען זיך די שריט אויף די טרעפּ אָפּגעשטעלט... קווייטמאַן האָט אָפּגערוקט דאָס פאָרהענגעל און אַ פרעג געטון: „ווער, איז"?.. דאָ בין איך בעטויבט געוואָרען פון אַ רעוואָלווער-שאָס... איך האָב דערזעהן אַ פייער-אויסבליק, און דערשפּירט דעם סמ פון רויך... דער, וואָס האָט געשאָסען, האָט זיך אַפילו נישט אָפּגעשטעלט... ער איז געלאָפען אַרויף אויבען, און דער אַלטער קווייטמאַן, נעבעך, איז געבליבען ליגען, וואו די קויל האָט איהם אָוועקגעלייגט... דאָס בלוט האָט זיך אָנגעהויבען פּוגאַנדערגיסען איבער'ן לינאָלעאום פון דער וואַנע... איך האָב געכאַפּט מיין זעקעל, אַרויסגעקלאַפּט אין קיך, אַרויסגעקראָכען פון פענסטער, און זיך געלאָזט לויפען... לויפען!.. גאָט מיינער!.. איך בין צוגעלאָפען צום ערשטען פּאָליציאַנט, און זיך אַליין איבערגעגעבען אין זיינע הענד!..

באַרנעי איז ענטשוויגען געוואָרען, ווישענדיג די גרויסע טרעהרען, וואָס האָבען זיך געקייקעלט איבער זיינע באַקען.. דער גוף זיינער האָט אַלץ געציטערט פאַר'ן שלוכצען, וואָס ער האָט געשלוכצט.

דער וואַך-פּאָליציאַנט איז צוגעגאַנגען צו איהם און איהם בערוהיגענד אַ קלאַפּ געטון אין דער פּלייצע:

— נו, נו! אַ סוף שוין!

— האָט איהר געזעהן דעם מענשען, וואָס האָט געשאָסען? — האָט דער הויפּט-קאָמענדאַנט אַ פרעג געטון:

— איך, גאָט! — האָט אַרויסגעיאָמערט דער אַקטיאָר — איך האָב גאָרנישט געזעהן... בלויז נאָר קווייטמאַנס רוקען... ס'איז דאָך געווען פינסטער...

— האָט איהר, הייסט עס, אינגאַנצען נישט געזעהען דעם מערדער? אַפילו נישט בעמערקט, צי אַ הויכער, צי אַ נידריגער?

דער אַרעסטאַנט האָט פערצווייפעלט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ, און איבערגעחזרט:

— ס'איז געווען שטאָק פינסטער... כ'האָב גאָרנישט געזעהן...

— וואָס פאַר אַ שריט, האָט איהר געהערט? לייכטע, צי שווערע? צי האָט זיך דער מענש געאיילט, צי געלאָסען געגאַנגען? — איז צוגעשטאַנען דער הויפּט-קאָמענדאַנט.

(פאָרטזעצונג קומט).

פון „קרן היסוד"

נאך א קורצער אפוועזנהייט איז צוריקגעקומען קיין לאדז דער דעלעגירטער פון „קרן היסוד" דירעקטאריום, ה' אשר קאלאדני פון תל-אביב.

מיט'ן אנקומען פון ה' קאלאדני וועט ווידער בעגיים ווערען די זאמעל-ארבייט לטובת דעם „קרן היסוד" אין אונזער שטאט, ביי דער בעטייליגונג פון די אנגעזעהענסטע קה"י-עסקנים און פריינד פון ארץ-ישראל-אויפבוי. צוליב דעם, וואס די הייאהריגע קה"י-אקציע דארף שוין קירצליך פארענדיגט ווערען, וועט דער קאמיטעט אנשטרענגען אלע כוחות, כדי די זאמלונג אינטענסיוו און ענערגיש דורכצופיהרען.

די ביז-אהעריגע רעזולטאטען פון דער אקציע זענען געווען צופרידענשטעלענד. האפענטליך, וועט אויך די וויטערדיגע ארבייט לטובת דעם גרויסען ארץ-ישראל-אויפבוי-פאנד געפינען דאס נויטיגע פארשטענדעניש אין די קרייזען, וואס וועלען בעזוכט ווערען, וואס וועט מעגליך מאכען דאס ערפאלגרייכע אפשליסען פון דער „קרן-היסוד"-אקציע.

ארום דער תרבות - קאנפערענץ אין ווארשא

די פארבערייטונגען צו דער פערטער לאנדעס-קאנפערענץ פון „תרבות" וועלכע קומט פאר אין ווארשא דעם 26-28 אפריל זענען אין פולען גאנג. אין לאדז קומען פאר די וואהלען דעם זונטאג 19 אפריל אין לאקאל פון „תרבות" צעגעלניאנא 75, (שולע „יבנה") די וואהלען וועלען זיך אנהויבען 3 באכמיטאג און וועלען דויערען ביז 10 אין אוונט פינקטליך. עס איז שוין אויסגעוועהלט געווארען א וואהל-קאמיסיע וועלכע פערנעהמט זיך מיט אדורכפיהרען די וואהלען. אין די קאמיסיע זענען די ה"ה: ש. ז. ראבינאוויטש, ז. ראטקאפ, ד. ראסין, י. כלודניעוויטש און י. פאזנאנסקי. אלע נויטיגע אינפארמאציעס ערטיילט דער סעקרעטאריאט פון „מרכז עברי" וועלכער פיהרט די גאנצע אקציע אין לאדז.

2-טע לאנד-קאנפערענץ פון פועלי אגודת-ישראל אין פוילין
עפענט זיך זונטאג אין ווארשא

זונטאג עפענט זיך אין ווארשא די 2-טע לאנד-קאנפערענץ פון „פועלי אגודת ישראל" אין פוילען בעיקר וועט זיך די קאנפערענץ פערנעהמען מיט'ן בעהאנדלען דאס עקאנאמישע פראבלעם אויסצוקעמפען רעכט אויף ארבייט פאר'ן רעליגיעזען פראלעטאריאט אין לאנד און אנגעהמען שריט צו לינדערען ד יארבייטסלאזיגקייט צווישען דער רעליגיעזער ארבייטערשאפט.

אויף דער קאנפערענץ וועט אויך אנגענומען ווערען א שטעלונג צו די בעפארשטעהענדע קהלה-וואהלען. חוץ דעם שטעהען אויפ'ן סדר היום א ריי קולטורעלע און ארגאניזאציאנעלע פראגען.

פון לאדז וועלען זיך בעטייליגען אין דער קאנפערענץ די צ.ק.-מיטגלידער: ד. ה. זילבערשטיין, פרנס י. צעדערבוים, פ. לאנדענבערג, ל. שטשעקאץ, מ. גערשט, י. דייטש, און ד. באמאן און איבריגע געוועהלטע דעלעגאטען.

יודישע געזעלשאפט פאר לאנד-קענטשאפט

די היגע אפטיילונג פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט ארגאניזירט פאלגענדע אויספלוגען:

שבת דעם 18 ד.מ. 5 נאכמיטאג — בילדער-אויסשטעלונג און קונסט-גאלעריע (שענקעוויטש פארק).

זונטאג דעם 19 ד.מ. 1) 11 פריה — מוזעאום (פרייהייט-פלאץ 1), 2) 10 פריה — רעמיזע פון שטאטישע טראמוואיען. (טראמוואיאווע 6).

אינפארמאציעס אין סעקרעטאריאט פיעטריקאווער 56 מאנטאג מיטוואך און פרייטאג פון 8 ביז 10 אוונט.

פערשידענעס

(ב.פ.) נעכטען אום 12 מיטאג האבען זיך פארגעשטעלט פאר'ן נייעם פראצעס פון קרייז-געריכט ה' יוזעף זבאראווסקי, די ריכטער פון שטאטישען געריכט, רעיענטען און קאמארניקעס.

—=:o:=—

היט אייך געגען נישט ריכטיגער שפארזאמקייט

ס'זענען נאך פארהאן א סך נישט ערפאהרענע בעל-הבית'טעס, וועלכע קויפען שטענדיג „ביליגסטע" ארטיקלען, צאהלען מייער פאר סחורה פון מינדערווערטיגער קוואליטעט. דאס שפריכווארט: „ביליג אבער שלעכט" ענטשפרעכט נאך אפילו אין די היינטיגע צייטען מיט דער ווירקליכקייט, פונקט ווי אמאל. אונפערשטענדליך איז „איינשפארען" 30 גראשען אויף א קילאגראם זייף און פער אורזאכען א פערניכטונג פון די וועש און דער ווערט פון עטליכע הונדערט זלאטיס.

געניטע בעל-הבית'טעס עמפפעהלען די זייף Kołłontay מיט דער פראלקע", ווייל די זייף איז א ריין, שמעקעדיג און גליצערין-ענטהאלטענד וואש-מיטעל, שפארזאמער און געברויך מיט 20 פראצענט.

—III—

רעפעראט פון ד"ר טארטאקאווער אין אוניווערזיטעט פון „עבודה"

מארגען שבת, 6.30 א זייגער קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער יוגענד-ארגאניזאציע „עבודה" (ווסכאדניא 70) דער 8-טער רעפעראט פון „אלגעמיינעם אוניווערזיטעט פאר יודישער יוגענד". ד"ר אריה טארטאקאווער וועט רעפערירען אד"ט: „סאציאליסטישער ציוניזם".

זונטאג, 6.30 א זייגער קומט פאר א פארלעזונג פון ה' ש. באבאד אד"ט: „סאציאליזם און קולטור".

צום ל. שריפטזעצער-אווענד
וואס קומט פאר היינט אין דער „קולטור-ליגע"

וועגען לייב שריפטזעצערן, דעם פאפולערען און בעליבטען יודישען אקטיאר — דעם אס פון די ליטוויש-יודישע קאמיקער, דעם „קעניג פון הומאר" האבען מיר שוין לאנג געהערט (עפעס גוטס הערט מען פון דער ווייט) אבער צו זעהן איהם גופא האבען מיר ערשט בעקומען די געלעגענהייט, בעת זאסלאווסקיס גאסטשפילען אין לאדז, ווען זיין ערשיינען אלס מנחם-מענדעל און אין עטליכע עפיזאדען-ראלען האט אונז ממש איבערראשט.

דער ביהנע-קינסטלער לייב שריפטזעצער, וועלכען מיר האבען געקאנט בלויז פון הערען, האט זיך פאר אונז, מיט זיינע ערשטע אויפטריטען אין לאדז, פערזעקאמענדירט, אלס ערשטראנגיגער כאראקטער-שוישפילער מיט איינגעבוירענעם עכטען הומאר-טאלאנט.

עס האט גלייך א פאטש געטון מיט דער אומגעריכטער עסטעטישער, פיין-אדורכגעטראכטער פרייליכקייט, וואס איז אזוי זעלטענער גאסט אויף דעם טרויעריג און וואולגאר - רוישיגען יאהרמארק פון דער יודישער ביהנע....

לייב שריפטזעצער האט בעוויזען, אז אויף דער יודישער ביהנע קאן זוניג-אויפהייטערן נישט דווקא דער טשאלענט-שלוקערץ, נאר — די לויטערע יודישע פריילליכע בינה פון דער ביהנע...

ער איז דאן געקומען, און געזיגט — איינגענומען די טויזענדער הערצער פון די, וואס האבען בעזוכט די זאסלאווסקי-פארשטעלונגען.

שריפטזעצער אבער אלס רעציטאטאר-קאנצערטאנט, איז, ווי מען זאגט, א קאפיטעל פאר זיך.

ער זאל — לויט דער פרעסע — זיין, דער „אויף וועלכען מען ווארט", און היינט וועלען מיר האבען די געלעגענהייט איהם צו זעהן און צו הערען אויף זיין אווענד אין דער קולטור-ליגע. (ב.)

ביי שטוהל-פערהאלטונג

אונגעמערליכע - בלוטאיבערפילונג, קאנגעסטיאנען, קרייק-שמע'יצען, שטעם-גויט, הארץ-קלאפעניש טיגרענע, שווינ-דלען, געמיטספערשטימונג ווירקט דאס נאטירליכע ביטער-וואסער Franciszka Józefa און מען בעקומט א פרייען קאפ און א רואיגען שלאף.

די אקציע פון סמ'ען שטשורעס

(מ) ווי בעקאנט ווערט דורכן מאגיסטראט אנגעפיהרט אנ'אקציע צו סמ'ען מייז און שטשורעס. אלע הויזבעזיצער דארפען איינקויפען די סם אין די סאניטאר-דאזארעס. פאר נישט אויספיהרען די פעראדנונג וועגען סמ'ען די מייז דראהט א שטראף ביז 1000 זל. אדער 3 חדשים טורמע אדער ביידע שטראפען צוזאמען.

די סם פאר די מייז וועט נאך פערקויפט ווערען היינט און מארגען אין אלע סאניטאר-דאזארען.

נייע פערוואלטונג אין פליישער ארבייטער-פעראיין

ס'איז פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג אין פליישער-ארבייטער-פעראיין. אלס פארזיצער פון דער פערזאמלונג איז אויסגעוועהלט געווארען ה' משה קארפעל, אלס סעקרעטאר ה' סטאלארסקי. נאך דעם ווי ס'איז אויסגעדריקט געווארען דער אפטרעטענדער פערוואלטונג צוטרוי, איז אויסגעוועהלט געווארען א נייע פערוואלטונג אין פאלגענדען בעשטאנד: פארזיצער נחום אליהו קריסקא, סעקרעטאר משה קארפעל, קאסיר אברהם שלימער. פערוואלטונגס-מיטגלידער: הערשל קורעק, יאנטשע אנשעלעוויטש, י. ד. ביאלקאוויטש, משה זלאטניצקי, יצחק בערקאוויטש, ישראל שילעט, ראטגארט, י. צוקער, עזר ראגאווי, מאכל שייגהאלץ און וו. לעווקאוויטש.

גרויסער ערפאלג פון דער „פערסישער כלה"
אין יודישען טעאטער פילהארמאניע

דער נייער אפערעטען-שלאגער „די פערסישע כלה" האט גענומען דאס לאדזער פובליקום מיט שטורם. די שעהנע דעקאראציעס און קאסטיומען, וואס פערכאפען דאס אויג.

אין דער אפערעטע בעטייליגט זיך דער גוט-צוזאמענגעשפילטער אנסאמבל מיט דעם ליבלינג פון לאדזער פובליקום ש. קוטנער און דער בעוואוסטער פרימאדאנא פראניע ווינטער אי ד טיטעלראלען.

אויך די מוזיק איז געהעריג אוועקגעשטעלט. לויט'ן גרויסען ערפאלג פון דער „פערסישער כלה" איז צו האפען, אז די דאזיגע פיעסע וועט זיך לאנג האלטען אויפן אפיש. היינט, פרייטאג, מארגען שבת בייטאג און ביינאכט געהט ווייטער די זעלבע פיעסע.

דאס יודישע פאלקס-טעאטער
שפילט אין זאל פון נעוו. „ארט"

דאס יודישע פאלקס-טעאטער, וואס האט אין משך פון איניגע חדשים געשפילט אויף זגערזשער 17, האט זיך איבערגעטראגען אין ווייסען זאל אויף זאכאדניא 43 (געוועזענער „ארט") און פון היינט הויבט דאס פאלקס-טעאטער אן דארט צו שפילען.

היינט, פרייטאג, און מארגען שבת אין אווענד ווערט געשפילט די גרויסארטיגע אפערעטע „די יודישע חתונה".

שבת בייטאג געהט די סענסאציאנעלע פיעסע „דער וועג קיין בוענאס איירעס".

די הויפטראלע שפילט די סוברעטין רעגינא בוימאן. עס נעהמען אנטייל די פרויען: בעזמאן, גאלדשטיין, מאכאראווסקא, פאדערמאן, ראזענצווייג און די ה"ה: אריעל, באלבירסקי, גאלדבערג, דראגנאוו, נופמאן, נייהויז, מאכאראווסקי, פאלאנסקי און פאסטעל.

הערמאן שיראצקי
איז געקומען קיין לאדז

דער בעקאנטער יודישער שוישפילער און זינגער, אונזער בן עיר, הערמאן שעראצקי איז נאך זיינע ערפאלגרייכע גאסט-שפילען אין לאס-אנזשעלאס (קאליפארניע) נעכטען געקומען קיין לאדז.

אויף צוריקוועגס האט ער אויך געשפילט מיט גרויס ערפאלג אין פראנקרייך און בערלין.

דער קינסטלער האט בעזוכט אונזער רעדאקציע, און מיר דערוויסען זיך, אז ער פלאנט צו פערבלייבען א לענגערע צייט אין פוילען און אויפטרעטען אין זיין רייכען רעפערטואר.

עס וואלט געווען געוואונשען, אז ה' שיראצקי זאל קאנצענטרירען זיין אויפמערקזאמקייט אויף אונזער שטאט, וואו ער איז פון לאנגע יאהרען אן געווען א ליבלינג פון דעם ברייטען טעאטער-עולם.

פון קינא „בייקא"

אין קינא-טעאטער „בייקא" ווערט איצט געשפילט מיט גרויס ביפאל די הערליכע ליבעס-דראמע א. נ. „די נאכט-וואך".

אין דאזיגען פילם קרעאירען די פילם-צויבערין און הערליכע פרוי פון האליוואוד ביליע דאוו און איהרע פארטנערינס מיקאליי סוסאנין, פאול לוקאס און דאנאלד רעעד, וועלכע שפילען זעהר גוט און דערגענצען דעם ערפאלג פון פילם.

די מוזיקאלישע אילוסטראציע, וועלכע איז ספעציעל צוגעפאסט צום בילד געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון בעוואוסטען יודישען לאדזער מוזיקער ה' ש. ביגעלמאן.

ראדיא-פראגראם
פרייטאג, 17 אפריל

11,58 צייט-סיגנאל, 12,05 גראמאפאן-מוזיק 1'15 טאג-פראגראם, קינא און טעאטער-רעפערטואר. 2,40 פארטראגען פאר מאטוריסטען, 3,50 לעקציע פראנצויזיש (טראנסמיסיע פון ווארשא). 4,10 קאמוניקאט פאר שיפער און פישער, 4,15 גראמאפאן-מוזיק פון ווארשא, 5,15 „דער נאוועמבער אויפשטאנד אויף ליטע" רעפעראט פון פראפ. ה. מאשטשיצקי, 5,45 לייכטע מוזיק פון ווארשא, 6,45 פערשידענעס, 7,10 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, פראגראם אויף מארגען 7,25 גראמאפאן-מוזיק, 7,40 ראדיא פרעסע זשורנאל פון ווארשא, 8.00 מוזיקאלישער שמועס פון ווארשא, 8,15 סימפאנישער קאנצערט פון דער ווארשאווער פילהארמאניע – אויסגעפיהרט פון פילהארמאנישען ארקעסטער – פרויען-כאר פון ווארשאווער מוזיק-קאנסערוואטאריום אין סאליסטען נאכ'ן קאנצערט „פ.א.ט."-ווועטער, פאליציי-און ספארט-קאמוניקאטען ווי אויך רעטראנסמיסיעס פון אויסלענדישע סטאציעס.

מעלדונגען

אפצייכנונג לטובת די „ארט" - ווארשטאטען.

היינטיגען דינסטאג, דעם 21. אפריל ווערט איינגעארדענט אנ'אפצייכנונג לטובת די פראפעסיאנעלע לערן-ווארשטאטען פון דער געזעלשאפט „ארט" אין לאדז. אלע געוועזענע שילער און שילערינס פון די „ארט"-ווארשטאטען ווערען דערמיט געבעטען זיך צו מעלדען אין ביורא פון „ארט", וואולטשאנסקא 27, כדי אנטיילצונעהמען אין דער אפצייכנונג.

צוליב דער וויכטיגקייט פון דער אונטערנעהמונג וועלען די שילער און שילערינס געוויס נישט דורכלאזען די געלעגענהייט מיטצוהעלפען אין דער אפצייכנונג.

2338

אלג. פראפ. לאנדעס-פעראיין פון בעקליידונג-ארבייטער אין פוילען, אפט. 2. אין לאדז, פעפער-גאס 15

אכטונג, פארל-ארבייטער!

שבת, דעם 18. 10 א זייגער פריה קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל, פעפער-גאס 15 א פערזאמלונג פון אלע פארל-ארבייטער, אד"ט: אקציע, זעהר דרינגענד, קומט אלע פינקטליך.

2327 די פאך-קאמיסיע.

22-טע מלוכה-לאטעריע
סוף פון דער ציהונג פון 29-טען טאג.

5 premij po 5.000 zł. Nr 17071 plus 500 zł, Nr. 63034 plus 250 zł. Nr. 79445, plus 250 zł. Nr. 94341 plus 250 zł. Nr. 180480 plus 250 zł.

Zł. 50.000 na nr. 25451.

Zł. 5.000 na nr. 170056

Zł. 3.000 na nr.: 14737 139933 198472.

Zł. 2.000 na nr.: 41918 63286 81668 101104 103648 125262 148178 183025 190571.

Zł. 1.000 na nr.: 84 37468 81229 105967 126734 130863 154064 156040 159562 162168 193170 198718 204493.

Zł. 500 na nr.: 4390 4740 5609 6569 10363 11591 16024 20579 24089 24522 24723 24899 29733 34630 39967 41250 43023 43788 44709 50801 54043 54172 56172 60476 63896 65461 69010 70407 71086 73621 74074 75791 77197 87333 87818 97078 100999 102671 107414 110848 113282 115030 115690 115674 118939 121191 121503 122345 128191 133457 136492 137976 138784 141612 141983 144330 148761 156627 157017 160802 162619 162916 165367 166035 170162 171349 174322 175968 186790 197106 199385 202895 205120 205421 205900 206423 206530 206930.

Po 250 zł. wygrały numery następujące:

77 299 398 480 719 1044 164 76 374 640 88 720 814 2076 79 104 215 56 81 562 727 3047 90 238 405 629 916 4126 244 72 79 348 434 62 546 607 8 714 910 63 5071 692 707 55 909 36 42 6148 289 396 657 719 905 7272 309 94 528 73 627 736 913 74 8007 114 395 970 9236 85 793 961.

10565 704 35 838 907 23 11024 43 102 316 462 98 536 67 753 985 12163 216 39 316 58 85 95 769 13017 66 256 460 572 689 915 22 14064 187 427 548 706 15204 404 684 742 877 928 72 16071 78 194 98 368 421 503 889 17671 18088 170 367 487 510 64 610 46 804 947 19187 244 335 550 861 924.

20157 217 486 21130 346 512 85 965 22026 558 778 23178 231 484 759 869 24169 71 528 88 920 43 25107 37 207 49 687 26053 209 313 75 438 757 904 27124 442 716 28175 258 420 594 643 97 29034 36 200 345 405 549 703 832 964.

30269 90 496 675 821 958 31402 30 708 970 32116 268 675 787 93 33023 164 496 620 873 942 34228 53 89 496 718 820 964 35098 279 302 28 43 612 724 55 94 941 80 36101 48 388 97 406 15 697 923 43 37089 176 435 50 649 879 38058 389 542 93 678 929 39082 332 864 946

40301 21 618 721 58 810 92 916 41127 621 713 80 42501 43620 777 44155 461 617 704 829 45080 494 740 909 46067 169 416 546 683 99 799 881 47044 516 48133 513 931 49238 85 372 732 890.

50111 345 46 79 416 560 675 730 51315 85 660 844 52280 94 474 601 53009 142 75 97 401 557 666 807 941 54256 99 300 529 65 636 47 76 717 27 55020 97 134 358 443 912 56235 345 999 57691 745 58416 74 59159 90 272 403 27 46 540688.

60027 129 263 601 86 791 990 61054 93 296 973 62092 273 406 574 666 729 829 63125 52 84 214 28 327 96 408 562 653 740 903 64019 19 192 223 421 65217 750 956 66026 174 661 780 836 67208 386 68007 49 70 250 493 581 611 737 69032 68 171 532 50 688 91 951 75.

70044 301 436 947 71064 126 391 507 26 32 873 72072 76 220 506 606 762 867 93 73378 420 74032 37 62 434 619 62 720 75032 95 160 99 251 72 324 52 594 813 22 53 76005 19 163 409 92 685 733 882 77301 498 702 72 75 837 86 947 51

78181 458 623 701 811 79043 195 221 337 40 690 807.

80949 81081 553 677 82325 43 487 840 83029 459 87 863 68 971 88 84175 319 453 647 763 85150 519 683 763 863 82 86064 118 68 201 4 9 68 492 98 822 87146 215 404 26 548 621 826 99 88238 644 89028 137 322 400 25 854 61.

90265 366 468 652 839 86 91067 79 145 321 22 739 92388 439 613 48 950 93163 234 863 94124 583 830 95365 447 60 575 719 888 970 92 96091 514 37 40 613 918 62 97288 366 595 728 98026 255 465 847 953 99026 169 309 511 58 749.

100282 332 412 517 22 645 733 72 810 923 37 101043 158 269 371 504 689 882 907 102175 84 538 71 639 103254 365 94 501 711 104288 406 105064 100 336 55 406 51 512 106409 61 618 32 107402 63 552 874 108024 114 316 564 670 979 109084 172 400 582 691 852 940.

110086 104 81 363 498 666 899 111044 125 302 32 533 639 750 819 112165 205 32 341 675 113177 355 85 422 904 93 114409 67 575 629 755 901 77 115103 646 116250 307 64 508 688 719 901 117048 153 78 281 885 118041 169 70 143 61 70 416 61 530 615 71 749 119011 81 142 303 41 488 805.

120090 257 320 737 44 95 865 90 920 121091 162 283 89 394 653 708 62 864 122225 67 440 123044 116 895 928 77 124066 111 273 672 877 99 913 125634 126020 105 81 208 431 525 53 127037 284 322 31 33 517 23 753 807 920 69 128030 593 627 954 129227 411 520.

130020 265 314 45 602 95 784 131120 225 39 322 57 561 873 132156 237 312 462 91 987 133002 6 36 131 432 570 761 986 134115 757 833 39 135105 249 519 707 803 926 33 136035 820 956 137026 98 636 73 95 794 801 138098 391 650 714 139092 215 42 461 601 898 964.

140028 129 396 437 532 71 658 825 957 141012 260 365 433 528 92 674 97 96 839 905 142002 10 105 71 545 143333 407 38 86 633 52 807 905 144007 230 377 457 652 69 145012 291 387 469

894 939 59 146374 681 851 147007 466 74 78 501 669 772 840 997 148564 99 871 79 149094 159 209 64 84 435 572.

150162 674 99 151033 131 216 775 152008 177 491 641 708 90 804 45 79 153137 62 400 544 604 802 154360 92 704 62 836 921 78 155195 250 74 319 533 627 743 842 156063 149 246 790 938 157118 87 565 613 158051 594 762 889 159262 505 678 722.

160268 404 613 59 717 944 161020 440 44 602 48 763 162201 545 645 749 904 92 163117 294 326 44 517 656 164282 446 660 727 897 165216 42 319 549 635 797 877 909 67 92 166177 94 291 302 781 889 167018 139 45 459 890 992 168021 91 168021 91 321 738 93 169434 537 798 802 37 58 78 969.

170018 26 63 92 94 106 388 582 615 26 759 88 171117 244 57 98 374 448 603 12 80 85 776 818 92 172014 260 301 658 976 173102 42 303 71 511 753 837 60 932 174077 470 633 175082 176039 143 298 313 58 406 801 20 76 974 177383 178007 27 198 433 607 976 179035 272 76 390 440 524 34 872 94 964.

180069 208 391 693 735 74 834 80 958 181151 213 642 83 182341 409 684 990 183115 297 236 38 638 705 911 32 184 443 49 503 15 82 626 48 66 810 185071 102 501 622 782 186315 97 187301 71 548 785 966 188027 557 81 93 625 756 80 189093 135 66 418 573 773 752 920.

190217 413 582 721 191110 309 81 86 593 811 192023 266 576 647 947 193130 323 553 859 77 194411 929 195455 538 713 30 926 196163 364 530 46 881 95 962 78 197051 95 144 74 354 998 198057 265 360 641 709 820 997 199032 92 94 491

200134 83 503 603 822 37 46 949 102178 97 571 611 88 851 53 989 202061 699 712 69 76 839 73 203020 118 92 272 323 81 479 566 700 67 992 204211 94 402 797 819 23 43 205256 76 320 39 657 997 206004 385 610 19 717 207693 207693 208155 90 286 338 93 409 75 693 894 939 20997[illegible] 607 734.

קלאנג-פילם-טעאטער
„MIMOZA"
ul. Kilińskiego 178.
היינט און פאלגענדע טעג!
25 פוילישע שטערנס און אמעריקאנער שטערנס! 200 גירלס
„רעווי פון האליוואוד"
אין די הויפטראלן:
HANKA ORDONÓWNA
KAROL HANUSZ
אויספערדעם: קלאנג-צוגאבע
נעקסטער פראגראם: „פארוטשניק ארמאנד"
אנהויב 5.30, 7.30 און 9.15, שבת, זונטאג און יום-טוב 3.30 נ"מ

די ביליגסטע קוועלע פון מאדערנע
מעבער-און-קאפעלושען
פון 6.75 זל. און אין ביי
שווארצבערג פיעטריקאווער 50 (אין הויף)
אויסוואהל פון אלערליי פארבען און פאסאנען.
בעמערקונג: רעפעראטורען ווערען פינקטליך און פאכמעניש אויסגעפיהרט

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזן-מעבעל-פאבריק
I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ
פאבריק-לאגער:
בארוטאוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל. 137-70
איז: א מביליגסטע
מבעסטען
מבעקוועמסטען

און דער גרעסטער אויסוואהל
פון מעטאל-בעטען, מאטראצען פערשידענע סארטען. קינדער-וועגעלעך אין א גרויסן אויסוואהל
פעלד-בעטען, האלצערנע און מעטאלענע וואש-געשירען. סערוויזען. וויזשי-מאטשקעס. אייזן-קאסטענס. וואגעס.
קינדער-בענקלעך. ראווערען א.ד.גל. בעדייטענד נידריגע פרייזן
בעמערקונג: פערלייהונג פון בעטען אויף זומערוואויזונגג

זיכערע הילף און א רפואה
אהז א אפעראציע, אן בלוט, אהז א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויסערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער הינקעל-בראך וועט גרויס ווערן אזוי אז א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קעסל און עס קען טרעפן אין דעם פונעם און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס וועלכע ווערען ברענדיג און שפערבליך. ספעציעל גומענע הויל-בעגראשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסאר'ן מיט מיינע בעהאנדלונג און דעם פראפעסאר

ראקטאר ברעכן רעסונג בעזונדערע זיכער דעם שטערטען און געפעהרליכסטען ברוך. אויך פאר הויקער ליידונגען מיט הייל-גארסעטען און שפעראטען פאר פערקרומטע פיס און פלאט-פוס ספעציעלע אפגלעגען אין די שיך. קונסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.
עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונט.
ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WÓLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.
בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנטש, פראפ. דר. י. מארישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזאנען פון דער קראנקען-קאסע.
דאנקזאגונג.
דערמיט דריק איך אויס דעם בעסטען דאנק דעם הערן דר. י. ראפאפארט. ספעצ. פאר ברוך, וועלכער נעמט אן און לאדז, פאולטשאנסקא 10 טעל 22-177 ... פאר זיין געהיסענהאפטען פערלעגען מיר א גומענעם הייל-באנדאזש ... זיין פערזענליך האב געליטען אויף ברוך 20 יאהר און א דאנק איהם בין איך היינט געזונט, אז כ'קען איהם יעדען איינציגען הייס רעקאמענדירען.
Dr. BERGHOF Arzt.

יעדער איינציגער
מעבעל
האט זיך איבערצייגט, אז פאר דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען אז"וו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווילצמאן שפנקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

טוך-און קארט-לאגער
Sz. MAROKO
לאדז, נאוואמיעסקא 2,
פראנט, 1-טער שטאק, טעל. 159-48
עמפפעהלט צום פריהלינגס- און זומער-סעזאן
א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און בעסטע
דאמען-און הערען-שטאפען.

א בשורה טובה
פאר עלטערען, וואס זייערע קינדער לערנען אין פאוושעכנע שולען!
די לייטונג פון בעוואוסטען ארטאדאקסישען נאכמיטאג-חדר פאר קינדער, וואס לערנען אין פאווּשעכנע שולען, מאכט בעקאנט דאס נאך א גרינדליכען רעמאנט ווערט דאס חדר פולשטענדיג רעארגאניזירט און פערפולקאמט אויף אלע געביטען פון לימודי קודש. ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים מיט ספעציאליסטען עברי, חומש, רש"י תנ"ך משניות גמרא א פערגרעסערטער קורס פאר העברעאיש (רעדען און שרייבען), אויך יודישע בריף זעלבסט צוזאמענשטעלען. צוליב'ן קריזיס הנחה,פרייזען.
פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6
קווער אפיצינע. איינשרייבען קען מען זיך טעגליך פון 2–7 אוועגד.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
רענטגען-אינסטיטוט
און ערצליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגערזשער 17, טעל. 116-33
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק אויגען-קראנקה. פון 1–2
ד"ר וויינבערג איגערן, הערץ און לונגען פון 1–2 און פון 6–7
ד"ר יוסטמאן נערווען-קראנקה. פון 12–2
ד"ר סטופעל רענטגען פון 12–2 און 4–6
ד"ר פאפיערני פרויען- און געבורטס-הילף פון $11^1/_2$–1
ד"ר סאנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5–6
ד"ר ראקאיוספי נאז, האלז און אויערען-קר. פון 10–11, 2–3 און פון 6–7
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11–12 און פון 4–5
ד"ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1–2
נ. ראזעס צאהן-ארצט פון 9–1
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט פון 3–7
צאהן-טעכניק, בעלעכטונגען, קאראנקען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע.
אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
ווזיטען איז שטאט.

וועכנעריז קליניק כירורגישע
„SANATO"
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד
פריידע פון געבורט
אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויגען-אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. ס. קאנטאר
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

Dr. med. H. Gutsztadt
אקושער-גינעקאלאג
Zachodnia 62 (Cegielniana 23) tel. 129-52
נעמט אן פון 5 ביז 7 אוונד.

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און וייטערע טעג!
פראכטפולער דאפעלטער פראגראם!
מאנימענטאלער פילם פון אינדישען לעבען, פול מיט עמאציע א.ג.:
מאהאראדזשא'ס הארץ
אין די הויפטראלן:
J. Kean, G. Dean i J. Kucharski
דראמע אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג פון ג. זאפאלסקא א. ג.:
פאליצ"מ"סטער טאגעיעוו
אין די הויפטראלען:
B. Samborski, N. Ney i Z. Sawan
געקליבענער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' סטעפאנסקי
אנהויב פון די סעאנסען: אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב—12 א זייגער בייטאג. דער זאל איז גוט בעהייצט.

Dr. med. N. ROZEN
צאהן-כירורג
קראנקהייטען פון ציינער, דויאנסלפס, גימען א.א.וו. ציינער-רעגולירונג, רענטגען-דיאגנאסטיק.
אנדזשעיא 7, טעל. 216-57.
עמפפאנגס-שעהן, פון 3–7 נאכמ.

Dr. Z. Rakowski
פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה
9 קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 127-81.
שפרעכשטונדען פון 12–2 און פון 5–7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10–11 און פון 2–3

Doktór KLINGER
ספעציאל-ארצט פאר ווענער שע, הייט- און האר-קראנקהייטען
ANDRZEJA 2, tel. 132-28
נעהמט אן פון 9–11 פריה און פון 5–8 אוונד און פון 1–2 נ"מ אין דער „לעטשניצע פיעטריקאווער 62"

Dr. med. J. Lubicz
כירורג-ארטאפעד
Gdańska 28, tel. 183-17
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינגענע פראצאוניע פון קינסטליכע ארטאפעדישע שטעלטען, ווי: הקלארקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. ז. וו
נעמט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכמיטאג.

DR. MED. H. LUBICZ
ספ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2, און 5–8 זונטאג און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל.

DOKTÓR
H. WOŁKOWYSKI
4 צעגעלניאנא 4
(פריהער ציגעל-גאס 36) טעל. 216-90.
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וועענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מים קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 9 – 2 נאכמ. און פון 5 – 9 אוונד
פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-צימער.

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און אורין-קראנקה.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעהמט אן פון 4–7 אוונד.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9–1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

DR. MED.
Haltrecht
ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה., נעמט אן פון 8 - 10 פריה, פון 12—2 נאכמ. און פון 6 ביז 8.30 אוו. זונטאג פון 9 ביז 1 בייטאג.
פיעטריקאווער 10
נעמט אן אין לעטשניצע סענקעוויטש Śródmiejska 8
פון 2 ביז 3 נאכמ.

Dr. med.
Łagunowski
Piotrkowskiej 70
róg Traugutta).
Tel. 181-83.
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
Leczenie światłem: promieniami Roentgena i lampą kwarcową.
Przyjmuje od 8^{30} do 10^{30} rano, od 1-ej do 2^{30} pp., od 6 do 8^{30} w., w niedzielę i święta od 10 do 1-ej. Dla pań oddzielna poczekalnia.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 72–134
נעמט אן פון 2–3 נאכמ. און פון $7^1/_2$–9 אוונד.

DR. MED.
Z. Datyner
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר בלאזען נירען און אורין-קראנקהייטען
Piamowiecza 2
(Olginska) Telef. 148-95
נעמט אן פון 9—10 פארמ. און פון 6 - 8 אוונד

Dr. MED.
J. PIK
ul. Żeromskiego 36
ביים גרינעם מארק
טעל, 175-50
נערוון און אינערל. קראנק
מעצ. פון פסיכא-נערווען
נעהמט אן פון $5^1/_2$–7. אוו

א לערן-יונגעל
צו עלעקטראטעכנישע ארבייט נעגען בצאלינגער צאהלונג קען זיך מעלדען ביי פרענקעל
בושעושינער 52. 2814

א קוואליפיצירטער
הויזען = וועסט-
מאגאזין-ארבייטער
ווערט פון זאפארט געזוכט
זיך צו מעלדען
דרעוונאווסקא 26 ח. 22
ביים פארל-שניידער.

מעבעל

און אויך די בעסטע בעדינגונגען עמפפעהלט
די גרעסטע און רעיעלסטע פירמע אין לאדז

◆ קומט און איבערציייגט אייך! ◆

אויפ'ן איצטיגען סעזאן

איז די פירמע פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון:
שלאף-צימער, עס-צימער, קינדער-צימער א. אז. וו.
קאמפלעטע איינריכטונג, ווי אויך ענצעלנע שטיק

מעבעל

צוליב'ן קריזיס זענען די פרייזן רעדוצירט אויף 50%

MARKOWICZ i NASIELSKI

PIOTRKOWSKA 6
TELEFON 149-71
פאבריק: Południowa 10

Grand-Kino

דער גרעסטער פילם - שלאגער פון דעם יודישען לעבען!

דריי-מאליגע חתונה

טעאטער-שטיק, וועלכעס איז געשפילט געווארען אין ניו-יארק 5 און האלב יאהר ביי אויספארקויפטע הייזער. פילם-בעארבייטונג א. ט. „דער טריאומף פון דער ליבע"

די ליבע פון צוויי יונגע הערצער פון פערשיד. גלויבענס. | איז פילם ווערט אויסגעפירט קדוש אין דער יודישער שפראך

אין די הויפט-ראלען: נאנסי קאראל און קארל ראגערס. אנפאנג 4 נאכמ., שבת און זונטאג—פון 12 בייטאג. פרייזען 75 גר. און 1 זל.

קלאנג-קינא-טעאטער

ODEON

2 משזעיאזד 2.

היינט און פאלגענדע טעג! צום 1-טען מאל אין לאדז!

די שווארצע גווארדיע

בלוטיגע קאמפען פון אינדיאנער מיט ענגלענדער. | פרעכטיגע אויפנאהמען פון היילינגטימער און פאלאצען. | אריגינעלע מנהגים און געוואוינהייטען.

אין די הויפטראלען: WICTOR Mc. LAGLEN i MYRNA LAY | אויסער'ן פראגראם: צונאבע און ווישענטליכע קלאנג-אויפנאהמען

Kino-Teatr Spółdzielnia

40 Sienkiewicza 40

אונגעוועהנליכע רייכע מוזיק-בעגלייטונג אונטער דער לייטונג פון ה' צ. קאנטאר.

היינט און פאלגענדע טעג! אינטריגע, ליבע און ספארט —

Lil DAGOVER

אין פילם א. נ.: —

„איהר לעצטע ליידענשאפט"

פון דאס זענען די אומשטענדען, אין וועלכע עס פערברענגט די הערליכע ארטיסטין

די מענער-הויפט-ראלע פיהרט אויס JEAN ANGELO

אויסער'ן פראגראם: „מיר די ערשטע בריגאדע", ווי אויך די פרעהליכע קאמעדיע „פליפ און פלאפ אין פערלעגענהייט"

אנהויב פון די סעאנסען אין געוועהנליכע טעג 4 נאכמ., שבת, זונטאג און יום-טוב—2 א זייגער בייטאג. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען פון אלע פלעצער צו 40 גר. און 60 גר.

נעכסטער פראגראם: א טעע-אויפנאהמע איז דריייער" אין דער הויפטראלע Aleen Pringle, ווי אויך „לויט דעם בוכשטאב פון געזעץ" אין דער הויפט-ראלע Madge Bellamy

BAJKA

פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ש. בייגעלמאן.

אנהויב 5 נאכמ. שבת זונטאג און יו"ט 12 בייטאג

היינט און ווייטערע טעג! גרויסער פילם, וואס האלט די צושויער אין דער גרעסטער שפאנונג

„נאכט-וואר"

אין די הויפטראלען: Billie Dove, Mikołaj Susanin, Paul Lukas

„ARS"

באלוטער מארק 5
פערשטארקטער ארקעסטער.

היינט און פאלגענדע טעג! — גרויסער שלאגער-פראגראם! — 2 סעריעס מיטאמאל!

1) „פאהרער אהן קאפ"

אין דער הויפטראלע דער קעניג פון די קאמבאיען HARRY PEEL

2) קאמף וועגען טעסטאמענט

אויסער'ן פראגראם: שלעגיע

קינא ERA

פריהער פלארא

זאווישא 22 (באלוס)

פערשטארקטער ארקעסטער, אונטער דער לייטונג פון ה' עסמרייכער.

אנהויב 5 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 2 בייטאג

— אויף אלע סעאנסען פולער ארקעסטער —

1) פרויען אויף א גליטשיגען וועג — מיט IGO SYM אין דער הויפטראלע.

2) זינדיגע ליבע — מיט JADWIGA SMOSARSKA אין דער הויפטראלע.

◆ פון זונטאג ◆ דעם 19 ביז'ן 28 אפריל

גרעסטער פוילישער פילם מיט געזאנג לויט דער אפערע פון St. Moniuszki

HALKA

בעמערקונג: שבת און זונטאג וועט דאס בילד דעמאנסטרירט ווערען פון 1 א זייגער אן, אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג.

Najlepsza i najpewniejsza lokata kapitału

to PLAC BUDOWLANY w ŁODZI

takowe w różnej wielkości dojazd tramwajami Nr. 7 i 17 przy ul. Dąbrowskiej Kraszewskiego i nowozałożonych ulic na dogodnych warunkach

DO SPRZEDANIA

Wiadomość Kilińskiego 96 m. 1 u właśc. domu lub na miejscu Dąbrowskiego 32 u p. J. Pilla.

א לעהרער

מיט רעקאמענדאציע-רעכט 16 יאהר פראקטיצירט, ערטיילט לעקציעס פאר שילער און דערוואקסענע: פויליש, דייטש פראנצויזיש, מאטעמאטיק און בוכהאלטעריע.

שיף, שוו. יאקובא 12 רעכטע אפיציני 1 שמאל 2 ח 9

אנ'ארם צו שלאפען

אין א געשעפט, זוך איך. איך בעזיץ ערשטקלאסיגע רעפערענצען. אפערטעס אין אדמינ. פאר G. G.

אנ'ארט צו שלאפען

פאר איינעם אדער צוויי פערזאן ביי אנ'ארנטליכע פאמיליע. צו ערפאהרען בזשעזשינער 5 וו. 66 אפיציענע פון 8–10 אוו.

דאמען-שניידער-אטעליער

L. BEKER

מאכט בעקאנט, אז צוליב'ן ענדערן די גאסען, לויטעט איצט די אדרעס:

ul. ŚRÓDMIEJSKA Nr. 29

(פריהער צעגעלניאנא 4)

ביים רוג גדאנסקא | טעל. 155-28

פ. ס. איך עמפפעהל די נייעסטע פאריזער פריהלינגס- און זומער-מאדעלען.

ווינכטיג פאר שניידער-מייסטער און קאנפעקציאנערען!

מיר טיילען מיט, אז אונזער

שניידער-צודאטען-געשעפט

בעזיצט איצט אויף לאגער צום איצטיגען סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

פאלטען-פוטערס, סאטינגען, וואטעלינען, וויקטאריעס, בעק, ערמעל-פוטער, ווֹלאשאנקא.

אלפאגאס, זיידענע פוטערס, ראססהאר, קעפער, קרויזע, מושלין, לייווענד.

סאמט-קעלנער, ספעציעל אפטיילונג פון דאמען, הערעען, קינדער, קנעפ, גארנע

קומט און איבערציינט אייך! מיט אכטונג

8 נאוואמיעסקא 8 Bazar Krawiecki

פראנט געוועלב

אין הויז ווי עס געפינט זיך דאס טוך-לאגער פון ב. מאראקא

בעמ.: צוליב'ן איצט הערשענדען קריזיס האבען מיר רעדוצירט די פרייזען לויט פריהער מיט 25 פראצענט

25 פראצענט בילינער | 25 פראצענט בילינער

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט צוטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד – 8 זל.

פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען אין דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען; אין טעקסט—40 – 60 – 4; נאכ'ן טעקסט—12 – 18 – 8; פאר א מילימעטער-שורה; לויט דער שטעם 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 81.